

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato: 14.02.2014

Foredrag til kongelig resolusjon om Verneplan for skog

1. FORSLAG

Klima- og miljødepartementet (KLD) tilrår med dette opprettelse av 30 nye naturreservater i skog i medhold av lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven).

Alle områdene inngår i ordningen med frivillig vern av privateid skog. Tilrådingen omfatter ca 76 km² nytt verneareal, hvorav ca 48 km² er produktiv skog.

Områdene som foreslås vernet er:

1. Mikkelsberget naturreservat, Grue kommune, Hedmark fylke
2. Odnesberga naturreservat, Søndre Land kommune, Oppland fylke
3. Løftlia naturreservat, Rana kommune, Nordland fylke
4. Renålia naturreservat, Selbu kommune, Sør-Trøndelag fylke
5. Brenslefjellet naturreservat, Molde og Nesset kommuner, Møre og Romsdal fylke
6. Eidsfjellet naturreservat (utvidelse), Våler og Åsnes kommuner, Hedmark fylke
7. Hanestadvola naturreservat, Rendalen og Stor-Elvdal kommuner, Hedmark fylke
8. Ytterøya naturreservat, Elverum kommune, Hedmark fylke
9. Kalvmyra naturreservat, Elverum kommune, Hedmark fylke
10. Askevann naturreservat, Rakkestad kommune, Østfold fylke
11. Fuglen og Ømyr naturreservat (utvidelse), Halden kommune, Østfold fylke
12. Gukilhøgda naturreservat, Trøgstad og Aurskog-Høland kommuner, Østfold og Akershus fylker
13. Jerndalsfjellet naturreservat, Råde kommune, Østfold fylke
14. Prestebakkefjella naturreservat (utvidelse), Halden kommune, Østfold fylke
15. Sandå og Henestangen naturreservat, Råde og Våler kommuner, Østfold fylke
16. Sandungåsen naturreservat, Hurum kommune, Buskerud fylke
17. Veikulåsen naturreservat (utvidelse), Gol kommune, Buskerud fylke
18. Halvfaråsen naturreservat, Sigdal kommune, Buskerud fylke
19. Knipetjennåsen naturreservat, Krødsherad kommune, Buskerud fylke
20. Grønknuten naturreservat (utvidelse), Modum kommune, Buskerud fylke
21. Askerudbekken naturreservat, Modum kommune, Buskerud fylke
22. Sønstebybekken naturreservat, Modum kommune, Buskerud fylke
23. Høgtidsåsen og Svartfjellet naturreservat, Modum kommune, Buskerud fylke
24. Mastedalen naturreservat, Modum kommune, Buskerud fylke
25. Mjøvann naturreservat, Skien kommune, Telemark fylke
26. Øyvassheia naturreservat, Åmli kommune, Aust-Agder fylke
27. Åntona naturreservat, Åmli kommune, Aust-Agder fylke
28. Geislafooss naturreservat, Audnedal kommune, Vest-Agder fylke
29. Heltveit - Bjørge naturreservat, Lindås kommune, Hordaland fylke
30. Katnosa-Spålen naturreservat (utvidelse), Ringerike kommune i Buskerud fylke, Jevnaker og Lunner kommuner i Oppland fylke.

1.1. Hjemmelsgrunnlag

Områdene foreslås vernet som naturreservat i medhold av naturmangfoldloven § 34, § 37 og § 62. Vilkåret for å kunne opprette et naturreservat etter naturmangfoldloven § 37 er at arealet enten inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst eller har særskilt naturvitenskaplig verdi.

De foreslåtte naturreservatene omfatter både områder der ulike utforminger av barskog er dominerende, og områder med stort innslag av edlere treslag med stor variasjonsbredde i naturtyper og høgt biologisk mangfold. Områdene er levested for at stort antall truede arter. Naturreservatene skal bidra til bevaringsmålene i naturmangfoldloven § 33, blant annet bokstavene a (*variasjonsbredden av naturtyper og landskap*), b (*arter og genetisk mangfold*), c (*truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter*), d (*større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv*), e (*områder med særskilte naturhistoriske verdier*), g (*økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt*), h (*referanseområder for å følge utviklingen i naturen*).

Vern av de foreslåtte naturreservatene bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser i Prop. 1 S (2013-2014) Miljøverndepartementet, Verdens naturvernunion (IUCN) og konvensjonen for biologisk mangfold (CBD), jf. naturmangfoldloven § 46 1.ledd.

Verneområdene skal bidra til å oppfylle flere nasjonale mål som bl.a. *”Eit representativt utval av naturtypene i skog skal vernast for kommande generasjonar. Mangfaldet av naturtypar i skog skal takast vare på eller gjenopprettast innanfor sitt naturlege utbreiingsområde, og slik at alle stadeigne arter førekjem i levedyktige bestandar. Det genetiske mangfaldet og viktige økologiske funksjonar og tenester skal takast vare på”*.

Opprettelse av verneområdene bidrar til å nå internasjonale mål og forpliktelser, bl. a. nedfelt i konvensjonen for biologisk mangfolds artikkel 8 om et sammenhengende verneområdenettverk, jf også naturmangfoldloven § 33 bokstav g.

Ved å verne disse naturområdene mot ulike typer inngrep (hogst, hyttebygging, kraftlinjer m.m.), gir verneområdene også et positivt bidrag til det nasjonale og internasjonale målet om å stanse tapet av naturmangfold, jf. naturmangfoldloven § 33 bokstav a, b og c.

1.2. Vurdering i forhold til naturmangfoldloven kap II

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 trekkes også inn i skjønnsutøvingen.

De nevnte bestemmelser i naturmangfoldloven skal således inngå som en integrert del i skjønnsutøvingen ved saksbehandling av vernesaker etter naturmangfoldloven. Miljøkonsekvensene av vernet skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte vernet og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Kunnskapsgrunnlaget om naturforholdene i områdene som omfattes av foreliggende verneforslag er innhentet i ulike registreringer og kartlegginger, jf. blant annet *”Lokalitetsdatabase for skogområder”*. I områdene er det registrert viktige verneverdier, inkludert viktige naturtyper og met stort antall truede og nær truede arter. Det vises for øvrig til beskrivelsen av verneverdiene under beskrivelsen av de enkelte områdene.

Verneforslagets effekt på naturverdiene er vurdert. Verneforskriftene åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres. For enkelte aktiviteter vil det være restriksjoner, slik at naturverdiene får en økt beskyttelse. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i områdene vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriftene kan videreføres, med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på disse artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene er til hinder for at det kan gjøres vesentlige inngrep i områdene. KLD vurderer det slik at vernet med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

KLD anser at den foreliggende kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypenes utbredelse og økologisk tilstand i denne saken står i et rimelig forhold til sakens karakter, og anser at kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt. På denne bakgrunn mener KLD at det foreligger nok kunnskap om effekten av vernet slik at føre-var-prinsippet ikke får særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldloven § 9.

Virksomheter som kan tillates i områdene blir nærmere regulert innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriftene, og regulering av den enkelte virksomhet og aktivitet vil kunne vurderes med hensyn til samlet belastning i verneområdene. Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er dermed vurdert og tillagt vekt.

Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i denne saken ettersom vernet legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området, og at de godkjente tiltakene ikke vil ha vesentlig negativ effekt på naturtyper, arter eller økosystem. Når det gjelder § 12 kan bl.a. lokaliseringalternativer være aktuelt å vurdere i forbindelse med dispensasjonssøknader etter verneforskriftene.

1.3. Verneverdier

Etter Klima- og miljødepartementets vurdering tilfredsstiller alle områdene de krav som naturmangfoldloven § 37 setter til områder som skal vernes som naturreservat.

Formålet med vern av de foreslåtte naturreservatene er å ta vare på både ”typiske” skogområder og spesielle/sjeldne/truede elementer i skognaturen. Skogområdene i denne tilrådingen omfatter både områder der ulike utforminger av barskog er dominerende, og områder med stort innslag av edellauvskog med stor variasjonsbredde i naturtyper og stort arts mangfold.

Vern av de foreslåtte områdene vil sikre arealer med viktige vernekvaliteter og bidra til dekning av viktige mangler ved skogvernet. Områdene er levested for at stort antall truede arter. Det vises for øvrig til beskrivelsen av verneverdiene under omtalen av de enkelte områdene.

1.4. Andre interesser

Historisk har skogene blitt utnyttet i ulik grad i forbindelse med bl a skogsdrift, beite, jakt og friluftsliv.

Det er veier i noen av de foreslåtte verneområdene. Det inngår eksisterende kraftledninger i område nr. 13, 28 og 29. Verneforslaget omfatter ikke areal som inngår i kjente planer om utbygging av vindkraft eller vannkraft eller i kjente planer om bygging av nye kraftlinjer. Det er ikke kjent utnyttbart vindkraft- eller vannkraftpotensiale i noen av områdene. Område nr. 4 inngår i reinbeitedistrikt.

1.5. Planstatus

Arealet i verneplanen er LNF-områder i kommuneplaner, unntatt:

- for område nr. 13 er et mindre areal inntil en skytebane, helt vest i verneforslaget, regulert til skyteanlegg. Reguleringsplanen er under revisjon, primært pga. et ønske om nye skytetidsbestemmelser. Fylkesmannen har foreslått at planarealet som inngår i reservatet tas ut av reguleringsplanen.

- for område nr. 26 er i kommuneplankartet en mindre del av arealet i verneområdet lagt ut som område for fritidsboliger. Grunneier har imidlertid ikke intensjoner om å etablere fritidsboliger på sin eiendom, jf. at grunneier har tilbudt arealet for frivillig skogvern.

2. SAKSBEHANDLING

2.1. Generell bakgrunn

Vern av skog har i lang tid vært en viktig del av verneplanarbeidet i Norge. Det systematiske arbeidet med vern av barskog ble påbegynt i 1988. Grunnlaget for skogvernarbeidet har vært bl.a. St.meld. nr. 68 (1980-81) *Vern av norsk natur*, St.meld. nr 46 (1988-89) *Miljø og utvikling*, St.meld. nr. 40 (1994-95) *Opptrapping av skogvernet fram mot år 2000*. Et viktig politisk grunnlag for dagens arbeid for økt skogvern er bl.a. St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*, hvor det ble lagt fram en strategi for økt skogvern. Viktige naturfaglige evalueringer som ligger til grunn for prioriteringene i skogvernarbeidet er NINA rapport 54/2002 og NINA rapport 535/2010.

2.2. Saksbehandlingsprosesser

Områdene som foreslås vernet har ulike historikk og har vært knyttet til ulike verneprosesser. Områdene inngikk opprinnelig i følgende tilrådinger fra Direktoratet for naturforvaltning (DN)/Miljødirektoratet til KLD:

- Område nr. 1 og 2: DN's tilråding til KLD av 21.9.2012.
- Område nr. 3-29: Miljødirektoratets tilråding til KLD av 24.9.2013.
- Område nr. 30: Miljødirektoratets tilråding til KLD av 18.10.2013.

For detaljerte omtale av saksbehandlingsprosesser med bl.a. tidspunkt for høringer vises til de nevnte tilrådinger fra DN/Miljødirektoratet.

2.3. Frivillig skogvern på privateid grunn

Ved frivillig skogvern tilbyr skogeierne aktuelle skogarealer for vern. Grunneierne oversender tilbud om vern til vedkommende fylkesmann. Det blir foretatt naturfaglige registreringer og utarbeidet skogtakster for de områdene der det er behov for det. På grunnlag av tilbud og de naturfaglige registreringene utarbeider fylkesmannen forslag til avgrensning av verneområdet. På grunnlag av tilbud og mal for verneforskrift for naturreservater utarbeider fylkesmannen forslag til verneforskrift som blir oversendt grunneierne for kommentarer. Det blir avholdt møter/befaringer der forslaget diskuteres nærmere. Miljødirektoratet oppnevner en skogsakkyndig som får i mandat å forhandle med grunneierne/grunneiernes representant. Ved enighet blir det utarbeidet avtale der erstatningssum, forslag til verneforskrift og avgrensning av verneområdet blir avklart. Fra avtaletidspunkt og fram til vernevedtak gjelder en vederlagsordning. Utbetaling av erstatningsbeløp skjer når vernevedtak er fattet.

2.4. Samiske interesser

Område nr. 3 inngår i reinbeitedistrikt. Område nr. 4 inngår ikke i reinbeitedistrikt, men kommunen (Selbu) omfattes av konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og statlige myndigheter. Det er gjennomført konsultasjon med Sametinget, og det er enighet om verneforslaget.

3. VIKTIGE ENDRINGER UNDER BEHANDLINGEN AV VERNEPLANEN

3.1. Navn

Det er under høringene kommet innspill som foreslår endring av navn for noen av områdene. Skrivemåten tilrås endret for følgende områder:

Høgtidsåsen-Svartfjellet naturreservat tilrås endret til *Høgtidsåsen og Svartfjellet naturreservat*.

Gislefoss naturreservat tilrås endret til *Geislafoross naturreservat*.

Ved utvidelsen av Fuglen naturreservat, tilrås forslaget *Fuglen-Ømyr naturreservat* endret til *Fuglen og Ømyr naturreservat*.

Nordteigen naturreservat foreslås endret til Kalvmyra naturreservat.

3.2. Grenser

På grunnlag av høringsuttalelser tilrås endring av vernegrensa for *Løftlia naturreservat* slik at dette verneområdet vil bestå av to delområder.

Ved opprettelsen av *Hanestadvola naturreservat* er det foreslått endring av vernegrensa for eksisterende *Atnoset naturreservat*, da deler av dette naturreservatet foreslås innlemmet i *Hanestadvola naturreservat*.

For områdene *Gukilhøgda*, *Knipetjennåsen*, *Mjøvann* og *Geilafoss* foreslås mindre justeringer av grenser for å tilpasse verneområdet til eiendomsgrenser og til eksisterende veier og dyrkamark.

For området *Askerudbekken* tilrås nye arealer tatt inn på grunnlag av høringsinnspill. Det er gjennomført forhandlinger med berørt grunneier, og det er inngått avtale om å ta tilleggsarealene inn i det foreslåtte naturreservatet.

3.3. Forskrifter

Det er etter høringen foretatt noen mindre endringer i forslagene til verneforskrifter. Dette skyldes dels tilpasning til naturmangfoldloven og ny mal for naturreservater, dels kommentarer i innkomne høringsuttalelser og også ut fra et generelt ønske om at forskriftene blir mest mulig like for forhold som gjelder samme tema. Der det dreier seg om utvidelser av eksisterende naturreservater, tilrås at verneforskriftene for de eksisterende reservatene endres slik at de nye reservatene omfatter både de eksisterende reservatene og utvidelsesarealene.

KLD vurderer at endringene ikke har betydning for avtalene om frivillig vern som er inngått med grunneiere.

4. OPPHEVING OG ENDRING AV TIDLIGERE VERNEVEDTAK

Verneforslaget omfatter forslag om utvidelse av 8 eksisterende verneområder. I tillegg foreslås at et eksisterende verneområde får endret avgrensning ved at deler av det inngår i nytt naturreservat.

Følgende eksisterende vernevedtak foreslås opphevet som følge av den nye verneplanen:

1. Forskrift av 26.06.2009 nr. 0893 om vern av Eidsfjellet naturreservat, Åsnes og Våler kommune, Hedmark fylke.
2. Forskrift av 22.12.2006 nr. 1624 om vern av Fuglen naturreservat, Halden kommune, Østfold fylke.
3. Forskrift av 05.03.2010 nr. 0351 om vern av Prestebakkefjella naturreservat, Halden kommune, Østfold fylke.
4. Forskrift av 22.12.2006 nr. 1629 om vern av Veikulåsen naturreservat, Gol kommune, Buskerud fylke.
5. Forskrift av 09. 07.1993 nr. 681 om vern av Grønknuten naturreservat, Ringerike og Modum kommuner, Buskerud fylke.
6. Forskrift av 23.06.1995 nr. 654 om vern av Spålen-Katnosa naturreservat, Ringerike kommune, Buskerud fylke, Jevnaker og Lunner kommuner, Oppland fylke.

Følgende eksisterende vernevedtak foreslås endret som følge av den nye verneplanen:

1. Forskrift av 22.12.1989 nr. 1396 om fredning av Atnoset naturreservat, Rendalen og Stor-Elvdal kommuner, Hedmark fylke.

5. FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Miljødirektoratet avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte området. Kostnader til merking av grenser, oppsyn m.m. vil dekkes innenfor ordinære budsjettposter.

Gjennom behandlingen av Prop 1 S (2009-2010) ble det besluttet å innføre lokal forvaltning av verneområder. Nasjonalparker og andre store verneområder forvaltes nå lokalt av nasjonalpark-/verneområdestyrer. Naturreservatene som nå foreslås vernet, er i kategorien *små verneområder*,

jf. omtalen i Prop 1 S (2009-2010). Klima- og miljødepartementet vil komme tilbake til implementering av lokal forvaltning for denne type *små verneområder*.

6. HØRING AV VERNEFORSLAGET

I tillegg til lokale og regionale høringsinstanser, jf. omtale i kap. 8, har følgende sentrale høringsinstanser hatt verneforslagene på høring: Sametinget, Reindriftsforvaltningen, Telenor ASA, Netcom, Kommunenes Sentralforbund, Norges Teknisk Natur-vitenskapelige Universitet, Institutt for biologi, Bergvesenet, Norges Vassdrags og Energidirektorat, Næringslivets Hovedorganisasjon, Kommunal- og regiondepartementet, Statens Landbruksforvaltning, Forsvarsbygg, Norges Skogeierforbund, Norges Idrettsforbund, Norskog, Reiselivsbedriftenes landsforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Norsk Industri, Norsk Biologiforening, SABIMA, Universitetet i Oslo Natur-historisk museum og botanisk hage, Statnett SF, Norges fjellstyre-samband, Norsk Zoologisk Forening, Verdens naturfond, Riks-antikvaren, AVINOR AS, Luftfarts-tilsynet, Norges Bondelag, Den Norske Turistforening, Friluftsrådenes Landsforbund, Norsk Sau og Geit, Norges Naturvernforbund, Norsk Ornitologisk Forening, Norges Orienteringsforbund, Natur og Ungdom, Universitetet i Bergen, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Oljedirektoratet, Norges Geologiske Undersøkelser, Statkraft SF, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Orkidéforening, Norges Handicapforbund, Norsk Institutt for Skog og landskap, Kystdirektoratet, Vegdirektoratet, Statskog SF, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, NINA, Universitetet i Oslo Biologisk Institutt, Universitetet i Tromsø, NTNU Vitenskapsmuseet, Universitetet for Miljø og Biovitenskap, Statens kartverk, NSB Hovedadm. Norges Luftsportsforbund, Norsk Botanisk Forening, Norges Miljøvernforbund.

Alle departementer har hatt verneforslagene på foreleggelse.

7. GENERELLE MERKNADER TIL VERNEFORSLAGET

Høringsuttalelsene er oppsummert i kap. 8 under omtalen av hvert enkelt område. Under dette kapitlet tas opp uttalelser om generelle forhold knyttet til verneforslagene.

7.1. Miljødirektoratets kommentarer til generelle merknader til avgrensningen

Noen høringsuttalelser tar opp at arronderingen av noen av de foreslåtte verneområdene ikke er god nok, og det bes om at avgrensningen endres. For de områdene som er framkommet gjennom ordningen med frivillig vern, setter eiendomsforholdene rammer for hvordan verneområdene kan arronderes. Dersom grunneiere ikke har vært villig til å tilby arealer for frivillig vern, eller at tilbudene ikke har omfattet alt areal som har verne kvaliteter, setter dette rammer for hvordan verneområdene kan avgrenses. Det er ikke mulig innenfor rammen av frivillig vern å ta inn areal som miljøforvaltningen kunne ønske inngikk i verneområdene, dersom det ikke oppnås aksept for dette fra de berørte grunneierne. Dersom det på et seinere tidspunkt blir mulig, kan arbeidet med utvidelse tas opp igjen. Dette er allerede skjedd i flere områder vernet gjennom frivillig vern.

7.2. Miljødirektoratets kommentarer til verneforskriftene

Miljødirektoratets gjennomgang av innholdet i verneforskriftene og kommentarer til noen av de temaer som er tatt opp i høringene.

Forskriftenes innhold

Miljødirektoratet understreker betydningen av at en både ved utforming av verneforskrifter og forvaltning av områdene, herunder dispensasjonspraksis, legger til grunn et langsiktig perspektiv. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at naturkvalitetene forvitres. Det er også viktig at den økosystemtilnærming som er lagt til grunn i skogvernet reflekteres.

Verneforskriftene innebærer vern av all vegetasjon og alt dyreliv. Det er likevel åpnet for jakt, fiske og sanking av bær og matsopp. Ulike tiltak som kan endre naturmiljøet er forbudt. Dette

innbefatter anlegg av ulike slag (midlertidige eller faste), men også tiltak som for eksempel drenering, kalking og gjødsling. For enkelte områder er det i verneforskriften åpnet for visse typer anlegg etter søknad.

Verneforskriftene innebærer et generelt hogstforbud, men det kan etter søknad gis tillatelse til hogst av etablert plantefelt. I tilfeller der det ikke er aktuelt å ta ut plantede trær på kort sikt, kan det etter søknad gis tillatelse til en begrenset skjøtsel.

Motorferdsel er forbudt, men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med spesielt nevnte formål. Det understrekes at regelen om ”nødvendig motorferdsel” skal håndheves strengt. Motorferdsel i tilknytning til militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, og gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten er tillatt. Dette gjelder ikke for øvingsvirksomhet i tilknytning til slike formål. Det er gjort en vurdering for hvilke områder det er aktuelt med en egen dispensasjonshjemmel for øvingsvirksomhet. Utgangspunktet har vært at det ikke er aktuelt å åpne for dette i små verneområder og verneområder som på grunn av sin topografi er lite egnet til slike aktiviteter.

Vedlikehold av eksisterende veier, anlegg, herunder bygninger og eventuelt andre installasjoner, som er i bruk på vernetidspunktet er tillatt. Med vedlikehold menes opprettholdelse av den standard veien, bygningen, anlegget etc. hadde på vernetidspunktet. Vedlikehold omfatter ikke nybygging, oppgradering eller utvidelse. Vedlikehold av for eksempel vei omfatter således tiltak eller arbeid for å holde veien ved like eller opprettholde samme standard som på vernetidspunktet, uten at den endrer karakter. Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold kan tillates etter søknad, og skal fortrinnsvis skje på snødekt mark.

Miljødirektoratet vil påpeke at restriksjonsnivået ikke er særlig forskjellig mellom de ulike områdene som her foreslås vernet, men da verneforskriftene for områdene er framkommet gjennom forhandlinger mellom de respektive fylkesmennene og grunneierne, vil det måtte aksepteres at det blir enkelte forskjeller i utformingen av forskriftene. For de områdene der eksisterende verneområder inngår i verneforslagene, vil ny verneforskrift omfatte hele området. For disse arealene vil det kunne medføre større endringer i forhold til eksisterende verneforskrift.

Restriksjonsnivå generelt

Miljødirektoratet legger til grunn at jakt og fiske normalt kan utøves i skogreservater i Norge, og ser ikke grunn til å foreslå endringer i forhold til dette. Miljødirektoratet vurderer at mal for verneforskrifter for naturreservater ivaretar avveiningen mellom brukergruppene og de overordnede vernehensyn på en god måte.

Leting etter mineralske ressurser

Direktoratet for mineralforvaltning mener at verneforskriftene bør åpne for ferdsel i forbindelse med leting etter mineralske ressurser og ferdsel i forbindelse med kartlegging og tilsyn av eventuelle tidligere og nåværende mineraluttak samt tiltak i forbindelse med sikring av eventuelle gamle gruveåpninger og forurensning fra eventuell tidligere gruveaktivitet.

Miljødirektoratet vil presisere at verneforskriftene ikke forbyr ferdsel i verneområdene, men at det er et generelt forbud mot motorisert ferdsel. Eventuelle unntak fra dette forbudet er tatt inn i § 6 i verneforskriftene.

Miljødirektoratet vurderer at det ikke bør gjøres et generelt unntak i verneforskriftene for de tiltak Direktoratet for mineralforvaltning lister opp, men at det må tas stilling til dette i hvert enkelt tilfelle der dette er aktuell problemstilling.

Spørsmål om åpning for vedlikehold og eventuell ferdsel kan vurderes i områder med konkrete installasjoner. Miljødirektoratet viser til at verneformålet i naturreservater er å bevare naturen mest mulig urørt og hindre fremtidig virksomhet som vil være i strid med dette overordnede målet. Det

er således ikke aktuelt å gi en generell åpning for leting etter mineralske forekomster med tanke på utnytting i et eventuelt fremtidig naturreservat.

På denne bakgrunn vil Miljødirektoratet ikke vurdere endringer i den generelle malen for verneforskrifter.

Motorferdsel

Generelt skal muligheter for bruk av motorferdsel i verneområder vurderes etter søknad. Etter vurderinger fra sentrale myndigheter er det likevel åpnet for direkte unntak for enkelte former for motorferdsel i naturreservater.

Noen høringsparter har fremmet ønske om at det åpnes for bruk av lett terrenggående kjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, og at det ikke settes krav til at det skal være beltekjøretøy. Miljødirektoratet vil understreke at motorisert uttransport av storvilt (elg og hjort) i utgangspunktet enten skal foregå manuelt eller ved bruk av lett beltekjøretøy hjemlet etter § 6. Med lett beltekjøretøy i denne sammenheng menes mindre beltekjøretøy som f.eks. elgtrekk og jernhest. En eventuell bruk av annet motorkjøretøy enn nevnt over, hjemlet i § 7, skal vurderes nøye. Det reelle behovet, samt mulige påvirkninger på naturmiljøet skal vurderes. Forvaltningsmyndigheten kan i sin søknadsbehandling knytte tillatelsen til bestemte traseer. Dette vil særlig være aktuelt for uttransport av elg fra bakenforliggende områder. Det kan også innvilges flerårige dispensasjoner.

I områder med hytter kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til transport av ved, materialer og utstyr på snødekket mark etter § 7. Slike tillatelser bør normalt styres til fastlagte traseer. Fastsetting av trase bør gjøres ved søknadsbehandling eller som en del av utarbeidelse av forvaltningsplan. Motorisert transport i forbindelse med vedlikehold bør skje på snødekt mark med bruk av snøscooter. I unntakstilfeller kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til barmarkskjøring for transport av materialer til vedlikehold. Dette bør normalt være vedlikeholdsbehov av akutt karakter.

Start og landing med luftfartøy

Forsvarsbygg foreslår at formuleringen: ”herunder start og landing med luftfartøy” tas ut av verneforskriftens § 5 *Regulering av ferdsel*, som en tilpassing av verneforskriftene til naturforholdene på stedet og reelle hensyn. Bakgrunnen for forslaget er at alle verneområder med forbud mot start og landing med luftfartøy markeres på Forsvarets flykart som benyttes under flyving. Flykartene inneholder stor mengde tematisk flyinformasjon, og framstilling av «unødvendig» informasjon bidrar til ytterligere å overlesse flykartene.

Det foreslåtte forbudet i § 6.4 mot start og landing med luftfartøy er en standardbestemmelse i verneforskriftene for naturreservater. Forbudet er generelt og ikke rettet mot spesielle virksomheter. Miljødirektoratet vurderer det ikke som hensiktsmessig å knytte forbudet til særskilte aktiviteter. Hensikten med forbudet er å redusere den motoriserte ferdsele i et naturreservat til et minimum for å unngå unødig forstyrrelse på dyrelivet. Bak denne bestemmelsen ligger en økosystemtankegang der hensynet til dyrelivet som en del av dette skal ivaretas. Dyrelivet er dessuten en selvstendig del av verneformålet. I verneforskriftene for naturreservater er det også satt et generelt forbud mot forsvarets øvingsvirksomhet inklusive motorisert ferdsel. Slik virksomhet skal i all hovedsak foregå utenfor verneområder. Det synes ikke hensiktsmessig at det enkelte verneområde skal gås gjennom for å vurdere om det er realistiske landingsmuligheter for luftfartøy, for derigjennom å ta stilling til om den enkelte verneforskrift skal ha med en slik bestemmelse om start- og landingsforbud. Over tid vil det dessuten i de fleste naturreservatene som i dag er dekket med skog, kunne oppstå endringer som gjør det mulig å foreta landinger med helikopter. Start og landing med luftfartøy er uønsket i naturreservatene, og dette bør både tydeliggjøres og synliggjøres ved å ta inn et forbud i verneforskriften. Dette klargjør derfor et forbud som både sivil og militær luftfart må forholde seg til. Miljødirektoratet kan ikke se at et slikt forbud vil gi andre konsekvenser for Forsvaret enn tilsvarende forbud i andre naturreservater, og tilrår derfor ingen endring av forskriften på dette punktet.

Forbud mot større arrangementer

Flere høringsparter har kommentarer til det generelle forbudet mot idrettsarrangementer i verneforskriftene. Miljødirektoratet vurderer det som viktig at denne typen aktivitet i

verneområder kan kontrolleres av forvaltningsmyndigheten, slik at man kan unngå sårbare områder og sårbare tidsperioder. Ulike typer natur vil ha ulik grad av sårbarhet, dette vil også variere etter tidspunkt på året. For enkelte områder med kjent aktivitet er det gitt adgang til idrettsarrangementer i tråd med forvaltningsplan, for øvrige større verneområder inngår i forskriften at det etter søknad kan gis dispensasjon for slike aktiviteter. Direktoratet ønsker ikke å endre på denne bestemmelsen.

Forbudet omfatter ikke mindre grupper, men er tenkt for større idrettsarrangementer hvor omfanget av ferdselen kan være uheldig for verneformålet. Miljødirektoratet mener slike arrangementer bør være søknadspliktig slik at man har muligheten til å stille vilkår. I områder hvor det er kjente arrangementer (for eksempel årlige arrangementer) kan det gis retningslinjer for dette i en forvaltningsplan. Utgangspunktet må imidlertid være at store arrangementer fortrinnsvis legges utenfor verneområder.

Organisert turvirksomhet til fots inklusive guidet virksomhet (både kommersiell og ikke-kommersiell) er tillatt og kommer ikke inn under den aktuelle bestemmelsen. En turmarsj, en bruk som normalt har et noe større omfang, er likevel en aktivitet som kommer inn under denne bestemmelsen.

Terrengsykling

Norsk organisasjon for terrengsykling (NOAS) har kommet med en uttalelse der det blir konkludert med at slitasje fra sykling på veg eller sti er liten og ikke er mer varig enn slitasje fra fotgjengere. Organisasjonen tilrår at det blir tillatt med sykling på alle eksisterende veier og stier hvor det ikke er kunnskapsbaserte grunner til å legge restriksjoner på aktiviteten.

Miljødirektoratet vurderer at sykling utenfor stier og løyper ikke er ønskelig i verneområder, men at det etter en konkret vurdering kan det åpnes for sykling langs eksisterende stier og veier. Ulike typer natur vil ha ulik grad av sårbarhet, dette vil også variere etter tidspunkt på året. De stiene og veiene som det tillates sykling langs, må avmerkes på vernekartet slik at det går klart fram hvilke traseer som kan benyttes til dette formålet.

Utsetting av saltsteiner

Statens Landbruksforvaltning påpeker for en rekke områder at verneforskriften åpner for beiting, men ikke for utsetting av saltsteiner for beitedyra.

Miljødirektoratet viser til at for de områdene der beiting er aktuelt, er det gjort en vurdering av om forskriften skal åpne for utsetting av saltsteiner. For de fleste områdene er det vurdert at dette er et tiltak som i liten grad berører verneverdiene i særlig grad, og det er derfor tatt inn en unntaksbestemmelse om mulighet for utsetting av saltsteiner. For noen områder vurderes dette tiltaket å ha betydning i forhold til verneverdiene, og for disse områdene åpner ikke forskriftene for dette. I et område med mye sumpskog foreslås at beiting med husdyr ikke tillates på grunn av stor fare for tråkkaskader, men at utsetting av saltsteiner likevel tillates av hensyn til hjortevilt.

7.3. Klima- og miljødepartementets kommentarer til generelle forhold

Forskriftene

KLD har foretatt mindre justeringer av forskriftene, i hovedsak er av teknisk art.

Forholdet til matloven

I de spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) vil dette kunne dispenseres for etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

Kulturminner

Det forutsettes et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og naturforvaltningsmyndighetene når det gjelder forvaltningen og behandlingen av enkeltsaker knyttet til

kulturminner innenfor de foreslåtte verneområdene. Det legges opp til at istandsetting og vedlikehold knyttet til både fredete og ikke-fredete kulturminner og til naturverdiene, skal skje på en slik måte at både natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte. Tiltak knyttet til forvaltning av kulturminner må derfor avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene, slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet. Forskriftenes punkter vedrørende kulturminner, er kun en presisering av kulturminnelovens bestemmelser som også gjelder innenfor de foreslåtte verneområdene. Klima- og miljødepartementet vil understreke at inngrep, istandsetting og skjøtsel knyttet til kulturminner som er fredet i medhold av kulturminneloven, bare kan skje etter tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Som nevnt over, må også slike tiltak avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet.

Forholdet til energianlegg

Kraftlinjer

KLD viser til at bestemmelsene åpner for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Vedlikehold omfatter blant annet utskifting av komponenter knyttet til kraftledninger (liner, isolatorer, master, traverser m.v.) i samsvar med anleggets tillatte egenskaper i tråd med konsesjon etter energiloven. Oppsetting av master med annen utforming enn eksisterende anlegg, omfattes normalt ikke av bestemmelsene på dette punkt. Ved utskifting av master eller andre komponenter, skal master og komponenter som er mest mulig lik eksisterende benyttes, med mindre overgang til andre typer master og komponenter vil redusere anleggets innvirkning på verneverdiene uten urimelige kostnader eller ulemper for anleggseieren, jf. energiforskriften § 3-4. Oppgradering og/eller fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt er tillatt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i strid med verneformålet. Bestemmelsen omfatter tilfeller hvor det oppføres andre typer master, ved oppsetting av større master eller opphenging av nye liner m.v. som endrer anleggets egenskaper i forhold til hva det er gitt konsesjon til å etablere, og når endringen ikke innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet. Eksempel på tiltak kan være endring av driftsspenning eller linetykkelse. Oppgraderinger som innebærer bruk av større eller endrede master kan også omfattes dersom det ikke kommer i konflikt med verneverdiene. Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under ovennevnte, skal behandles etter søknad. Med dette siktes til tilfeller hvor oppgraderingen eller fornyelsen kan innebære en vesentlig fysisk endring i strid med verneformålet. Vurderingen av om oppgraderingen eller fornyelsen innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet, vil være en konkret vurdering av tiltakets samfunnsmessige betydning satt opp mot hensynet til verneformålet i det enkelte tilfelle. Det antas at slike dispensasjoner under normale omstendigheter vil kunne gis. Hensikten med konkret søknad er også å etablere en kontakt i forkant mellom tiltakshaver og forvaltningsmyndigheten for verneområdet med sikte på å drøfte avbøtende tiltak slik at mulige negative konsekvenser for verneformålet som følge av anlegget i størst mulig grad reduseres og dermed synliggjøres allerede i søknaden. Hensikten er ikke å diskutere nedleggelse eller dramatiske omlegginger av det eksisterende anlegget, men derimot en mest mulig skånsom utforming og mindre justeringer av anlegget. Opprettholdelse av luftledning i det samme området skal normalt aksepteres. Ved vurderingen skal det legges vekt på tiltakshaverens plikter etter energiloven til å sørge for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, herunder sørge for vedlikehold og modernisering som sikrer en tilfredsstillende leveringskvalitet. Ved vurderingen skal det også legges vekt på plikten til ved planlegging, utførelse og drift av elektriske anlegg å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren.

På bakgrunn av dette mener Klima- og miljødepartementet at vernet er forenelig med energiforsyningen som berører områdene. Det vises for øvrig til omtalen av de enkelte områdene i kapittel 8.

Motorferdsel på barmark

Det vises til at det i verneforskriftenes § 7 er åpnet for at det etter søknad kan gis dispensasjon til bruk av motorferdsel knyttet til ulike formål. Der hvor bestemmelsene ikke spesifiserer om slik transport skal skje med beltekjøretøy på snødekt mark, med lufttransport eller på barmark, skal det ved vurderingen av den enkelte dispensasjonssøknad legges til grunn at transporten fortrinnsvis bør skje med beltekjøretøy på snødekt mark eller med lufttransport. Transport på barmark er kun aktuelt når transport med beltekjøretøy på snødekt mark eller lufttransport er vanskelig gjennomførbart, og forutsetter at slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter.

Nødvendig transport av ved, materialer og utstyr til hytter

Det vises til enkelte verneforskrifters bestemmelser om nødvendig transport av ved, materialer og utstyr til hytter. Det legges til grunn at slik transport fortrinnsvis bør skje med beltekjøretøy på snødekt mark, blant annet fordi det her ofte er snakk om betydelig vekt som skal transporteres og at potensialet for sporskader er betydelig. Transport på barmark er aktuelt kun i enkelte spesielle tilfeller hvor transport med beltekjøretøy på snødekt mark ikke er mulig eller praktisk gjennomførbart, og dersom slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter. Dette må vurderes konkret i det enkelte tilfellet.

Eventuell drift av framtidige funn av forekomster av mineralske ressurser

Regjeringen er opptatt av å legge til rette for fremtidig vekst i mineralnæringen. Skogområdene som forslås vernet, kan inneholde mineralforekomster som kan gi grunnlag for fremtidig verdiskaping og næringsutvikling. Vern av de foreslåtte skogområdene utelukker ikke muligheten for eventuell utnyttelse av funn av betydelige mineralressurser dersom slik virksomhet kan skje på en miljømessig forsvarlig måte.

Dersom ny kunnskap i framtiden viser at det fins viktige forekomster av mineralske ressurser i verneområdene, må eventuell utdrift av disse forekomstene vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle ut fra den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48. Denne lyder:

”Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.”

Skogvernomsrådene er generelt relativt små, noe som innebærer at avstanden mellom vernegrense og en eventuell påvist drivverdig mineralressurs ofte kan være relativt liten. Dette øker de tekniske mulighetene for at eventuell utdrift av mineralforekomster som pr. i dag ikke er kjent, kan foretas uten at tiltaket har vesentlig negativ virkning på naturkvalitetene i verneområdet. Dette kan for eksempel gjøres ved underjordisk drift med uttakssted utenfor verneområdet.

KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratets vurderinger i kap. 7.

8. MERKNADER TIL DET ENKELTE OMRÅDE

1. Mikkelsberget naturreservat, Grue kommune, Hedmark fylke

Totalareal 11 230 daa, hvorav 8825 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger lengst på Vestmarka lengst nordvest i Grue kommune, ca. 12-15 km vest for Kirkenær. Det er et småkupert barskogområde med koller, åsrygger, grunne sprekkedaler, små vann og svakt hellende myrer. Berggrunnen består av granitt og noe øyegneis. Løsmassedekket er overveiende tynt, men med tykkere dekke i forsenkningene.

Skogen i området domineres av gammel furuskog, selv om enkelte områder med ungsog og nyere hogstinnegrep er inkludert av arronderingsmessige årsaker. Det meste av skogen er påvirket av tidligere hogstinnegrep. Gamle trær forekommer derfor bare sparsomt, men spredte furuer på 200-250 år forekommer. Forekomsten av død ved er ujevn. Spesielt for området er et betydelig innslag av gamle, greinløse furugadd og furuhøystubber som har verdi som kontinuitetsbindeledd mellom den tidligere furugenerasjonen og dagens gammelskog. Brannlyrer er vanlig på disse. Gran forekommer hovedsakelig i sprekkeleddene. Bjørk forekommer spredt, mens andre lauvtrær er sjeldne. Området domineres av lite næringskrevende plantearter. Vegetasjonen veksler mellom røsslyng-blokkbær-furuskog, myrfuruskog, blåbærgranskog og næringsfattige minerotrofe fastmattemyrer. Granstarr er et karakteristisk innslag i floraen. En rekke lav og vedboende sopparter som er knyttet til gammel furu, gran og bjørk finnes i området. Spesielt for området er gode forekomster av de sårbare artene lys og mørk brannstubbelaiv. I alt er det registrert 10 rødlistede arter i området. Formålet med naturreservatet er å bevare et noenlunde intakt økosystem med gammel furu- og granskog som har særskilt betydning for biologisk mangfold ved at det inneholder en rekke sjeldne og sårbare sopp- og lavarter.

Planstatus: LNF-område med viktige naturforvaltningsinteresser i arealdelen til kommuneplanen.

Inngrepstatus: Det er fire hytter/koier og noen skiløypetraser og stier i området.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, Grue kommune, Hedmark fylkeskommune, samt til Dølpå Skianlegg BA, Grue bondelag, Grue bonde- og småbrukarlag, Nordre Vestside utmarkslag, Eidsiva Energi, Forsvarsbygg, Glommen Skog BA, Hedmark bondelag, Hedmark bonde- og småbrukarlag, Naturvernforbundet i Hedmark, NHO Reiseliv Innlandet, Norges jeger- og fiskerforbund - Hedmark, Norges vassdrags- og energidirektorat - Region øst, Norsk ornitologisk forening avd. Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Statens vegvesen - region øst, Utmarkslaget i Hedmark, Dølpå Skianlegg BA ber om at det blir tillatt å kjøre opp med løypemaskin ytterligere ei skiløype i området vest for Bjørntjerna og Steintjernet. I tillegg ber de om at det i siste del av vintersesongen blir tillatt å kjøre opp med snøscooter ei skiløype mellom Trillingtjerna og Geittjernet. Denne traséen er ulendt, steinete og trang, slik at den ikke egner seg for oppkjøring med løypemaskin. Det opplyses at "Siden løypa krever mye snø så er det uansett ikke aktuelt å kjøre den opp før mars måned. I snøfattige vintre vil den ikke bli kjørt i det hele tatt." Direktoratet for mineralforvaltning opplyser at det er utstedt undersøkelsesretter som dekker hele det aktuelle området. Undersøkelsesrettens innhold går fram av minerallovens § 19, hvor det blant annet står: *"Undersøkeren kan gjøre nødvendige undersøkelser for å vurdere om det finnes en forekomst av mineraler med en slik rikholdighet, størrelse og beskaffenhet at den kan antas å være drivverdig, eller å bli drivverdig innen rimelig tid. Undersøkelsesretten omfatter nødvendig tilgang til grunnen for å foreta undersøkelsene, herunder midlertidig lagringsplass. Undersøkelsesretten omfatter ikke veirett. Inngrep i grunnen som kan medføre vesentlig skade kan bare foretas med samtykke fra eieren og brukeren av grunnen."* Direktoratet ber på bakgrunn av dette om at det vurderes om leting og undersøkelser etter mineralloven skal unntas i vernebestemmelsenes § 4.

Fylkesmannens vurderinger og tilråding

Fylkesmannen viser til at i verneforskriften som ble sendt på høring, var det i § 6.4 foreslått at et løypenett som var inntegnet på kart skulle kunne kjøres opp med løypemaskin uten hinder av ferdselsbestemmelsene. Dølpå Skianlegg BA ber om at dette blir tillatt for ytterligere ei skiløype i området vest for Bjørntjerna og Steintjernet. Dette er en trasé som er mindre utsatt for overvann ved mildvær enn to traséer øst for Steintjernet. Fylkesmannen kan ikke se at dette vil påvirke verneverdiene i området i særlig grad, og foreslår at § 6.4 utvides til også å gjelde denne traséen. Når det gjelder ønsket om å kjøre opp med snøscooter ei ulendt skiløype mellom Trillingtjerna og Geittjernet, viser Fylkesmannen til at denne traséen skiller seg fra de øvrige både ved at den på grunn av terrengforhold ikke kan kjøres opp med løypemaskin, ved at den ikke kjøres opp hvert år og ved at den går i et naturfaglig viktig område. Fylkesmannen foreslår derfor at det tas inn et nytt punkt i § 7 som gir hjemmel for etter søknad å kunne gi dispensasjon for oppkjøring av denne traséen med snøscooter. Dette vil gi hjemmel til evt. å sette vilkår ved innvilgelse av slike søknader.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard opplyser at det er utstedt undersøkelsesretter som dekker hele det aktuelle området. Det er ikke opplyst når dette skjedde. Ifølge minerallovens § 22 opphører denne retten etter sju år. Undersøkelsesretten gir i en viss utstrekning rett til å gjøre inngrep i grunnen, men inngrep som kan medføre vesentlig skade kan bare foretas med samtykke fra eieren og brukeren. På grunn av berggrunnsforholdene i området antar Fylkesmannen at det er begrenset sannsynlighet for å finne mineraler av aktuell beskaffenhet. Fylkesmannen foreslår ingen endring av forskriften på grunn av den utstedte undersøkelsesretten, men ber direktoratet avklare hvorvidt dette er til hinder for å etablere et naturreservat.

Fylkesmannen tilrår:

- at navnet på et eventuelt naturreservat blir Mikkelsberget naturreservat.
- at grensene for et evt. naturreservat blir som på vedlagt kart, som er uendret fra høringsforslaget.
- at formålsparagrafen blir som i vedlagt forslag til forskrift, § 2, som er uendret fra høringsforslaget.
- at bestemmelsene blir som i vedlagt forslag til forskrift, som i forhold til høringsforslaget er endret på to punkter: 1. På kartet som det henvises til i § 6.4 tegnes det inn en tilleggstrasé vest for Bjørntjerna og Steintjernet. 2. I § 7 føyes det til et nytt punkt 5: Oppkjøring med snøscooter av en skiløypetrasé mellom Trillingtjerna og Geittjernet.

Direktoratets tilråding: Direktoratet vurderer at vernekvalitetene i dette området er så store, at området bør vernes som naturreservat sjøl om det eksisterer en slik undersøkelsesrett. Undersøkelsesretten vil være en rettighet på linje med andre rettigheter/tillatelser i et aktuelt verneområde. Slike rettigheter vil ikke være til hinder for vern. Evt. økonomiske konsekvenser må vurderes i erstatningsoppgjøret etter et vernevedtak.

Det tilrås enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Direktoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Mikkelsberget som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet har foretatt mindre justeringer i forskriften, slutter seg for øvrig til direktoratet og tilrår at Mikkelsberget naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

2. Odnesberga naturreservat, Søndre Land kommune, Oppland fylke.

Totalareal 748 daa, hvorav 677 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Odnesberga er et sørberg som ligger på nordsida av Randsfjorden i Søndre Land, vel 5 km sørøst for Dokka sentrum. Det ligger på berggrunnsgrensa mellom yngre bergarter fra kambro-silur og eldre grunnfjellsbergarter. Mye av berggrunnen må betegnes som relativt kalkrik selv om det mangler rein kalkstein. Området er overveiende sørvendt og veksler mellom skogkledt lside, rasmarker, rasmarksskog, berghamre og mer ordinær åskolleskog ovenfor øvre berghamre. Området ligger i sørboreal vegetasjonssone, men viser flere klare boreonemorale trekk som følge av den gunstige topografien. Barskog dominerer med mye både av gran- og furuskog, samt en del barblandingsskog. I tillegg er det noe lauvskog, men sjelden bestandsdannende. Enkelte små edellauvskogforekomster opptrer likevel, vanligvis dominert av lind. Lågurtskog er vanligste vegetasjonstype, men det finnes også en del fattigere skogtyper (blåbær og bærlyng), og i tillegg litt alm-lindeskog og urterike kantsonemiljøer. Også småbregneskog og høgstaudeskog er representert.

Det er mye aldersfase på skogen, men også en del optimalfase, særlig i lia under rasmarka. I denne delen av området finnes også noen små ungskogfelt, men disse er primært lagt utenfor verneforslaget. Spesielt i skogbremmen mellom rasmarka og berget ovenfor er det relativt gammel skog med stedvis mye dødt trevirke, også grove, gamle og morkne læger. Den forholdsvis gode forekomsten av dødt furuvirke er regionalt sjeldent. Små partier med tendenser til oppløsningsfase forekommer også andre steder. Generelt vurderes kontinuiteten i gamle trær og dødt trevirke til å være svak til middels god. Både under rasmarka og over berget bærer skogen preg av jevnlig og

langvarig utnytting. Oppe på berget er det et mindre brannfelt av nyere dato (ca. 10 daa og 10 år). Spor etter tidligere branner finnes også i området.

Området er artsrikt og forekomsten av kravfulle og rødlistede arter er høgt (46), inkludert to sterkt truede sopp og 15 sårbare arter, og potensialet for å finne flere er stort. Det er særlig forekomsten av kalkbarskogsarter som er spesiell, men det er også et betydelig element av rødlistede vedboende sopp, både knyttet til gran og furu. I tillegg finnes det en rekke kravfulle edellauvskogsarter, inkludert rødlistearter både blant marklevende sopp, vedboende sopp og lav. Knyttet til berg, rasmårk og gammelskog er det dessuten gode forekomster og dels rødlistede arter blant både fugl og karplanter. Enkelte arter er nasjonalt og dels internasjonalt sjeldne og/eller har indregrense på Østlandet her. Odneshøga er trolig den viktigste sørbergskolokaliteten i Oppland. I forhold til mangelanalyse for skogvern fanger området ganske godt opp kvaliteter knyttet til lågurtskog/kalkskog, og på mindre arealer også kalkklynneskog, gammel boreal lauvskog og boreal naturskog rik på dødved av gran. I tillegg har området store forekomster av rødlistearter.

Formålet med naturreservatet er å bevare et naturskogsområde med hovedsakelig kalkrike og varmekjære skogtyper knyttet til sørberg og rasmårk som har store forekomster av sjeldne og sårbare kalkbarskogsarter og vedboende sopp. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. I reservatet er lågurtskog vanligste vegetasjonstype og både rasmårk, bergvegg, edellauvskog/kalkklynneskog og rikmyr er representert. Stedvis er det mye død ved og gammel skog, hovedsakelig av gran. I tillegg til forekomstene av kalkbarskogsarter og vedboende sopp er det i reservatet også en rekke kravfulle, sjeldne og sårbare arter knyttet til edellauvskog, berg og rasmårk, inklusive karplanter og fugl.

Planstatus: Området er vist som landbruk, natur og friluftsområde (LNF) i kommuneplanen.

Inngrepsstatus: Det går gamle hesteveger og turstier i området.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, Nordre Land kommune, Søndre Land kommune, Ringerike kommune, Gausdal kommune, Sel kommune, Østre Toten kommune, Skjåk kommune, Øyer kommune, Oppland fylkeskommune, Buskerud fylkeskommune, Mjøsen Skog BA, Viken Skog BA, Oppland Bondelag, Oppland Bonde- og Småbrukarlag, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, FNF Oppland, FNF Buskerud, Naturvernforbundet i Oppland, Naturvernforbundet i Buskerud, Norsk Ornitologisk Forening avd. Oppland, Norsk Ornitologisk Forening avd. Buskerud, Norges Jeger- og Fiskerforbund Oppland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Buskerud botaniske forening, Ringerike soppforening, Oppland Orienteringskrets, Buskerud Orienteringskrets, Oppland skikrets, Buskerud skikrets, Ringerike Turistforening, Statens vegvesen Region øst, Statens vegvesen Region sør, Forsvarsbygg, Eidsiva Energinett, VOKKS Nett AS, Eidefoss Nett, Gudbrandsdal Energi AS, Skjåk Energi, Ringeriks-Kraft AS.

Fylkesmannens vurdering og tilråding: Fylkesmannen viser til at det ennå ikke inngått avtale med skogeierne. For én av de to grunneierne foreligger det to grensealternativer for vern. Denne grunneieren vil ikke ta stilling til de to alternativene før forhandlingene om erstatning er sluttført. Disse forhandlingene pågår og ventes sluttført med det første. Av hensyn til framdriften og i forståelse med de to grunneierne oversender Fylkesmannen sin tilråding til direktoratet. Av hensyn til verneverdiene og på bakgrunn av høringa tilrår Fylkesmannen det største alternativet. Denne tilrådingen sendes med det klare forbehold om at det må være inngått en endelig avtale før saken oversendes til sluttbehandling i departementet og det gjennomføres et vernevedtak. Fylkesmannen viser til kommentarene over og tilrår at Odneshøga naturreservat blir opprettet i tråd med vedlagte forslag til verneforskrift og kart med grenser.

Direktoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Det presiseres at vernevedtak for dette området ikke kan fattes før det er inngått avtaler med grunneierne om frivillig vern. Direktoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Odneshøga som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet har foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til direktoratet og tilrår at Odneshelga naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

3. Løftlia naturreservat, Rana kommune, Nordland fylke.

Totalareal 998 daa, hvorav 789 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Løftlia ligger to-tre km nord for Straumfors, omkring 15 km vest for Mo i Rana, Rana kommune. I øst avgrenses området av Straumdalselva. Området er småkupert og dekker Kabushatten og Løftlia. Det dekker smale daler og relativt lave åsrygger som ligger med breidsiden mot hverandre. Dalene/ryggene ligger overveiende i nord-sør retning.

Berggrunnen består av kalkglimmerskifer med bånd av dolomittmarmor. Området har stort sett tynt løsmassedekke, men Bjønnbethølet ligger delvis på breelvavsetninger.

Breelvavsetningene ved Bjønnbethølet, de sørvendte liene nord fra Bjønnbethølet og sør for Kabushatten er de rikeste områdene innenfor verneforslaget, og domineres av vegetasjonstyper med høgstaude og kalkkrevende arter. Også i nord er det områder med rik vegetasjon, og langs Straumdalselva er det et større areal med storbregneskog som domineres av skogburkne og næringskrevende arter. Det resterende arealet er stort sett dominert av fattige vegetasjonstyper, selv om det lokalt finnes rikere områder.

Tresjiktet domineres overalt av gran, men lokalt er løvandelen stor. Generelt er det en del bjørk på åsryggene og nedover lisdene, mens rogn og selje forekommer spredt, spesielt ved Bjønnbethølet. Her fins også en liten almebestand med myskemaure. Hegg og gråor fins i spesielt bratteliet i øst og langs enkelte rikere fuktdrag.

Skogen er i all hovedsak i senoptimal fase til aldersfase. Generelt er skogen svært åpen, noe som er negativt med hensyn til dødvedproduksjon. De frodigste storbregne-høgstaudepartiene har liten tredekning, eventuelt er helt uten trær. Spredt finnes gamle, godt nedbrutte rester av granlæger etter tidlige hogstuttak. Øvre trealder ligger generelt på 120-150 år, men enkelte trær som er i overkant av 200 år finnes. Spor etter flere mindre plukkhogster finnes i hele området.

Dødvedkontinuiteten er brutt eller meget lav.

Løftlia oppfyller flere av de påpekte manglene ved dagens skogvern. Av generelle kriterier fanger området opp "lavereliggende skog i Nordland" og "rik berggrunn". Av regionale mangler inngår høgstaude-skog.

Løftlia inkluderer mye av den variasjonen i vegetasjonstyper som fins i dette høydelaget i regionen. Basepåvirkede granskoger er vanlige, men kombinasjonen skogstruktur, artssammensetning og topografi som finnes i kjerneområdene gjør lokaliteten spesiell. Den høye andelen rike vegetasjonstyper (opp mot 50%) er også en vesentlig faktor for verdivurderingen. Høgstaude-granskog er særlig godt utviklet innenfor kjerneområdene. Små flekker kan trolig føres til kalk(gran)skog. Det er registrert 9 rødlistearter innenfor verneforslaget. Den økologiske variasjonen innenfor området er stor, men på grunn av den begrensede størrelsen blir variasjonen totalt sett vurdert som middels høy. Avgrensing og arrondering er tilfredsstillende ved at et helt dreneringsfelt inkluderes. Artsdiversiteten er størst og mest spesiell i tilknytning til rik bakke og marksjiktet, og i mindre grad til trær og tresjiktet. Potensialet for at også gode skoglige kvaliteter kan utvikles på sikt er likevel vurdert som store da skogen har en relativt god struktur og aldersspredning, og i partier høy produktivitet og et gunstig lokalklima. Området har bare spredte nøkkelelementer for gammel naturskog, men samtidig har svært lite skog i regionen mer fremskredet naturskogstilstand enn det som finnes her.

Formålet med naturreservatet er å bevare et variert område med blant annet vegetasjonstypene høgstaudegranskog og kalk(gran)skog. Området har særlig betydning for biologisk mangfold med sine økosystemer, arter og økologiske prosesser, og er livsmiljø for flere sjeldne og truede arter. Området har særskilt naturvitenskapelig verdi gjennom kombinasjonen skogstruktur, artssammensetning og topografi. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor naturreservatet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

Planstatus: Hele området har LNF-status i kommuneplanens arealdel.

Inngrepstatus: Det går en vei gjennom området.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørt grunneiere og grunneiere på naboeiendommer, kommune og fylkeskommune, samt til Helgeland regionråd, Polarsirkelen friluftsråd, Næringslivets Hovedorganisasjon, Kommunenes Sentralforbund Nordland, Nordland skogeierforening, Helgeland skogselskap, Rana Røde Kors Hjelpekorps, Nordland Bondelag, Nordland Bonde- og Småbrukarlag, Helgeland museum avd. Rana, Naturvernforbundet i Nordland, Turistforeningene i Nordland, FNF-Nordland, NJFF-Nordland, Nordland Zoologiske Foreining, Nordland Reiseliv AS, Norsk Ornitologisk Foreining avd. Nordland, Reindriftsforvaltningen i Nordland, Hestmannen/Strandtindene Reinbeitedistrikt, Nordland Reindriftssamers Fylkeslag.

Nordland fylkeskommune og Rana kommune er positive til opprettelse av Løftlia naturreservat. Reindriftsforvaltningen sier at Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt ikke har noen bemerkninger så lenge det ikke er til hinder for reindriftens eksisterende bruk av området. De mener videre at det er positivt at ivaretagelse av samisk kultur og næringsutnyttelse blir ivare tatt i formål og at vernet ikke skal være til hinder for utøvelse av reindrift. Sametinget er tilfreds med at det er tatt inn bestemmelser om samiske interesser.

To grunneiere peker på at det er foretatt endring i forskriften i forhold til avtale som ble undertegnet. De vil gå i mot vernet og trekke tilbudet om det ikke åpnes for motorferdsel langs veien. De peker på at grunneierne har opparbeidet veien fra å være en dårlig hestekjørevei til å være godt kjørbart. Alt vedlikehold er foretatt av grunneierne.

Grunneiere og privatpersoner viser til at man har kjørt etter veien gjennom det foreslåtte naturreservatet i 30 år for å komme til hytter og/eller bakenforliggende eiendommer, og at det er takket være grunn- og hytteeiere har veien mer standard som skogsbilvei enn traktorvei. Man kommer til å fortsette å kjøre som de har gjort, og også vedlikeholde veien med grusing og kapping av trær/greiner som sperrer veien. En privatperson bruker traktorvei på sommeren, snøskuter på vinteren, hugger ved til eget bruk og transporterer hjem på snøskuter. Man ser ikke at bruk av veien strider mot verneformålet eller vil påvirke verneverdien av Løftlia, og mener det må gis dispensasjon. Man mener hyttene vil bli verdiløse og vanskelig å bruke om de foreslåtte vernebestemmelsene blir vedtatt. Om det ikke innvilges dispensasjon, vil de sammen med andre eiere få dette juridisk vurdert fordi det vil ha både økonomiske og bruksmessige konsekvenser. Man mener det bør være mulig å ta ut veien ved å trekke grensen litt til siden (lage to verneområder).

Norges vassdrags- og energidirektorat forutsetter at lokalt nettselskap og NVEs regionkontor inkluderes som høringsinstanser i verneplansaker.

Direktoratet for mineralforvaltning peker på at det verken finnes temaopplysninger eller andre opplysninger om mineralske forekomster i området. Her er det ikke registrert verken bergrettigheter eller registreringer av mineralske forekomster. Norge er imidlertid underprospektert og det er stor sjanse for at området ikke er geologisk undersøkt. Man tar forbehold om mulige aktiviteter ved eventuelle gamle gruveåpninger, deponer mm fra mineraluttak som ikke fremgår i deres registre. Dette er aktiviteter som objektregistreringer, fysisk sikring og tilsyn samt ferdsel til eventuelle gruvesikringsobjekt. Det samme vil gjelde for eventuell forurensing knyttet til dette. Tar også forbehold om mulige aktiviteter som hjemles i minerallovens paragraf 8 (mineral-leting). Sametinget ser ikke behov for konsultasjoner i forbindelse med etablering av naturreservatet da det er tatt hensyn til samiske interesser i verneforskriften. De kjenner ikke til at det er foretatt kulturminnerundersøkelser innenfor det foreslått vernede området. Sametinget mener at også samisk språk bør brukes ved skilting og informasjon om reservatet, og ønsker at Fylkesmannen undersøker om det finnes et samisk navn på området som kan brukes offisielt. Dette bør også tas med i tittelen for verneforskriften. Sametinget ønsker at verneforskriftens paragraf 9 (skjøtsel) suppleres med punktet *Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til istandsetting, restaurering og skjøtsel av kulturminner.*

Reindriftsforvaltningen peker på at det foreslåtte verneområdet ligger innenfor Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikts beiteområdet. Området brukes primært til oppsamlingsområde, samt beite gjennom det meste av året. Man har ikke registrert barmarkstraseer gjennom området, men mener det uansett kan gis en dispensasjon gjennom

distriktsplan og fra vernebestemmelsene om det er behov. De synes det er positivt at det kan gis flerårige dispensasjoner. Om det innføres helårlig båndtvang for hund, vil det være behov for et unntak eller varig dispensasjon for bruk av gjeterhund tilknyttet reindrift. Dette spesielt siden dette er et oppsamlingsområde for rein.

Norges vassdrags- og energidirektorat kan ikke se at verneforslaget vil ha konsekvenser for vassdrags- eller energiinteresser. Man viser til brev av 3. november 2004 fra DN og NVE om forholdet mellom vassdrags-/energianlegg og verneområder.

Nordland fylkeskommune mener at vern av et område ikke bør medføre restriksjoner på bruk som ikke forringer verneverdiene. På bakgrunn av dette forutsetter fylkesrådet at fortsatt bruk av veien ivaretas i den endelige verneforskriften. Rana kommune ber om at hytteeierne i området er sikret adkomst til hyttene via eksisterende vei gjennom området også i fremtiden. Dette bør hjemles direkte i verneforskriften eller på andre måter

Statens landbruksforvaltning bemerker at det ikke er gjort et generelt unntak fra vernebestemmelsene til utsetting av saltstein.

Språkrådet-Stedsnavntjenesten for Midt-Norge ber om kopi av det endelige vedtaket. FM bes også om å sende inn vedtakene til kartverket så navnet kan føres inn i Sentralt stedsnavnregister.

Fylkemannens vurderinger og tilråding:

Prosess: Forslaget til verneforskrift er utformet i henhold til gjeldende lovverk. Fylkesmannen ser at forslaget har medført en konflikt i forhold til dagens bruk av veien, og dette er nærmere omtalt i kapitlene om verneforskrift og avgrensing.

Kartlegginger: I denne prosessen er det gjennomført kartlegging av naturverdiene i det foreslåtte verneområdet. På grunn av den beskjedne størrelsen, er det ikke krav om konsekvensutredninger, og det er heller ikke gjennomført kartlegging av kulturminner, geologiske ressurser eller andre ressurser i området.

Bruk av området: Forslag til å løse utfordringene knyttet til bruk av veien er omtalt i avsnittene om verneforskrift og avgrensing.

Fylkesmannen kjenner ikke til at det har foregått bergverksaktivitet innenfor området som nå foreslås vernet. Om det likevel har en slik historie, og dette skulle medføre forurensing, synes vi det er viktig at tiltak mot dette settes inn og vil prøve å finne løsninger for dette. Eventuelle saker må i så fall behandles etter den generelle unntaksparagrafen.

Vi ser ikke bergverksdrift som forenelig med et eventuelt vern. Vi mener derfor at det ikke er naturlig å gi dispensasjon til dette. Eventuell leiting etter mineraler bør kun vurderes tillatt når det er nødvendig for å komplementere bildet for hele området, og da etter den generelle unntaksparagrafen.

Informasjon: Informasjon er viktig for å orientere om og ivareta verneverdiene. Det er et mål at informasjon utarbeides på språket/språkene som er vanlig i området og som er nødvendig for at besøkende skal kunne gjøre seg kjent med verneformål og vernebestemmelser. I dette området mener vi at norsk og engelsk dekker dette behovet.

Verneforskrift:

Bruk av veien: Dette punktet er det som har skapt mest utfordringer i denne prosessen. Fra kommunens side er veien definert som en traktorvei, og kjøring til fritidseiendommer er dermed ikke tillatt etter motorferdselloven. Veien er vedlikeholdt gjennom mange år og holder en god standard. Fylkesmannen ser at den fremstår mer som en god skogsbilvei, og bruken har også vært deretter.

Verneforskriften kan ikke gjøre unntak for ting som ikke er tillatt etter annet lovverk. Bilkjøring i fritidsøyemed er ikke tillatt med den statusen veien har i dag. Fylkesmannen ser imidlertid godt at dette oppleves som en stor innstramming slik som praksisen har vært, noe som forsterkes av 30 års vedlikehold og dagens standard på den.

Fysiske inngrep som en vei er i utgangspunktet uønsket i verneområder, men det er heller ikke juridisk umulig at de inngår i naturreservat. Tekniske inngrep som denne veien inneholder ikke

verneverdier som fremmer verneformålet, men kan tas inn av hensyn til arronderingen. Det ble gjort i dette tilfellet i høringsforslaget.

Utenom et endret regime for brukerne, vil en vei gjennom naturreservatet medføre mange utfordringer for forvaltningen gjennom bruk, drift og vedlikehold. Fylkesmannen mener derfor at den beste løsningen er at veien tas ut av det foreslåtte naturreservatet. Under befaring kom det dessuten fram at det ligger et ganske stort hogstfelt langs veien, samt et mindre område hvor det er tatt ut grus. Dette er i utgangspunktet ikke ønskelig innenfor et verneområde. Om det tas ut, er det naturlig å ta ut resten av veien samtidig.

På bakgrunn av dette foreslår Fylkesmannen at veien, hogstflata og grusuttaket tas ut av det foreslåtte verneområdet. Grensa foreslås trukket langs kanten av hogstflata og grustaket, og fem meter fra veien der grensa blir liggende inntil den. Samtidig foreslås det at verneforskriftens punkter som omhandler bruk, drift og vedlikehold av veien tas ut av verneforskriften. Om dette ikke gjøres, tilrår vi det i verneforskriftens paragraf 6, punkt 4 endres til «Motorferdsel langs veien som er i henhold til motorferdselloven». Dette vil fremdeles ikke løse dagens juridiske utfordringer når det gjelder fritidskjøringen, men gir kommunen rom for å løse dette gjennom å endre veiens status eller gjøre andre grep som de mener det er riktige.

Reindrift: Fylkesmannen anser området som såpass lite at reindriften motorferdsel på barmark trolig først og fremst vil være etter veien gjennom området. Fylkesmannen synes imidlertid det er naturlig at det er hjemmel for å gi dispensasjon til bruk av barmarkskjøretøy og luftfartøy i reindriften om det skulle bli behov for det på et seinere tidspunkt.

Landbruk: Utsetting av saltsteiner har ikke vært noe tema så langt i prosessen, men Fylkesmannen tilrår at det tas inn bestemmelser i verneforskriftens § 4 som åpner for dette. Området er imidlertid såpass lite (på det meste ca 600 meter fra vei), at fylkesmannen ikke synes det er naturlig å ta inn en hjemmel som åpner for bruk av snøskuter for å gjøre dette.

Båndtvang: Om det innføres helårlig båndtvang for hund, mener Reindriftsforvaltningen at det vil være behov for et unntak eller varig dispensasjon for bruk av gjeterhund tilknyttet reindrift. Dette spesielt siden dette er et oppsamlingsområde for rein.

Fylkesmannen vurderer at den foreslåtte verneforskriften ikke regulerer dette, noe som vil si at dette er forhold som reindriftsloven og hundeloven med tilhørende forskrifter regulerer.

Energianlegg: Så langt Fylkesmannen har greid å finne ut, er det ingen energianlegg i det foreslåtte naturreservatet. Det er derfor ikke tatt inn punkter som regulerer dette i forslaget til verneforskrift.

Kulturminner: Sametinget ønsker at verneforskriftens paragraf 9 (skjøtsel) suppleres med punktet *Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til istandsetting, restaurering og skjøtsel av kulturminner*. Fylkesmannen mener dette er allerede tatt inn og dekt i verneforskriftens § 7, punkt 2.

Avgrensing: Fylkesmannen foreslår at veien tas ut av området.

Navn: Fylkesmannen tilrår ikke endring i navnet. Så langt fylkesmannen har greid å finne ut, er det ikke noe allment brukt samisk navn for dette området, og tilrår derfor ikke noe eget samisk navn.

Konsekvenser: Når et eventuelt vern vedtas, vil erstatning kunne gis til eiere og rettighetshavere som lir et økonomisk tap som følge av dette, jf naturmangfoldlovens paragrafer 50 og 51.

Tilråding: Fylkesmannen tilrår at Løftlia naturreservat opprettes. Det har gjennom høringsprosessen kommet fram en konflikt mellom bruk av veien og et eventuelt naturreservat med den verneforskriften som var foreslått. Fylkesmannen mener dette løses best gjennom å ta ut veien fra et eventuelt naturreservat. I tillegg foreslår vi at ei hogstflate på østsiden av veien og et mindre grustak på vestsiden av veien tas ut. Der grensa går langs veien er den foreslått trukket fem meter unna dagens veikant.

Miljødirektoratets tilråding: Etter høringsuttalelser har fylkesmannen tilrådd at det foreslåtte verneområdet splittes opp i to separate områder. Dette har bakgrunn i først og fremst en vei som går gjennom området, og som brukes og vedlikeholdes som en bilvei, men som ikke har status som dette. Miljødirektoratet støtter fylkesmannen i at å ta denne veien ut av verneforslaget er den beste måten å løse denne konflikten på.

Miljødirektoratet tilrår enkelte justeringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til navn, verneform og avgrensing av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Løftlia som naturreservat.

Miljødirektoratets tilråding: Etter høringsuttalelser har fylkesmannen tilrådd at det foreslåtte verneområdet splittes opp i to separate områder. Dette har bakgrunn i først og fremst en vei som går gjennom området, og som brukes og vedlikeholdes som en bilvei, men som ikke har status som dette. Miljødirektoratet støtter fylkesmannen i at å ta denne veien ut av verneforslaget er den beste måten å løse denne konflikten på.

Miljødirektoratet tilrår enkelte justeringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til navn, verneform og avgrensing av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Løftlia som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding

Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Løftlia naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

4. Renålia naturreservat i Selbu kommune, Sør-Trøndelag fylke.

Totalareal 470 daa, hvorav 425 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Lokaliteten ligger i den nordvendte brattlia ned mot sørsida av Selbusjøen i Selbu kommune. Området er ei bratt nordvendt skogli med noen rygger og dalsøkk og består av det meste av gammelskogen på oversida av skogsbilvei i bunnen av lia. Et større område er tidligere vurdert i vernesammenheng, men pga hogst og veibygging er ikke dette lenger aktuelt. Området domineres av tung, kompakt og høyproduktiv granskog. De vanligste vegetasjonstyper er småbregne- og storbregneskog, samt blåbærgranskog. I fuktige drag er det også høgstaudeskog. Lågurtskog er sjelden, men finnes spredt. I våte søkk finnes sumpgranskog. Der terrenget flater ut dominerer fattigere barblandingsskog.

Området har vært gjenstand for plukkhogst i gamle dager, men det er likevel i hovedsak snakk om gammel naturskog. Granskogen er tung, virkesrik og grovvokst. Skogstrukturen er typisk aldersfaseskog på høyproduktiv mark; kompakt, moderat til svak sjiktning; mindre partier som har åpnet seg opp har et mer flersjiktet preg.

Lokalklimaet er humid, og skogen har et stabilt fuktig preg. Dette gir seg utslag i mye epifyttisk lav. Lokaliteten har meget store naturverdier knyttet til gammel, fuktig, høyproduktiv granskog med en rik lavflora, spesielt skorpelav på gamle grantrær. 9 rødlistearter er påvist, hvorav 2 sårbare (granbendellav og melldråpelav) og 1 kritisk truet (taigabendellav). Renålia er den eneste lokaliteten i Sør-Trøndelag hvor taigabendellav er registrert, en art som også internasjonalt er sjelden. Naturtypen høgstaudegranskog er rødlistet som nær truet på norsk rødliste for naturtyper. Området bidrar til å dekke uttalte prioriterte nasjonale mangler i skogvernet når det gjelder: Gjenværende, forholdsvis intakte forekomster av rike skogtyper som bla. lågurtskog og høgstaudeskog. Gjenværende større forekomster av gammel skog med preg av urskog eller skog under overveiende naturlig dynamikk. Viktige forekomster av rødlistearter.

I et regionalt perspektiv (mellomboreal sone i Trøndelag) bidrar området til økt vern av skog i en region med underdekning av vernet skog.

Formålet med naturreservatet er å verne et lite påvirket skogområde med gammel naturskog med verdifulle rike naturtyper i skog og med en rik og verdifull lavflora knyttet til gammel, fuktig granskog.

Planstatus: Området ligger i LNF-område sone 1 i kommuneplanens arealdel i Selbu kommune.

Inngrepstatus: Det er ingen større tekniske inngrep i området, i det veien ligger utenfor området.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, Selbu kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune, samt til Selbu skogeierlag, Selbu Bondelag, Selbusjøen Grunneierlag, Allskog, Forum for natur og friluftsliv, Sør-Trøndelag Jordskifterett, Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag, Norges JFF, Sør-Trøndelag, Norsk botanisk forening, Trøndelagsavd., Norsk Ornitologisk Forening, avd. Sør-Trøndelag, NVE Vassdragsdirektoratet Region Midt-Norge, Reindriftsforvaltningen i Sør-Trøndelag-Hedmark, Statens kartverk Trondheim, Sør-Trøndelag bonde- og småbrukarlag, Sør-Trøndelag Bondelag, Sør-Trøndelag Orienteringskrets, Sør-Trøndelag Røde Kors, Sør-Trøndelag Skogselskap, Telenor telecom solutions, Trondheim Energiverk AS, Trondheimsregionens friluftsråd, Trøndelag sjøforsvarsdistrikt, TrønderEnergi AS, Statens vegvesen Region midt, WWF-Midt-Norge.

Forsvarsbygg viser til at det i den foreslåtte forskriften er forbud mot start og landing med luftfartøy. Ut fra at området er ei skogkledt og bratt li, vurderer de den reelle muligheten for å starte eller lande med luftfartøy på det avgrensede området som svært begrenset. Dersom forskriftspunktet blir gjort gjeldende, må Forsvarets kart oppdateres, slik at landingsforbudet synliggjøres i disse. Det bes om at det vurderes å omarbeide forskriften, slik at forbudet knyttes mer spesifikt til den type virksomhet som realistisk sett anses som nødvendig å skjerme seg mot.

Statens landbruksforvaltning bemerker at utsetting av saltstein ikke er tatt med som et generelt unntak fra vernebestemmelsene. Dette bemerkes ettersom det er tillatt med beiting i verneområdet.

Sametinget viser til at det foreslåtte Renålia naturreservat ikke ligger innenfor reinbeitedistrikt i dag, men i en kommune som omfattes av konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og statlige myndigheter. Sametinget kan ikke se at verneforslaget kommer i konflikt med samiske interesser og de har dermed ingen spesielle merknader til verneforslaget. De gjør oppmerksom på at det ikke er foretatt systematiske registreringer av samiske kulturminner i området, det kan derfor være samiske kulturminner i området som ikke er kjent og registrert. Sametinget kan ikke se at det er behov for særskilte konsultasjoner i forbindelse med dette verneforslaget. De vil allikevel avvente saksbehandlingen på lokalt/regionalt nivå og forbeholde seg retten til konsultasjoner på sentralt nivå, dersom det likevel skulle vise seg at samiske interesser blir negativt berørt av verneforslaget. Det anbefales at det laget et oppsummerende notat/avsnitt i det endelige verneforslaget som redegjør for hvordan de samiske interesser er hørt, vurdert og ivaretatt i prosessen.

Fylkesmannens vurderinger og tilråding

Fylkesmannen tilrår at forskriftens ordlyd når det gjelder motorferdsel ikke blir endret iht. merknadene fra Forsvarsbygg, da dette i praksis ikke har noen betydning for Forsvarets aktivitet, bortsett fra en oppdatering av Forsvarets kart. En anser at det er en fordel om standard ordlyd i forskrifter for motorferdsel i reservater i skog opprettholdes, så lenge dette er til liten ulempe for berørte interesser.

For mindre naturreservater der naturmiljøet skal utvikle seg fritt, kan det være en fordel om saltsteiner plasseres utenfor reservatene, da saltsteiner tiltrekker seg både bufe og hjortevilt, slik at det kan bli en betydelig tråkkslitasje og gjødselspåvirkning omkring steinene.

Fylkesmannen anbefaler i dette tilfellet derfor ikke at det tas inn en generell anledning til utplassering av saltsteiner, slik Statens landbruksforvaltning foreslår.

Når det gjelder de samiske interesser, er disse søkt ivaretatt ved at verneforslaget er sendt på høring til Reindriftsforvaltningen i Sør-Trøndelag/Hedmark, Norske Samers Riksforbund, Reindriftsforvaltningen i Alta, Samenes landsforbund, Sametinget og Sametingets rådgiver for samiske navn. Det har i høringen ikke framkommet opplysninger om at samiske interesser på noen måte blir negativt berørt av verneforslaget.

Fylkesmannen vil ikke foreslå noen endringer av verneforslaget for Renålia naturreservat i forhold til høringsforslaget. Fylkesmannen tilrår at Renålia naturreservat vernes med den foreslåtte avgrensning og den foreslåtte forskriften.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte justeringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Renålia som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Renålia naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

5. Brenslefjellet naturreservat, Molde og Nesset kommuner, Møre og Romsdal fylke.

Totalareal 611 daa, hvorav 450 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger på nordsida av Langfjorden mellom Horsgard i Molde kommune og Buvika i Nesset. Lia er bratt og vendt mot sør og med innslag av bergvegger og rasmark. Midtveis i lia skjærer Holådalen seg skarpt ned i terrenget og danner en liten bekkeløft. Berggrunnen er stort sett granitt/gneis, men en del frodig vegetasjon indikerer noen rikere innslag i deler av lia.

Skogen kan karakteriseres som lauvskog med innslag av furu. Karakteristisk er mosaikk med åpne parti og skog av svært varierende størrelse, alder og tetthet. Området er generelt prega av skogsdrift, men i en del av skogen har det trolig ikke vært skogsdrift på over 50 år og noen steder kan det være over 100 år siden siste hogst. I den nedre delen har det vært hogst i nyere tid. Det er delvis planta til med gran etter hogst og grana sprer seg oppover lia. Det bratte terrenget med innslag av bergvegger og rasmark gjør at mye av skogen har et naturlig oppbrutt preg og det er lite av slutta skog. Av annen påvirkning har området en gang vært brukt til beite, men i dag har skogen lite karakter av dette.

Området fanger opp viktige kvaliteter knyttet til gammel og varmekjær lauvskog, inkludert 13 rødlistearter og andre kravfulle arter. I lokal sammenheng er dette et av de to viktigste edellauvskogsområdene langs Langfjorden og det er en god representant for en skogtype som representerer noe av det biologisk sett mest verdifulle en finner i fjordstrøkene i Romsdal.

Det er et relativt stort område med frisk til lågurtprega edellauvskog av almlindeskogstypen.

Typiske kravfulle karplanter er ramsløk, skogsvingel, lundgrønnaks, svarterte knapp, vårerte knapp og dels også skogfaks og kjempesvingel som opptrer ganske hyppig og for noen arter lokalt i store mengder. Det er svakere innslag av de mer sjeldne artene, men slakkstarr og fuglereir finnes noen stader. Området har samtidig klare kvaliteter knyttet til gammel lauvskog og der særlig innslaget av grov og gammel soleksponert osp er interessant.

Området har gode spettebestander og sammen med et gunstig lokalklima kan en regne med et potensiale for en del varmekjære arter, inkludert virvelløse dyr. Et spesielt trekk ved området er innslaget av ask (NT) og av varmekjær kildelauvskog. Ask og askeskog er sjelden i eksisterende verneområder i Møre og Romsdal.

I forhold til mangelanalysen for vern i Norge, så ligger området stort sett under 300 moh og for en stor del i sørboreal og boreonemoral sone. Det har et ganske oseanisk klima, noe som det er underdekning for i verneområdene ellers. I tillegg inneholder det en del av mangelfullt dekte skogtyper som rik alm-lindeskog, hasselkratt og gråor-almeskog, samt ospedominert skog på Vestlandet. Verdier knyttet til gammel furuskog eller kalkskog virker ganske dårlig.

Formålet med naturreservatet er å ta vare på et variert skogsområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystem, arter og naturlige økologiske prosesser.

Området representerer edellauvskog med høge naturverdier. Det har relativt store arealer med frisk til lågurtprega edellauvskog av alm-lindeskogstypen. Det har også viktige kvaliteter knyttet til gammel lauvskog som mellom annet osp og med innslag av ask og varmekjær kildelauvskog.

Planstatus: Området er LNF-område i arealdelen til Molde og Nesset sin kommuneplan.

Inngrepstatus: Det er en stor kraftlinje som krysser fjorden og som går opp lia via Brenslefjellet. Masta for fjordspennet ligger på en høyde like utenfor verneområdet. Avstanden mellom linja og skogen er så stor at det ikke er behov for å rydde skog under linja. Det går en igjengrodd sti opp til noen seterhus utenfor reservatet, men ellers har ikke området spor av ferdsel og friluftsliv. Det er noe gran i området.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, Molde og Nesset kommuner, Møre og Romsdal fylkeskommune, samt til NOF avd. Møre og Romsdal, Utmarkslaget i Møre og Romsdal, Møre og Romsdal Bondelag, Møre og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag, Nordmøre og Romsdal friluftsråd, Allskog BA, Istad Nett AS, Nesset Kraftlag/Nett AS, Statens Vegvesen Region Midt, Kommunenes sentralforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal, Molde og Romsdal Turistforening.

Avinor opplyser at tiltaket ikke får konsekvenser for Avinors kommunikasjon-, navigasjon eller radaranlegg.

Direktoratet for mineralforvaltning bemerker at verneforslaget mangler en vurdering av mineralske ressurser, og at verneforslaget ikke gjør rede for mulige gamle gruveåpninger i området. Brevet inneholder ellers et avsnitt om direktoratet sin rolle, kartlegging av mineralske ressurser, undersøkelser etter mineralske forekomster og eldre gruvedrift. Det blir ellers vist til minerallova med tilhørende forskrifter.

Forsvarsbygg bemerker at forbudet mot start og landing med luftfartøy i § 5 burde være unødvendig, og det blir i den sammenheng vist til kart og flybilde fra området. De viser til at det er lite aktuelt med start og landing med luftfartøy på grunn av bratt terreng og tett skogvegetasjon. Bakgrunnen for merknaden er at alle verneområdene med forbud mot start og landing med luftfartøy blir markert på Forsvaret sine flykart og som også blir brukt i fly. Flykarta inneholder allerede en stor mengde tematisk flyinformasjon, og framstilling av "unødvendig" informasjon bidrar til ytterligere å overlesse flykarta.

Norsk organisasjon for terrengsykling (NOAS) har kommet med en uttalelse der organisasjonen blir presentert, og der det er skrevet om terrengsykling generelt, om sykling i verneområder, om terrengslitasje og det blir konkludert med at slitasje fra sykling på veg eller sti er liten og ikke er mer varig enn slitasje fra fotgjengere. Organisasjonen tilrår at det blir tillatt med sykling på alle eksisterende veier og stier hvor det ikke er kunnskapsbaserte grunner til å legge restriksjoner på aktiviteten.

NTNU Vitenskapsmuseet mener at framstillingen av verneinteressene i høringsforslaget viser at området kan være med å supplere skogvernet med flere kvaliteter som i NINA-utredningen fra 2002 blir påpekt som mangelfullt dekt i de til da verna skogarealene. Konklusjonen om at området har regional - svakt nasjonal verneverdi er godt grunnlagt. Som de aller fleste områdene som kommer fram gjennom frivillig vern er også Brensløfjellet et heller lite område. Den mangelen på store områder som ble påpekt i utredningen fra 2002 synes vanskelig å bøte på.

Paragraf 4 punkt 6 som sier at det skal være et generelt unntak for «Beiting» mener de er faglig tvilsomt. I alle fall bør unntaket presiseres og utformes slik at forvaltningsmyndigheten har hjemmel for å overvåke og om nødvendig avgrense eller forby beitinga om den viser seg å gi virkninger som skader verneformålet.

Når det gjelder paragraf 4 pkt 7 om generelt unntak for «bålbrenning med tørrkvist eller medbrakt ved», minner de om at tørrkvisten er et element i de naturlige økologiske prosessene som i følge § 1 er ein del av verneformålet. Formuleringen kan også tolkes som et unntak fra forbudet mot bål-brenning i skogsmark i sommerhalvåret etter «Forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn». Det blir bemerka at i paragraf 7 punkta 2 og 5a kommer det fram at «Forvaltnings-myndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til «Hogst og uttak av fremmede treslag og gran» og nødvendig motorferdsel i den sammenheng. Det blir tilrådd at grana bør fjernes i løpet av kort tid for å unngå at problemet kommer ut av kontroll og blir til skade for naturverdiene.

NVE kan ikke se at forslaget vil få konsekvenser for bruk av energiresursene i området. Det blir videre opplyst at de ikke kjenner til planer om nye kraftlinjer i området og viser ellers til Statnett SF og Istad Nett AS som også har fått verneforslaget til uttalelse.

Statens vegvesen opplyser at de aksepterer avgrensingen langs fylkesvegen og de ellers ikke har merknader til verneforslaget.

Fylkesmannens vurderinger og tilråding

Direktoratet for mineralforvaltning sin uttalelse er av generell karakter og med ulike generelle krav. Fylkesmannen har ikke kjennskap til verken gamle gruveåpninger eller annet i området. Fylkesmannen regner med at de generelle og prinsipielle ønskene blir lagt fram også i andre vernesaker, og ser det derfor som mest aktuelt at Miljødirektoratet vurderer uttalelsen nærmere.

Fylkesmannen er enig med Forsvarsbygg i at det i liten grad er praktisk å ta av eller lande med luftfartøy i området. I hvilken grad dette skal få konsekvenser for utformingen av verneforskriften er de usikre på. Fylkesmannen regner med at både dette og synspunktet om utarbeidelse av nasjonale flykart gjelder også andre verneområder, og som Miljødirektoratet først og fremst bør ta et generelt standpunkt til. Fylkesmannens eneste kommentar er at en bør legge til grunn en langsiktig forvaltning av verneområdene og en vet aldri hvilke former av for eksempel fritidsaktiviteter som kan bli aktuelle i framtida.

NOAS har kommet med en omfattende generell uttalelse og som ikke er konkretisert i forhold til verneforslaget. Fylkesmannen oppfatter konklusjonen fra Norsk organisasjon for terrengsykling til å være at de vil ha tillatelse til å sykle på eksisterende veier og stier i verneområdene.

Fylkesmannen vil bemerke at det verken er registrert veier eller stier i dette området, men både vest og øst for området er det enkle veier som går opp i høyden.

Fylkesmannen mener NTNU Vitenskapsmuseet har kommet med flere konstruktive innspill til verneforskriften og som til en viss grad gjelder den nasjonale forskriftsmalen som blir brukt i slike saker.

I dette bratte og ulendte området vil i praksis bruk av beitedyr trolig være lite aktuelt, men med bakgrunn i tidligere erstatningsforhandlinger med grunneierne vil fylkesmannen likevel tilrå at unntaket i § 4.6 om beiting blir med.

Fylkesmannen ser ikke behov for en egen forskrift for å kunne overvåke den naturfaglige utviklingen i naturreservater.

Området har ikke spesiell verdi for friluftslivet og det er ikke blant de største. I store verneområder vil det til vanlig være viktigere for friluftslivet å ha mulighet til bålbrekking enn i små.

Fylkesmannen vil ut fra dette tilrå at det generelle unntaket blir tatt ut av verneforskriften.

Både i dette reservatet og i andre er blant annet rask fjerning av gran et prioritert mål. Dette er et skjøtselsarbeid som ikke minst er avhengig av økonomiske midler samt arbeidskapasiteten hos forvaltningsmyndigheten. Fylkesmannen er enig i at dette bør være et høyt prioritert arbeid, men hvordan dette er formulert i verneforskriften vurderes å være av mindre praktisk betydning.

Fylkesmannen har ikke mottatt uttalelser fra Statnett SF eller Istad Nett AS. Saken skulle slik være avklart med tanke på kraftlinja over verneområdet.

Fylkesmannen tilrå at det blir oppretta et naturreservat med hjemmel i naturmangfoldloven i samsvar med forslaget til forskrift og kartet som følger som vedlegg til tilrådingen.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrå enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. I avtalen inngått med berørte grunneiere, er det åpnet for bålbrekking med tørrkvist eller medbrakt ved. Endringer som oppfattes som vesentlige i forhold til inngåtte avtaler må i henhold til inngåtte avtaler reforhandles før endringer kan foretas. Det er ikke gjort i dette tilfelle, og Miljødirektoratet tilrå at verneforskriften åpner for bålbrekking med tørrkvist og medbrakt ved. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 5 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrå vern av Brenslefjellet som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrå at Brenslefjellet naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

6. Eidsfjellet naturreservat (utvidelse), Våler og Åsnes kommuner, Hedmark fylke.

Utvidelsesareal 663 daa, hvorav 146 daa produktiv skog. Nytt totalareal 17 625 daa, hvorav 10 300 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Eidsfjellet naturreservat ble opprettet ved Kgl. res. 26.06.2009. I etterkant av vernevedtaket er det kommet tilbud om utvidelse av reservatet. Tilbudsområdet ligger i Våler kommune. Området ligger i kjølskogområdet mellom Solør og Hedmarken. Det har en rolig topografi med små

høydedrag, betydelig innslag av myr og flere tjern og små bekker. Berggrunnen består i hovedsak av næringsfattig gneis, men med noe innslag av gabbro.

Hele utvidelsesområdet er i varierende grad hogstpåvirket, men særlig i den søndre delen er det en del gammelskog. Det dominerende skogbildet er relativt ensaldret granskog, men i kjølområdet lengst vest er det flersjiktet gran- og furuskog. Forekomsten av død ved er begrenset. Selv om det forekommer noen læger og tørre trær, er kontinuiteten i død ved mangelfull. Det er stedvis innslag av bjørk, mens øvrige lauvtrær (osp, rogn, gråor, selje) forekommer sparsomt i området.

Den foreslåtte utvidelsen vil gi reservatet en bedre arrondering ved at nesten hele det østlige høydedraget inkluderes. Dette høydedraget har røsslyngdominert barblandingsskog med et betydelig innslag av fattigmyrer av fastmattetypen, ofte med blåtopp som dominerende art. I de nedenforliggende lisidene er det hovedsakelig blåbærgranskog med enkelte innslag av lågurtgranskog. Det er noen få små bergvegger og spredte steinblokker i skogen. Det foreligger ikke floristiske opplysninger fra utvidelsesområdet isolert, men området som helhet har forekomst av enkelte suboseaniske arter som bjønnekam og kysttjannemose. Det er registrert 3 rødlistede plantearter i hele området.

Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området utgjør en spesiell naturtype ved at det til dels består av naturskog med furu og gran og det har særskilt vitenskapelig betydning ved at det inneholder flere kravfulle gammelskogarter. Området har samlet nasjonale verneverdier (***). Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Planstatus: LNF-område med spesielle naturforvaltningsinteresser i arealdel til kommuneplanen.

Inngrepsstatus: Deler av enkelte hogstflater er inkludert av arronderingsmessige årsaker.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, Våler kommune, Hedmark fylkeskommune samt til Våler bonde- og småbrukerlag, Våler jeger- og fiskerforening, Våler skogeierlag, Eidsiva Energi, Forsvarsbygg, Glommen Skog BA, Hedmark Bonde- og Småbrukerlag, Naturvernforbundet i Hedmark, NHO Reiseliv Innlandet, Norges jeger- og fiskerforbund - Hedmark, Norges vassdrags- og energidirektorat – Region øst, Norsk ornitologisk forening avd. Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Statens vegvesen – Region øst, Utmarkslaget i Hedmark, Forum for natur og friluftsliv – Hedmark.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard konstaterer at mineralske ressurser ikke er omtalt i verneforslaget og at forslaget heller ikke redegjør for «mulig tilstedeværelse av gamle gruveåpninger i de aktuelle områder». Direktoratet anmoder derfor om at mineralske ressurser blir temautredet og at verneforskriftene generelt åpner for leting og undersøkelser av mineralske forekomster i området. I tillegg bes det om at det undersøkes om det finnes gamle gruveåpninger, deponier, velter eller andre landskapsendringer etter tidligere mineraluttak. Det bes om at verneforskriften tillater tilsyn og sikring i forbindelse med eventuelle eldre mineraluttak. Forum for natur og friluftsliv – Hedmark foreslår at verneforskriftens § 4 punkt 2 utvides slik at uttransport med lett terrenggående kjøretøy av felt bjørn blir tillatt i tillegg til uttransport av felt elg og hjort.

Statens landbruksforvaltning bemerker at det ikke er gjort unntak fra vernebestemmelsene for utsetting av saltstein.

Fylkesmannens vurderinger og tilråding

Verneforskrift

Når det gjelder uttalelsen fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, vil Fylkesmannen bemerke at dersom det hadde vært spor etter mineraluttak i området, ville dette ha gått fram av avsnittet om tekniske inngrep i områdebeskrivelsen. Det har verken fra grunneierne, kommunen eller noen andre vært nevnt at det har vært slik virksomhet i området. Det anses derfor som lite sannsynlig at det har vært eller vil være aktuelt med mineraluttak i området. Fylkesmannen ser følgelig verken behov for en egen utredning om dette temaet eller for endring av verneforskriften for dette temaet.

Når det gjelder verneforskriftens § 4 punkt 2, anser Fylkesmannen det ikke usannsynlig at det under lisensjakt kan bli felt bjørn i området, og foreslår å ta forslaget til følge. Mht. saltstein er det, etter det Fylkesmannen kjenner til, ikke noe organisert beitelag i området, og det slippes heller ikke beitedyr der. Fylkesmannen ser derfor ikke noe behov for å endre forskriften på dette punktet.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjons-nivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelsen av Eidsfjellet naturreservat. Samtidig oppheves forskrift nr. 0893 av 26.06.2009 om vern av Eidsfjellet naturreservat, Åsnes og Våler kommuner, Hedmark fylke.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Eidsfjellet naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart. Samtidig oppheves forskrift nr. 0893 av 26.06.2009 om vern av Eidsfjellet naturreservat, Åsnes og Våler kommuner, Hedmark fylke.

7. Hanestadvola naturreservat, Rendalen og Stor-Elvdal kommuner, Hedmark fylke.

Totalareal 24 435 daa, hvorav 11 814 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området omfatter en ca. 5 km lang, delvis snau åsrygg øst for Glomma på øst- og nordsiden av Atna tettsted med ei nedenforliggende sørvestvendt skogli med noen rasmarker og et høytliggende skogområde på østsida. Deler av det foreslåtte naturreservatet omfatter det eksisterende Atnoset naturreservat, som foreslås opprettholdt som eget naturreservat men med endret avgrensning. Berggrunnen i området er variert, med sandstein, kvartsitt og gneis i den østlige delen og innslag av basalt, leirskifer og fyllitt i den vestre delen. Bortsett fra områdene rundt de snaue kollene, har det meste av området et tykt morenedekke. Det er tre store tjern, flere mindre tjern og noen bekker i området. I den østlige delen er det flere store myrpartier.

Den sørvestvendte lia er nesten helt dominert av furuskog som er påvirket av tidligere plukkhogst. Sjiktningen er relativt god i den øvre delen. Mengden død ved varierer sterkt, størst er den øverst i lia og i de bratteste skrentene. Like øst for åsryggen er det en del fuktige søkk og små dalganger med gammel granskog med innslag av selje. Der finnes en del død ved med relativt god kontinuitet. I den østlige delen dominerer gran skogbildet. Skogen er der mindre påvirket enn lenger vest, stedvis gammel og godt sjiktet og med en viss kontinuitet i forekomsten av død ved. I den sørvestvendte lia, som domineres av artsfattig bærlyngfuruskog, finnes det i fuktige sig og nedenfor rasmarene innslag av lågurtskog og sørbergvegetasjon med liljekonvall, tysbast og hengepiggrør. I ei lita rasmare nordvest for Svarttjønnå finnes en rekke regionalt sjeldne sørbergarter. Østover dominerer bærlyng- og blåbærgranskog med innslag av småbregneskog. Gammel-skogartene gubbeskjegg og sukkernål er hyppig forekommende og svartonekjuke og gråsobeger finnes spredt. Myrene er overveiende fattige og minerotrofe, men rikere partier med gulstarr forekommer. I alt 20 rødlistearter er registrert, hvorav 1 truet (EN) og 3 sårbare (VU) arter. Formålet med naturreservatet er å bevare et stort naturområde med stor variasjon i barskog- og myrtyper, med innslag av gammelskog, rike bekkedrag og sørberg som har særskilt betydning for biologisk mangfold ved at det inneholder en rekke sjeldne og sårbare karplante-, sopp- og lavarter.

Planstatus: LNFområde i arealdelen til begge kommunes kommuneplaner.

Inngrepstatus: Koie, uthus, utedo og båthus ved Kjølssjøen, hytte og to naust vest for søndre Kivssjøen, hytte, skåle og båthus øst for søndre Kivssjøen og hytte med utedo sør for Kletten. Kjørespor fra Hanestadnysetra til Fiskehytta. Sti fra Atna til Kvitskjæret. Klopp over Kjølssjøbekken ved utløpet fra Kjølssjøen.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til

berørte grunneiere, Rendalen kommune, Stor-Elvdal kommune, Hedmark fylkeskommune, samt til Rendalen bondelag, Rendalen skogeierlag, Stor-Elvdal bondelag, Stor-Elvdal bonde- og småbrukerlag, Stor-Elvdal jeger- og fiskerforening, Stor-Elvdal skogeierlag, Ytre Rendal jakt- og fiskeforening, Eidsiva Energi, Forsvarsbygg, Glommen Skog BA, Hedmark Bondelag, Hedmark Bonde- og Småbrukerlag, Naturvernforbundet i Hedmark, NHO Reiseliv Innlandet, Norges jeger- og fiskerforbund - Hedmark, Norges vassdrags- og energidirektorat – Region øst, Norsk ornitologisk forening avd. Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Statens vegvesen – Region øst, Utmarkslaget i Hedmark, Forum for natur og friluftsliv – Hedmark.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard konstaterer at mineralske ressurser ikke er omtalt i verneforslaget og at forslaget heller ikke redegjør for «mulig tilstedeværelse av gamle gruveåpninger i de aktuelle områder». Direktoratet anmoder derfor om at mineralske ressurser blir temautredet og at verneforskriftene generelt åpner for leting og undersøkelser av mineralske forekomster i området. I tillegg bes det om at det undersøkes om det finnes gamle gruveåpninger, deponier, velter eller andre landskapsendringer etter tidligere mineraluttak. Endelig bes det om at verneforskriften tillater tilsyn og sikring i forbindelse med eventuelle eldre mineraluttak.

Forsvarsbygg kommenterer forslaget om forbud mot start og landing med luftfartøy i forskriftens § 5.1. "Av flybilder framgår det at området inneholder en rekke nakne koller. ... Forsvaret ønsker i utgangspunktet ikke flere forbud mot start og landing med luftfartøy enn det som er nødvendig for å ivareta verneformål. Dersom det skulle være behov for landing med helikopter i dette området er de nakne kollene godt egnet til dette. Forbud mot start og landing i et ikke tresatt område i et naturreservat begrunnet i skogvern gir etter vår oppfatning strengere restriksjoner enn det verneformålet krever. Skog- og myrområdene er i alle hovedsak uegnet til start og landing med helikopter. Det er forståelig at de nakne kollene inngår i reservatet av arronderingsmessige årsaker, men uheldig at verneforskriftens forbud mot start og landing med luftfartøy hindrer en ferdselsform som bare kan utøves i en arealtype (åpen fastmark) som ikke er av stor betydning for verneformålet. Forsvarsbygg foreslår derfor at bisetningen, *herunder start og landing med luftfartøy*, tas ut av verneforskriftens § 5 *Regulering av ferdsel*, som en tilpassing av verneforskriftene til naturforholdene på stedet og reelle hensyn.»

Forum for natur og friluftsliv – Hedmark foreslår at verneforskriftens § 6 punkt 3 utvides slik at uttransport med lett terrenggående kjøretøy av felt bjørn blir tillatt i tillegg til uttransport av felt elg og hjort.

Språkrådet bemerker at det i utgangspunktet vil tilrå skrivemåten Hanestadvorda for det foreslåtte navnet på reservatet. Språkrådet skriver videre at «Skrivemåten *-vola* er imidlertid svært utbredt både i Hedmark og nabofylket Sør-Trøndelag, og det er også gjort vedtak på denne skrivemåten flere steder. Skrivemåten "Hanestadvola naturreservat" må altså kunne godtas med bakgrunn i skrifttradisjon og tidligere vedtak for tilsvarende navn.»

Statens landbruksforvaltning bemerker at det ikke er gjort unntak fra vernebestemmelsene for utsetting av saltstein.

Fylkesmannens vurderinger og tilråding

Verneforskrift

Når det gjelder uttalelsen fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, vil Fylkesmannen bemerke at dersom det hadde vært spor etter mineraluttak i området, ville dette ha gått fram av avsnittet om tekniske inngrep i områdebeskrivelsen. Det har verken fra grunneierne, kommunen eller noen andre vært nevnt at det har vært slik virksomhet i området eller at slik virksomhet er planlagt. Fylkesmannen ser derfor verken behov for en egen utredning om dette temaet eller for endring av verneforskriften for dette temaet. Dersom det i framtida skulle bli aktuelt med leting etter mineralske forekomster i området, bør dette vurderes etter den foreslåtte verneforskriftens § 8.

Det foreslåtte forbudet i § 5.1 mot start og landing med luftfartøy er en standardbestemmelse i verneforskriftene for naturreservater som opprettes etter ordningen med frivillig vern. Fylkesmannen er enig med Forsvarsbygg i at enkelte koller i området som i dag ikke er tresatt, kan egne seg for landing og start med helikopter. Fylkesmannen vil derfor ikke motsette seg at bisetningen «herunder start og landing med luftfartøy» tas ut av verneforskriftens § 5, men ber direktoratet vurdere nærmere om dette er hensiktsmessig eller om det kan skape en uheldig presedens.

Når det gjelder verneforskriftens § 6 punkt 3 anser Fylkesmannen det ikke usannsynlig at det under lisensjakt kan bli felt bjørn i området, og foreslår å ta forslaget til følge. Mht. saltstein er det, etter det Fylkesmannen kjenner til, ikke noe organisert beitelag som har beitedyr i området og det slippes heller ikke beitedyr der. Fylkesmannen ser derfor ikke noe behov for å endre forskriften på dette punktet. Dersom utsetting av saltstein en gang i framtida skulle bli aktuelt, bør spørsmålet vurderes etter den foreslåtte verneforskriftens § 8.

Fylkesmannen tilrår videre at grensene for det eksisterende Atnoset naturreservat justeres slik at det arealet som inngår i et eventuelt Hanestadvola naturreservat tas ut av Atnoset naturreservat. Punkt II i verneforskriften for Atnoset naturreservat endres for så vidt gjelder arealangivelsen.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet, viser forøvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Hanestadvola som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Hanestadvola naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Samtidig tilrår endringer i forskrift nr. 1396 av 22.12.1989 om fredning for Atnoset naturreservat, Rendalen og Stor-Elvdal kommuner, Hedmark fylke.

8. Ytterøya naturreservat, Elverum kommune, Hedmark fylke.

Totalareal 57 daa, hvorav 57 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Ytterøya er den største av flere øyer i Glomma nord for Øksna nord i Elverum, ca. 14 km nord for Elverum sentrum. Hele øya består av løsmasser med kornstørrelse fra finsand til grov steinsatt elveør. Øya er ganske flat, men med tilstrekkelig topografisk variasjon til å skape ulike økologiske forhold. Øya er en del av et øysystem hvor det fortsatt foregår naturlige sedimentasjonsprosesser. Lengst nord på øya er det grovsteinet elveør med krattsamfunn av mandel- og doggpil. Sør for disse er det en velutviklet, variert og grov gråorskog med innslag av rogn og bjørk. Gadd og læger av lauvtrær finnes spredt. Den sørlige delen av øya har en ensjiktet skog av gran, furu og bjørk med innslag av gråor-heggeskog. Den ensaldrede skogen tyder på at øya har vært brukt til slått og beite i tidligere tider, kanskje inntil for 50-60 år siden.

Mandel- og doggpilvegetasjonen lengst nord på øya er sårbare naturtyper i Norge. Den flompåvirkede skogen har en vegetasjon som består av en blanding av lågurtarter som liljekonvall og høgstaudearter som tyrihjel, med stutseving på de rikeste lokalitetene. Ved flomdammer finnes skogsøtgras, langstarr og myskegras. Det er registrert 5 rødlistede plante- og sopparter på øya, blant annet rosenkjuke og svartonekjuke. Etter hvert som skogen eldes, vil den ha potensial for en rekke gammelskogarter, også insekter. Dersom øya og dens omgivelser får ligge urørt, vil den bli en kontinuitetspreget skogbiotop med de spesielle egenskapene som er knyttet til et intakt flomregime.

Formålet med naturreservatet er å bevare ei flompåvirket øy i Glomma med gråor-heggeskog, lågurt- og høgstaudeskog som har særskilt betydning for biologisk mangfold ved at den inneholder kravfulle og sårbare karplante- og sopparter.

Planstatus: LNF-område i arealdelen til Elverum kommunes kommuneplan.

Inngrepstatus: Rester av to bygninger.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørt grunneier, Elverum kommune, Hedmark fylkeskommune, samt til Elverum bondelag, Elverum bonde- og småbrukerlag, Strandbygda Øst grunneierforening, Eidsiva Energi, Forsvarsbygg, Glommen Skog BA, Hedmark Bondelag, Hedmark Bonde- og Småbrukerlag, Naturvernforbundet i Hedmark, NHO Reiseliv Innlandet, Norges jeger- og fiskerforbund -

Hedmark, Norges vassdrags- og energidirektorat – Region øst, Norsk ornitologisk forening avd. Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Statens vegvesen – Region øst, Utmarkslaget i Hedmark, Forum for natur og friluftsliv – Hedmark.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard konstaterer at mineralske ressurser ikke er omtalt i verneforslaget og at forslaget heller ikke redegjør for «mulig tilstedeværelse av gamle gruveåpninger i de aktuelle områder». Direktoratet anmoder derfor om at mineralske ressurser blir tema utredet og at verneforskriftene generelt åpner for leting og undersøkelser av mineralske forekomster i området. I tillegg bes det om at det undersøkes om det finnes gamle gruveåpninger, deponier, velter eller andre landskapsendringer etter tidligere mineraluttak. Endelig bes det om at verneforskriften tillater tilsyn og sikring i forbindelse med eventuelle eldre mineraluttak.

Forsvarsbygg kommenterer forslaget om forbud mot start og landing med luftfartøy i forskriftens § 5.1. "Av kart og flybilder over området er det tydelig at start og landing med luftfartøy er umulig grunnet tett skogvegetasjon. Det kan derfor synes unødvendig i verneforskriftens § 5 å sette et forbud mot start og landing med luftfartøy. Forsvarsbygg foreslår derfor at bisetningen, *herunder start og landing med luftfartøy*, tas ut av verneforskriftens § 5 *Regulering av ferdsel*, som en tilpassing av verneforskriftene til naturforholdene på stedet og reelle hensyn. Bakgrunnen for forslaget er at alle verneområder med forbud mot start og landing med luftfartøy markeres på Forsvarets flykart som benyttes under flyving. Flykartene inneholder allerede stor mengde tematisk flyinformasjon, og framstilling av «unødvendig» informasjon bidrar til ytterligere å overlesse flykartene."

Forum for natur og friluftsliv – Hedmark påpeker at det i verneforskriften bør være et unntak for bålbrekking med tørrkvist eller medbrakt ved i samsvar med gjeldende lovverk.

Språkrådet har ingen merknader til skrivemåten av det foreslåtte navnet, men peker på at den aktuelle øya har to navn, Ytterøya og Øksetøya og ber Fylkesmannen velge det navnet som er mest i tråd med den lokale navnebruken.

Fylkesmannens vurdering og tilråding:

I tilbudet fra grunneieren er navnet Ytterøya brukt. Dette ble også brukt i verneforslaget som var på høring, og ingen andre enn Språkrådet har kommentert dette.

Når det gjelder uttalelsen fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for, vil Fylkesmannen bemerke at dersom det hadde vært spor etter mineraluttak i området, ville dette ha gått fram av avsnittet om tekniske inngrep i områdebeskrivelsen. Det har verken fra grunneieren, kommunen eller noen andre vært nevnt at det har vært slik virksomhet i området. Tatt i betraktning av at det dreier seg om ei lita øy i Glomma, anser Fylkesmannen det som lite sannsynlig at det har vært eller vil være aktuelt med mineraluttak i området. Fylkesmannen ser derfor verken behov for en egen utredning om dette temaet eller for endring av verneforskriften for dette temaet.

Det foreslåtte forbudet i § 5.1 mot start og landing med luftfartøy er en standardbestemmelse i verneforskriftene for naturreservater som opprettes etter ordningen med frivillig vern. Fylkesmannen er enig med Forsvarsbygg i at Ytterøya, slik den framstår i dag, ikke er egnet for landing og start med luftfartøy. Fylkesmannen ber derfor direktoratet vurdere om bestemmelsen bør fjernes fra verneforskriften.

Mht. bålbrekningsforbudet i § 3.5, understreker Fylkesmannen at det er knyttet store naturfaglige verdier til skogen på Ytterøya, og at en brann i dette området vil kunne være uheldig. Øya er lita, og det finnes flere andre øyer i området som eventuelle kanopadlere og andre som ferdes på Glomma kan gå i land på og eventuelt tenne bål. Fylkesmannen foreslår derfor at bålforbudet opprettholdes.

I forhold til høringsforslaget er arealtallet i verneforskriftens § 1 korrigert, navnet på direktoratet i § 1 er endret og henvisningen til jordskiftekartet i § 1 er fjernet.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Ytterøya som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Ytterøya naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

9. Kalvmyra naturreservat, Elverum kommune, Hedmark fylke.

Totalareal 365 daa, hvorav 365 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Nordteigen er et lite ravinesystem i høyproduktiv granskog øst for Glåma lengst nord i Elverum, ca. 17 km nord for Elverum sentrum. Berggrunnen består av granitt, men hele området er dekket av mektige løsmasseavsetninger med relativt finkornet materiale. I disse avsetningene er det mot sørvest fire små, men markerte raviner med rygger og flatere plataår mellom.

Det meste av skogen er relativt gammel, og mye av den er en godt sjiktet naturskog i aldersfase med god alders- og dimensjonsspredning. Den har innslag av grovdimensjonerte trær, og stedvis er det rikelig med granlærer, til dels i store konsentrasjoner etter sammenbrudd i bestandet. Det meste av den døde veden er imidlertid dannet de siste tiårene, og samlet sett er dødvedkontinuiteten relativt svak. Gamle og grove ospetrær, delvis samlet i små holt, finnes flere steder, enkelte steder er det også noe død osp. Ospeinnslaget er antagelig suksessjonsbetinget, og foryngelsen er dårlig i dag. På ryggene mellom ravinene er det bærlyngskog dominert av gran, men med furu i oversjiktet. Noen få furulærer med gamle brannspor finnes. Enkelte partier har yngre granskog, og av arronderingsmessige grunner inngår også små partier med tett ungsog.

Området inneholder mange skogtyper. Blåbærskog er vanligst, men på de tørreste stedene er det grandominert bærlyngskog. Nede i ravinene er det lågurtskog i solvarme hellinger, ellers er det småbregneskog. I bunnen av ravinene er det høgstaudeskog og til dels rik sumpskog. Området har en frodig og variert karplanteflora med enkelte sjeldne sumpskogarter, blant annet skogsøtgras. Det er også innslag av naturskogarter av både vedboende sopparter og epifyttiske lavararter, blant annet rosenkjuke, svartsoneskjuke, rynkeskinn, lungenever og stiftfiltlav. I alt 6 rødlistearter er registrert, hvorav 1 sårbar (VU) art.

Formålet med naturreservatet er å bevare et noenlunde intakt ravinelandskap med gammel granskog som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området utgjør en spesiell naturtype ved at det består av gammel, flersjiktet granskog med mye død ved og det har særskilt vitenskapelig betydning ved at det inneholder en rekke sjeldne og sårbare karplante-, lav- og sopparter.

Planstatus: LNF- område i arealdelen til Elverum kommunes kommuneplan.

Inngrepstatus: En gammel traktorvei og deler av enkelte hogstflater som er inkludert av arronderingsmessige årsaker.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørt grunneier, Elverum kommune, Hedmark fylkeskommune, samt til Elverum bondelag, Elverum bonde- og småbrukerlag, Strandbygda Øst grunneierforening, Eidsiva Energi, Forsvarsbygg, Glommen Skog BA, Hedmark Bondelag, Hedmark Bonde- og Småbrukarlag, Naturvernforbundet i Hedmark, NHO Reiseliv Innlandet, Norges jeger- og fiskerforbund - Hedmark, Norges vassdrags- og energidirektorat – Region øst, Norsk ornitologisk forening avd. Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Statens vegvesen – Region øst, Utmarkslaget i Hedmark, Forum for natur og friluftsliv – Hedmark.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard konstaterer at mineralske ressurser ikke er omtalt i verneforslaget og at forslaget heller ikke redegjør for «mulig tilstedeværelse av gamle gruveåpninger i de aktuelle områder». Direktoratet anmoder derfor om at mineralske ressurser blir tema utredet og at verneforskriftene generelt åpner for leting og undersøkelser av mineralske forekomster i området. I tillegg bes det om at det undersøkes om det finnes gamle gruveåpninger, deponier, velter eller andre landskapsendringer etter tidligere mineraluttak. Endelig bes det om at verneforskriften tillater tilsyn og sikring i forbindelse med eventuelle eldre mineraluttak.

Forsvarsbygg kommenterer forslaget om forbud mot start og landing med luftfartøy i forskriftens § 5.1. "Av kart og flybilder over området er det tydelig at start og landing med luftfartøy er umulig grunnet tett skogsvegetasjon. Det kan derfor synes unødvendig i verneforskriftens § 5 å sette et forbud mot start og landing med luftfartøy. Forsvarsbygg foreslår derfor at bisetningen, *herunder start og landing med luftfartøy*, tas ut av verneforskriftens § 5 *Regulering av ferdsel*, som en tilpassing av verneforskriftene til naturforholdene på stedet og reelle hensyn. Bakgrunnen for vårt forslag er at alle verneområder med forbud mot start og landing med luftfartøy markeres på Forsvarets flykart som benyttes under flyving. Flykartene inneholder allerede stor mengde tematisk flyinformasjon, og framstilling av «unødvendig» informasjon bidrar til ytterligere å overlesse flykartene."

Forum for natur og friluftsliv – Hedmark påpeker at det i verneforskriften bør være et unntak for bålbrekking med tørrkvist eller medbrakt ved i samsvar med gjeldende lovverk.

Kartverket påpeker at forslaget til navn på naturreservatet (Nordteigen) ikke finnes i Sentralt stedsnavnregister, som er det nasjonale registeret for skrivemåten av stedsnavn i offentlig bruk. Skrivemåter som ikke finnes i dette registeret, skal ikke brukes i offentlig sammenheng. Det forutsettes derfor at forholdet til det sentrale stedsnavnregisteret bringes i orden før eventuelt vedtak om opprettelse av naturreservatet.

Språkrådet har ingen merknader til det foreslåtte navnet dersom det er kjent og brukt lokalt og vil oppfattes som dekkende for det aktuelle området.

Statens landbruksforvaltning bemerker at det ikke er foreslått generelt unntak fra vernebestemmelsene for utsetting av saltstein, men har ellers ingen merknader til forslaget.

Fylkesmannens vurdering og tilråding:

Da navnet Nordteigen ikke finnes i Sentralt stedsnavnregister, kan navnet ifølge Kartverket ikke umiddelbart brukes som navn på et naturreservat. Det er to alternative løsninger på denne utfordringen. Det kan søkes om å få navnet godkjent i Sentralt stedsnavnregister, men denne prosessen vil ta flere måneder, blant annet på grunn av nødvendig høring av et slikt forslag. Alternativt kan det foreslås et annet navn på naturreservatet. Grunneieren opplyser at Kalvmyrkoia, som står avmerket på kartet, var ei koie som tilhører eiendommen, men som nå er flyttet fra stedet den sto. Navnet Kalvmyra står i Sentralt stedsnavnregister og kan brukes som navn på reservatet. Fylkesmannen velger derfor å sende forslaget om opprettelse av Nordteigen naturreservat til videre behandling i Miljødirektoratet samtidig som et forslag om å forandre navnet på det foreslåtte naturreservatet fra Nordteigen til Kalvmarka sendes på høring med kort høringsfrist til grunneieren, Elverum kommune, Kartverket og Språkrådet. Resultatet av denne høringsrunden ettersendes til direktoratet så snart det foreligger.

Når det gjelder uttalelsen fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, vil Fylkesmannen bemerke at dersom det hadde vært spor etter mineraluttak i området, ville dette ha gått fram av avsnittet om tekniske inngrep i områdebeskrivelsen. Det har verken fra grunneieren, kommunen eller noen andre vært nevnt at det har vært slik virksomhet i området. Fylkesmannen anser det derfor som lite sannsynlig at det har vært eller vil være aktuelt med mineraluttak i området, og ser verken behov for en egen utredning om dette temaet eller for endring av verneforskriften for dette temaet.

Det foreslåtte forbudet i § 5.1 mot start og landing med luftfartøy er en standardbestemmelse i verneforskriftene for naturreservater som opprettes etter ordningen med frivillig vern.

Fylkesmannen er enig med Forsvarsbygg i at Nordteigen, slik området framstår i dag, ikke er egnet for landing og start med luftfartøy. Fylkesmannen ber derfor direktoratet vurdere om bestemmelsen bør fjernes fra verneforskriften.

Når det gjelder bålbrekningsforbudet i § 3.5, er det knyttet store naturfaglige verdier til skogen, og en brann i dette området vil kunne være uheldig. Området er lite, og det vil være enkelt å forflytte seg utenfor området dersom det er behov for å gjøre opp bål. Fylkesmannen foreslår derfor at bålforbudet opprettholdes.

Mht. saltstein er det, etter det Fylkesmannen kjenner til, ikke noe organisert beitelag i området, og det slippes heller ikke beitedyr der. Det foreslåtte naturreservatet er dessuten så lite at det vil være enkelt å plassere eventuelle saltsteiner utenfor dette dersom det i framtida skulle bli aktuelt.

Miljødirektoratets tilråding: Etter innspill fra Statens kartverk, har fylkemannen foreslått Kalvmyra som nytt navn på dette verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Kalvmyra som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Kalvmyra naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

10. Askevann naturreservat, Rakkestad kommune, Østfold fylke

Totalareal 1056 daa, hvorav 826 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger 2-3 km vest for innsjøen Kløsa, sørøst i Rakkestad kommune, i det området som kalles Degernesfjella. Området omfatter nordre delen av Holmetjern og nord til Nordre Askevann. Disse to danner sammen med Søndre Askevann som ligger i mellom, ei rekke av tre vann med bekker og myrer i mellom. Avgrensningen er konsentrert rundt disse tre vannene, og grensene går på åsdragene på hver side av vassdraget. Det er avgrenset fire naturtyper/kjerneområder innenfor verneforslaget, herav to avgrensninger med gammel barskog. I tillegg finnes en gammel barskog med utformingen gammel furuskog og ei intakt lavlandsmyr.

Berggrunnen i området domineres av fattig gneis og vegetasjonen er dermed overveiende fattig og triviell. Lav- og bærlyngskog dominerer på tørre knauser og i sør- og vestvendte lier, mens en fuktig og moserik blåbærutfoming dominerer i granskogen i de nord- og østvendte liene. På torvmark dominerer fattig både ombrotrof og minerotroe myr.

Skog med furu som vanligste treslag dominerer i området. På tørre knauser, rundt myrer og i sør- til vestvendte lier er tørr furuskog med noe løvinnblanding den dominerende skogtypen. I de fuktigere nord- til østvendte liene finner vi derimot fuktig og til dels produktiv granskog på blåbær- til småbregnemark. Skogen bærer overalt preg av å være sterkt påvirket gjennom hogst fra gammelt av. Den eldste skogen finnes i de tre kjerneområdene, men også her er skogen tydelig påvirket og flere kontinuitetsbrudd har funnet sted. Noe dødved finnes spredt i området, med noe større konsentrasjoner i kjerneområdene enn i området for øvrig. Det ble under befarings ikke observert noen rødlistearter innenfor verneforslaget. Fra tidligere undersøkelser er det imidlertid påvist gubbeskjegg (NT), narreklubbemorkel (NT) og smalmarihånd (VU). Andre interessante arter som ble eller tidligere er observert i området er: storstylte, kystjammemose, grynvrønge, kystvrønge, stiftfildlav, duftbrunpigg, skjellstorpigg og vaniljerot.

Artsinventaret knyttet til gamle trær og dødved er fattig. Av de tre påviste rødlistearter, er det kun gubbeskjegg som er knyttet til disse strukturene. Skogen bærer preg av lang tids påvirkning, men har ikke blitt nevneverdig påvirket i senere tid. Dette har gitt området et ganske urørt preg, men mangel på gamle trær og dødved i midlere og sene nedbrytningsstadier trekker verdien til området ned. Østfold fylke er imidlertid generelt veldig sterkt påvirket av hogstinngrep, slik at litt større sammenhengende områder uten nyere inngrep allikevel har en verdi regionalt sett.

Formålet med naturreservatet er å bevare et relativt lite påvirket skogområde, med tjern, myrer, gran- og furuskog. Området representerer en bestemt naturtype i lavereliggende trakter omkring marin grense på grunnfjellet i Sørøst-Norge. Området har betydning for biologisk mangfold.

Planstatus: Området ligger som LNF-område i kommuneplanen.

Inngrepstatus: En hytte/hyttetomt, som ikke omfattes av reservatet, ligger inne i området som en "øy". Merket sti gjennom området. Området grenser til skogsvei med grøft helt i sør.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, Rakkestad kommune, Østfold fylkeskommune, samt til Tone Ravn (hytteeier), Haldenvassdragets Skogeierforening, Østfold Bondelag, Østfold bonde- og småbrukerlag.

Naturvernforbundet i Østfold, Norsk Ornitologisk Forening Østfold, Østfold Botaniske Forening, Østfold Entomologiske Forening, Norges Jeger- og Fiskerforbund Østfold, Østfold 0-krets, Forsvarsbygg, Østlandet, Telenor, Rakkestad Energiverk AS.

Østfold Fylkeskommune er positiv til reservatet, som bidrar til å sikre viktige biotoper og bevare et viktig friluftsområde, basert på frivillig skogvern.

Statnett viser til melding om en ny kraftforbindelse, kalt SydVestlinken. Et av traseforslagene går parallelt med en eksisterende kraftlinje, ca 500 m nord for reservatet.

Forsvarsbygg, som ivaretar Forsvarets arealbruksinteresser i plansaker, viser til § 5 om forbud mot start og landing med luftfartøy (§ 5.2). Det vises til behovet om å synliggjøre landingsforbud generelt på Forsvarets oppdaterte kart. Forsvarsbygg ber fylkesmannen vurdere forskriften omarbeidet og knyttet mer spesifikt til den type virksomhet som anses nødvendig for vernet.

Rakkestad kommune, som er en av 2 grunneiere i reservatforslaget, er positiv til fredningen og har ingen ytterligere kommentarer, idet hensynet til etablert tursti og vedlikehold av en bekk i reservatgrensen er ivaretatt.

En enkeltperson eier hytte på tomt (136/15) nord i Søndre Askevann. Tomten omfattes ikke av verneforslaget. Ravn viser til behov for adkomst gjennom reservatet til hytta fra skogsbilvei/ parkering nordøst i Holmetjern, utenfor reservatet. Eier ønsker adgang til stasjonert robåt sør i Søndre Askevann for transport og lettere adkomst til hytta.

Østfold Botaniske Forening er positiv til reservatet, som fra før er svært lite undersøkt botanisk. Foreningen supplerer fagregistreringene noe, viser til at særlig større osper er viktige for mange vedboende arter og at rekruttering av stor osp i fylkets reservater kan trues av nedbeiting av for store elgbestander.

Fylkesmannens vurdering og tilråding:

Mht. melding om en ny kraftforbindelse, kalt SydVestlinken, går et av traseforslagene parallelt med en eksisterende kraftlinje, ca 500 m nord for reservatet. Fylkesmannen viser til at en eventuell ny kraftlinjetrase mellom vernegrensen og etablert kraftlinje ikke vil påvirke reservatet. I 2013 har fylkesmannen fått opplyst at den planlagte linjen ikke vil bli realisert.

Mht. landing med luftfartøy viser Fylkesmannen til, som Forsvarsbygg nevner, at muligheten for landing med luftfartøy anses som svært begrenset. Fylkesmannen viser også til tidligere avklaring mellom Forsvaret, Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning, knyttet til unntaksbestemmelsen om "militær operativ virksomhet" (§ 6.1) - og finner ingen grunn til ytterligere presisering av landingsforbudet.

Når det gjelder uttalelsen fra Rakkestad kommune viser Fylkesmannen til unntak i verneforskriften for vedlikehold og merking av sti angitt på vernekartet (§ 4.6), samt vedlikehold av bekk i reservatgrensen sørvest for Holmetjern (§ 4.9).

Når det gjelder behov for adkomst gjennom reservatet til hytta fra skogsbilvei /parkering nordøst i Holmetjern, utenfor reservatet, viser Fylkesmannen til innarbeidet unntak for vedlikehold av en etablert sti mellom Søndre Askevann og Holmetjern (§ 4.6) og adgang til opplag / båtfeste for robåt sør i Søndre Askevann (§ 4.10).

Nedbeiting av osp, rogn og selje i flere verneområder kan skape problemer for rekruttering av større slike trær. Problemet må sees i lys av hjorteviltforvaltningen generelt. Jakt på elg og rådyr vil ikke bli spesielt regulert i reservatet.

Fylkesmannen tilrår reservatforslaget fremmet i tråd med vedlagte merknader og tilråding.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Askevann som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Følgende uttalelse fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard var tidligere ikke kommet med i omtalen av saken: Forholdet til mineralske ressurser bør omtales i verneforslaget. Databasene til Direktoratet og NGU har pr. i dag ingen registrerte mineralske forekomster eller tildelte bergrettigheter etter

mineralloven i det aktuelle området. Vi har heller ikke opplysninger om gamle gruveåpninger, deponier, velter eller andre spor etter mineralvirksomhet. Verneforskriften bør likevel åpne opp for ferdsel i forbindelse med leting etter mineralske forekomster jf. § 8 i mineralloven, ferdsel i forbindelse med kartlegging og tilsyn av eventuelle tidligere og nåværende mineraluttak og tiltak i forbindelse med sikring av eventuelle gamle gruveåpninger og forurensing fra eventuell tidligere gruveaktivitet.

Departementet viser til de generelle merknadene foran om mineralske ressurser.

Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilråd at Askevann naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11. Fuglen og Ømyr naturreservat (utvidelse), Halden kommune, Østfold fylke

Utvidelsesareal 470 daa, hvorav 420 daa produktiv skog. Nytt totalareal 2846 daa, hvorav 2262 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger i Ankerfjella, mellom Halden by og svenskegrensen, ca 12 km øst for byen og ca 3 km sør for sjøen Aspern i Haldenvassdraget. Ømyr-delen, som nå er nytt foreslått verneareal, er en utvidelse av det opprinnelige *Fuglen* naturreservat, som ble vernet ved kgl.res. 22.12.2006. *Fuglen* og hele Ømyr foreslås nå vernet som et felles reservat.

Området består av en mosaikk av vatn, myr og skogsmark. Større tjern i området er Korstjern, Krokvannt, Koven og Dullemyrstjern. Deler av vassdraget er tidligere brukt i fløtningssammenheng.

Furu er det dominerende treslaget og forekommer på myrer og i myrkanter og på de grunnlendte bergplatåene. Gran vokser på de fuktigere og mer næringsrike arealene. Forøvrig finnes både hengebjørk og vanlig bjørk. Andre løvtrær er noen osper, noen trollhegg og et fåtall svartor. Området som helhet er forholdsvis heterogent med blant annet sprekkdaler med høy fuktighet og spesiell flora, langgrunne oversvømte viker, myrmark, bekkedrag og innslag av næringsrike bergarter. Alderen på furutrærne er høy, anslagsvis mellom 200 – 350 år. Artsmangfoldet er lite, noe som ikke er overraskende på slike fattige furubiotoper. Kontinuiteten av død ved er dårlig, kun enkelte trær og noen mindre flekkvise forekomster. Ikke desto mindre finnes furu- og granbestand med viktige kvaliteter og området har preg av å være naturskog.

På fuktigere og noe næringsrikere mark vokser gran, enten solitært eller i blandingsbestand med furu. Her finnes arter som blokkebær, blåbær og her og der snerprørkvein. Finnmarkspors er påvist. Av øvrige arter kan nevnes broddtelg, einstape, vaniljerot, fingerstarr, fjellsmelle og tre kråkefotarter; myrkråkefot, myk kråkefot og lusegress. I sprekkedalen sørøst for Skrukkefjell vokser også noen typiske bergplanter, blant annet sisselrot, fugletelg, svartburkne og lodnebregne. Av signalarter finnes kystjammemose og furuskjellpigg.

Formålet med naturreservatet er å bevare et lite påvirket skogområde med naturlig forekommende naturtyper, med barskog, tjern, vassdrag og myrer, i lavereliggende trakter over marin grense på grunnfjellet i Sørøst-Norge. Området ligger i sørboral sone og har et markert kystnært (sub-oceanisk) klima, som preger vegetasjonen. Området har særlig betydning for biologisk mangfold.

Planstatus: Området ligger som LNF-område i kommuneplanen.

Inngrepstatus: Merket sti berører reservatet i sør-vest. Det er spor av gamle grøfter i noen myrer.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørt grunneier, Karin Anker-Rasch/Harald Heide, Fritz Anker-Rasch, Halden kommune, Østfold fylkeskommune, samt til Østfold Skogselskap, Haldenvassdragets Skogeierforening, Østfold Bondelag, Østfold bonde- og småbrukerlag, Østfold Soppforening, Naturvernforbundet i Østfold, Norsk Ornitologisk Forening Østfold, Østfold Botaniske Forening, Østfold Entomologiske Forening, NJFF Østfold, Forsvarsbygg Østlandet, Telenor, Fortum Distribusjon as.

Grunneier av det opprinnelige Fuglen naturreservat, mener det var en forutsetning ved frivillig vern i 2006, at navnet skulle være Fuglen naturreservat, som er et tradisjonsrikt navn fra området etter orrfugl- og storfugljakt, bl.a. med Fridjof Nansen. Ømyr-navnet er lite relevant, da det bare kan knyttes til deler av et tjern og en myr i reservat-utvidelsen. Grunneieren viser til en muntlig avtale med Miljøvernnavd. i 2006 om navnet *Fuglen* og mener at navnet *Fuglen og Ømyr* naturreservat er et brudd på denne avtalen.

Språkrådet har ingen merknader til skrivemåten *Fuglen og Ømyr naturreservat*. Rådet viser imidlertid til at en ikke har opplysninger om navnet *Ømyr*, bare *Ømyrtjern*. Rådet reiser spørsmålet om navnet kan endres til *Fuglen og Ømyrtjern naturreservat*. Rådet viser til at åsen med navnet *Fuglen* også etter utvidelsen vil bli liggende ganske midt i reservatet, slik at *Fuglen* fortsatt vil kunne være et dekkende navn.

Forsvarsbygg har ingen installasjoner eller eiendomsinteresser i området og har derfor ingen merknader. Start og landing med luftfartøy - og i den forbindelse oppdatering av Forsvarets karter - nevnes mer generelt for verneområder, og en ber om at forskriften omarbeides noe på dette punkt.

Halden kommune er positiv til frivillig skogvern, spesielt knyttet til reservat-utvidelser som her. Eiendommen Hauglund er av betydelig størrelse, og vernet vil ikke ha negativ konsekvens for eiendommens økonomiske avkastning. Enkelte unntak i vernebestemmelsene anses positivt.

Østfold fylkeskommune er positiv til reservatet som bidrar til å sikre viktige biotoper og bevare et viktig friluftsområde. Frivillig skogvern ansees svært positivt.

Statens Vegvesen viser til at forslaget ikke berører veger som Statens vegvesen har ansvar for eller har myndighet over.

Statens landbruksforvaltning viser til adgang til beiting, utsetting av saltsteiner, unntak for uttransport av syke/skadde dyr, adgang til tømmertransport ved Skrukketjern på frossen mark, dispensasjonshjemmel for gjerding i forbindelse med beiting, og har ingen merknader til forslaget.

NVE mener vernet ikke vil få følger for energiresurser eller vassdrag og har ingen merknader.

Naturvernforbundet i Østfold viser til at Norge fortsatt er langt unna ønsket mål for skogvern. Forbundet støtter derfor verneforslaget.

Fylkesmannens vurdering og tilråding:

Det er korrekt at *Fuglen* ble avtalt som navn på reservatet, som ble fredet ved kgl.res. 22.12.2006. Fylkesmannen kan imidlertid ikke se at dette må være gjeldende i all framtid, idet det opprinnelige *Fuglen* naturreservat nå skal oppheves og arealet inngå i et nytt og større reservat. Det er et krav fra eier av reservatutvidelsen at navnet *Ømyr* skal med i reservatnavnet. Fylkesmannen mener at hensynet til begge parter navneønske er rimelig ivarettatt ved å tilrå *Fuglen og Ømyr naturreservat*, slik at både tradisjonsnavnet *Fuglen* og utvidelsen med hele *Ømyr* inngår i det nye navnet.

Mht. start og landing med vises til at Direktoratet for naturforvaltning (DN) sin generelle forskriftsstandard for naturreservater er lagt til grunn i vernsaken, og tilrår at forhold knyttet til start og landing med luftfartøy tas opp av DN mer generelt i forhold til Forsvaret.

Fylkesmannen tilrår reservatforslaget fremmet i tråd med vedlagte merknader.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet mener at det foreslåtte navnet i rimelig grad ivaretar navneønskene til begge de berørte grunneierne. Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av *Fuglen og Ømyr* som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at *Fuglen og Ømyr* naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift nr. 1624 av 22.12.2006 om vern av *Fuglen* naturreservat i Halden kommune, Østfold fylke.

12. Gukilhøga naturreservat, Trøgstad og Aurskog-Høland kommuner, Østfold og Akershus fylker.

Totalareal 1262 daa, hvorav 1216 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området Gukilhøgda ligger ved Gukil gård i Aurskog-Høland og Trøgstad kommuner i Akershus og Østfold fylker på vestsiden av Øgderens midtre del. Området huser en uvanlig høy andel med svært produktiv granskog med til dels grov skog og en del død ved spredt i partier. Spredt finnes verdifulle innslag av middelaldrende osp som delvis har begynt å danne en del død ved.

Vegetasjonstypen på løsmassene er av småbregnetype med mindre innslag av lågurt- og kildepåvirket vegetasjon. Høyereliggende deler er preget av fattige vegetasjonstyper.

Skogen er generelt ung og uten skoglig kontinuitet eller kontinuitet i død ved. Småbregneskog dominert av gran, og med innslag av boreale løvtrær som bjørk og osp, er den vanligst utbredte vegetasjonstypen og forekommer i midtre og til dels nordlige del av området.

Noe av granskogen i nord er tydelig plantet. Den er til dels alt for tett, ensaldret og er uten død ved, og hadde derfor ingen synlige naturverdier ved befaringsstidspunktet. Noe av skogen som står på høybonitetsgrunn er ung, og dette er sannsynligvis gjengrodd beitemark eller dyrket mark. Den sørligste delen av lokaliteten er dominert av furuskog og består av lavfuruskog og bærlyngfuruskog med tyttebær og reinlav som dominerende innslag i feltsjiktet. En del ispedd bjørk er vanlig forekommende i regionen. Helt i øst er det et parti med forholdsvis rik sumpskog som er sjeldent forekommende i regionen. Myr finnes i hovedsak i form av en høymyr vest for Murnes gård. Denne er i kantene bevokst med unge løvtrær av bjørk, gråor og selje, i tillegg til unge granbusker.

Området oppfyller nesten i sin helhet den generelle mangelen ved skogvernet om å være et lavere-liggende og høybonitets skogområde (Framstad et al. 2002, 2003). I tillegg oppfylles i noen grad mangelen som går på å fange opp rike skogtyper og sumpskog. De løsmasserike delene av området representerer en skogtype som er svært sjelden i Norge pga. storstilt oppdyrking av denne typen arealer.

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som inneholder en høy andel svært produktiv skog med grovvokst gran. De løsmasserike delene av området representerer en skogtype som er sårbar og svært sjelden i Norge. Nordvendt posisjon og fuktighetsstabiliserende løsmasser gir et spesielt humid klima. Vegetasjonstypen i disse områdene er av småbregnetype med innslag av lågurt - og kildepåvirket vegetasjon.

Planstatus: LNF-område i arealplanen i kommuneplanen for begge kommunene.

Inngrepstatus: Det er to traktorveger innenfor reservatforslaget. Det er noen drengrofter som passerer gjennom nordvestre hjørne av verneforslaget. Disse drenerer tiliggende dyrkede arealer.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, Trøgstad kommune, Aurskog-Høland kommune, Østfold fylkeskommune og Akershus fylkeskommune samt til Den Norske Turistforening Indre Østfold, Trøgstad Turlag, Trøgstad Historielag, Mangenfjellet Turlag, Aurskog Historielag, Aurskog JFF, Viken Skog BA, Østfold skogselskap, Skogselskapet i Oslo og Akershus, Østfold Bondelag, Akershus Bondelag, Østfold Bonde - og Småbrukerlag, Akershus Bonde - og Småbrukerlag, Naturvernforbundet i Østfold, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, NJFF Østfold, NJFF Akershus, NOF Østfold, NOF Oslo og Akershus, Østfold Botaniske forening, Østfold Entomologisk forening, NEF avd. Oslo og Akershus, Interessegroupe Mer Villmark Nå, Østfold 0-krets, Telenor, Fortum distribusjon AS, Hafslund Nett AS, Østfold Energi.

Trøgstad kommune ser positivt på opprettelsen av Gukilhøgda naturreservat. Kommunen viser imidlertid til at Murnestangen og vika innenfor er det eneste stedet på vestsiden av sjøen hvor det er vel egnet for allmennheten å gjøre strandhugg. Her er sandstrand og området har potensial til å utvikles som friluftsområde. Det bør vurderes å unnta Murnestangen med vika og neset vestenfor fra verneområdet og alternativt legge det ut som statlig friluftsområde.

Aurskog-Høland kommune er generelt positive til forslag om opprettelse av naturreservater basert på frivillighet, og kommunen anbefaler at verneforskriften for Gukilhøgda naturreservat vedtas, slik den er utarbeidet i samråd med grunneiere.

Østfold fylkeskommune er positive til opprettelsen av reservatet som vil bidra til å sikre viktige biotoper og bevare et viktig friluftsområde. Fylkeskommunen ser svært positivt på skogvern basert på frivillighet.

Statens landbruksforvaltning (SLF) peker i sin uttalelse på at det er forbudt med beiting, men lov til å utsette saltstein. SLF er usikker på om dette er en feil.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) påpeker at de har gjennomgått saksunderlaget og at det verken fremgår temautredninger eller andre opplysninger om mineralske forekomster i området og det er ikke påvist verken bergrettigheter eller registreringer i NGUs databaser av mineralske forekomster. Det vises til at Norge er underprospektert og at det derfor er stor sjanse for at områdene ikke har undergått noen form for undersøkelser. DMF tar nødvendig forbehold om mulige aktiviteter i forbindelse med eventuell tilstedeværelse av gamle gruveåpninger, deponier, velter eller andre landskapsendringer fra mineraluttak som ikke fremgår av egne registre. Dette gjelder aktiviteter som objektregistreringer, fysisk sikring og tilsyn. Aktivitetene gjelder også nødvendig ferdsel til eventuelle gruvesikringsobjekt og forurensning fra tidligere gruveaktivitet. DMF tar også forbehold om mulige aktiviteter som hjemles i minerallovens § 8 om leting etter mineralske forekomster.

Språkrådet har ingen merknader til navnet *Gukilhøgda naturreservat* og viser til at navnet *Gukilhøgda* har status Godkjent i Sentralt stedsnavnregister.

Statnett viser til at planene ikke berører Statnetts eksisterende, planlagte (meldte) ledninger eller stasjoner i området.

Forsvarsbygg viser til at det meste av området er dekket av skog og at den reelle muligheten for landing med militære luftfartøy på dette avgrensede området ansees for svært begrenset.

Forsvarsbygg ber Fylkesmannen vurdere om forbudet mot start og landing for luftfartøy (§ 5-1) kan omarbeides noe slik at dette knyttes mer spesifikt til den type virksomhet som det realistisk sett ansees som nødvendig å skjerme seg mot.

Trøgstad Historielag viser til at det er en rekke kulturminner i områdene rundt det foreslåtte naturreservatet og spør om det vil bli mulig å skiltmerke og rydde mot gjengroing ved kulturminner som ev. kan bli funnet i fremtiden.

Interessegruppa Mer Villmark Nå er svært positiv til at reservatet opprettes og viser til at reservatet vil sikre naturverdier i skog som er under sterkt press på grunn av skogbruk og generell arealnedbygging og / eller omdisponering. I Gukilhøgda vil særlig verdier knyttet til rikere skog ivaretas. Reservatet vil også sikre viktige opplevelsesverdier knyttet til skog. Interessegruppa er på prinsipielt grunnlag mot jakt, fangst og fiske i vernede områder med unntak av vanlig fritidsfiske med stang. De mener at Fylkesmannen skal være forvaltningsmyndighet for et fremtidig naturreservat. Avslutningsvis peker Interessegruppa på at det er langt igjen til at uttalt mål for andelen av vernet skogsmark på landsbasis er nådd.

Fylkesmannens vurdering og tilråding:

Til uttalelsen fra Trøgstad kommune viser Fylkesmannen til at det er ønskelig at Murnestangen og vika vestenfor inngår i et fremtidig reservat. De sentrale deler av tangen består av eldre gran-skog på god mark. Dette er skogtyper som det er et særlig stort behov for å sikre i naturreservater. Dessuten utgjør tangen og den grunne vika viktige deler av helheten – herunder landskapet – i området. Fylkesmannen er innstilt på å drøfte nærmere med kommunen hvilke friluftsfremmende tiltak det er ønskelig å gjennomføre på stedet. Enkle tilretteleggingstiltak av et visst omfang kan aksepteres uten at formålet med vernet blir skadelidende. Fylkesmannen anbefaler at det tas inn et nytt pkt. i § 7 i forskriften som ivaretar denne muligheten.

I uttalelsen fra SLF pekes det på at det er forbudt med beiting, men lov til å utsette saltstein. Når det gjelder beiting er i de fleste barskogreservater beiting tillatt. I Gukilhøgda er store deler av arealet høgproduktiv mark på fuktig, marin leire med skjor bunnvegetasjonen. Disse vegetasjonstypene tåler lite fysisk slitasje før det oppstår skader. Tråkk av beitedyr vil lett gi uønskede skader på vegetasjon og jordsmonn. I dette området bør det derfor ikke tillates med beite.

Til uttalelsen fra DMF bemerker Fylkesmannen at i forbindelse med etablering av verneområder blir ressurser relevante i forbindelse med erstatningsfastsettelse vurdert. Spørsmål om ev. andre ressurser fremkommer i prosessen, herunder høringen. Verneformålet er å bevare naturen mest

mulig urørt og hindre fremtidig virksomhet som kan være i strid med dette overordnede målet. Det er således ikke aktuelt å lete etter mineralske forekomster med tanke på utnytting i et ev. fremtidig naturreservat. Direktoratet er ikke kjent med gammel gruveaktivitet i området. Fylkesmannen kjenner heller ikke til slike spor etter gammel virksomhet i området. På denne bakgrunn vil Fylkesmannen ikke anbefale endringer i den foreslåtte forskriften.

Forsvarsbygg ber Fylkesmannen vurdere om forbudet mot start og landing for luftfartøy (§ 5-1) kan omarbeides noe slik at dette knyttes mer spesifikt til den type virksomhet som det realistisk sett ansees som nødvendig å skjerme seg mot. Fylkesmannen ser at denne bestemmelsen kan virke overflødig fordi forholdene i dette området er slik at landing med luftfartøy neppe er mulig. Det er ikke åpne myrer eller andre åpne plasser som er egnet for start/landing med luftfartøy.

Fylkesmannen anbefaler derfor at § 5.1 endres i samsvar med dette.

Når det gjelder skilting og rydding mot gjengroing ved kulturminner som ev. kan bli funnet i fremtiden, viser fylkesmannen til at forholdet til kulturminner er ivaretatt i forskriftens § 7.2.

Fylkesmannen er i utgangspunktet positiv til kulturminnetiltak, herunder informasjon og en viss rydding mot gjengroing, som nevnt av historielaget. Fylkesmannen er innstilt på å håndtere dette smidig og imøtekommende dersom slike kulturminnefaglige behov oppstår.

Interessegruppa Mer Villmark Nå er på prinsipielt grunnlag mot jakt, fangst og fiske i vernede områder med unntak av vanlig fritidsfiske med stang. De mener at Fylkesmannen skal være forvaltningsmyndighet for et fremtidig naturreservat. At jakt og fiske kan foregå i skogreservater er i samsvar med den nasjonale politikken. Fylkesmannen foreslår ikke endringer i dette.

Miljødirektoratet fastsetter hvem som blir forvaltningsmyndighet for dette området. Fylkesmannen er i dag forvaltningsmyndighet i de fleste naturreservatene i fylket, men det er mulighet for interesserte kommuner å søke om å overta forvaltningsmyndigheten. I dag er Trøgstad kommune forvaltningsmyndighet for alle etablerte verneområder i kommunen.

I forbindelse med høringen av verneforslaget kom det frem at en av grunneierne ønsket å ta ut et tidligere dyrket areal av det foreslåtte verneområdet. Det var dessuten en feil i eiendomsgrensen mellom to eiendommer som er blitt korrigert. Det har videre skjedd en justering av vernegrensen på enkelte strekninger for å redusere/unngå skyggeproblemer på dyrket mark. Dette har ført til en samlet arealreduksjon av verneforslaget fra 1320 til 1262 daa.

Verneforskriften foreslås endret i samsvar med omtalen over ved at følgende tilføyes i § 7:

-§ 7.6 - Opprusting av traktorveger

-§ 7.7 - Vedlikehold av gamle drenggrøfter på 99/1 for å hindre ulempe på dyrkede arealer
Videre foreslås ytterligere et pkt. i § 7 for å imøtekomme friluftshensyn:

-§ 7.8 – Tiltak for friluftsliv i området ved Maurnevangen

Det foreslås også en endring i § 5.1 ved at formuleringen *herunder start og landing med luftfartøy* sløyfes. Med de omtalte justeringer foreslår Fylkesmannen at naturreservatet opprettes slik forslaget her oversendes direktoratet.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte justeringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet tilrår ikke endring av § 5.1 i forskriften slik fylkesmannen foreslår. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Gukilhøgda som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Gukilhøgda naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

13. Jerndalsfjellet naturreservat, Råde kommune, Østfold fylke

Totalareal 500 daa, hvorav 435 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Jerndalsfjellet er en skogvokst kolle ca 2 km øst for Krokstadfjorden og 2 km sør for Tomb, på grensen mellom Råde og Fredrikstad kommuner. Området ligger mellom 40 og 85 m o. h. I nordvestre del heller området nordover mot Jerndalen og Tombdalen.

9. juni 2008 startet en brann som berørte størsteparten av området i tillegg til et par mindre områder i sør.

Berggrunnen består av massiv granitt-granodioritt. Dette er tungt forvitrelige bergarter med lavt innhold av mineraler (sporstoffer) og lav basemetning. Det er hovedsakelig bart fjell i området, med noe tynt dekke av havavsetninger langs kanten i øst, sørøst og nord. I vest er det noe humus/torvdekke og med en flik av marin strandavsetning i vestre hjørne. Området ligger i boreonemoral vegetasjonssone og i svakt oseanisk vegetasjonsseksjon.

Hoveddelen av området består av knauskog og annen fattig skog dominert av 50-80 år gammel furu med enkelte eldre trær på opp mot anslagsvis 200-300 år. Dødved av furu som var produsert i forkant av skogbrannen var det meget sparsomt av. Kontinuitet av dødt furutrevirke innenfor tilbudsområdet har derfor vært dårlig eller fraværende. Av løv er det noe bjørk, rogn og osp, særlig i vest- og nordkanten av området og i noen små, fuktigere søkk her og der. Dødvedmengden av løv er generelt lav, men er i nordkanten stedvis bra. Dødvedkontinuiteten her er noe mer uvisst, men ser generelt ut til å ha vært bedre enn for furuskogen. Områdene med mest dødved av løv ligger utenfor det brente området, i skråningen ned mot Tombdalen.

Store deler av brannområdet hadde fattig vegetasjon før brannen, dvs. røsslyng-blokkbærfuruskog, bærlyngfuruskog og knauskog. Det var også innslag av blåbærfuruskog og blåbærgranskog. Store deler av vegetasjonen i bunn- og feltsjikt var brent opp sammen med humusen. I nord kommer det inn blåbærskog og en liten ospesuksesjon med grovre osp og en del død ved.

Impedimentmark med glissen, gammel furuskog preger mesteparten av det brente arealet. Kun unntaksvis er det innslag av gran og boreale løvtrær. Nordvest i området skrå terrenget nordover og det blir gradvis mer produktiv mark fram til der brannen har stoppet. Selv om det i liten grad har vært kronebrann, har temperaturen vært så høy at barnålene har blitt svidd. Svært mange furutrær er brent og de aller fleste er døde eller døende. Kun et fåtall trær innenfor brannområdet vil overleve på sikt. Mange av de døde furuene er veltet, trolig på grunn av oppbrente røtter og brent humuslag. Trærne virker ikke svært gamle. Furu på ca. 30 cm i brysthøydiameter var omkring 80 år. Men det er innslag av tydelig gamle furuer med brysthøydiameter opp mot 60 cm. Disse kan være mer enn 150 år. I fuktige søkk er det innslag av plantet gran og eldre osp. Flere av ospene har overlevd. I dag må store deler av vegetasjonen i området betegnes som fattig utforming av hogstfelt- og brannfeltvegetasjon. Angrep av sotpraktbillen *Melanophila acuminata* (VU) ble funnet på noen få furustammer i sør. Ett tretåspett-par (NT) ble observert i samme område. Det er registrert flere sopparter som er brannavhengige, men ingen rødlistede arter ble funnet.

Samlet sett vurderes Jerndalsfjellet som et relativt stort brannpåvirket furudominert område med store mengder død ved. Det meste av denne er mer eller mindre brannpåvirket, men større mengder sterkt forkullet ved og stående sot-tømmer er sjeldent. Videre er en del av området soleksponert og gir et godt grunnlag for varmekjære brannavhengige arter. Naturverdiene i området før brannen i form av død ved, variasjon i treslags sammensetning og vegetasjonstyper kunne klart ha vært større. Videre kunne det vært av stor verdi om flere furutrær hadde overlevd. Det er foreløpig dokumentert få brannbegunstigete arter i området, men dette kan skyldes at slike arter er vanskelig å påvise så pass kort tid etter brannen.

Formålet med naturreservatet er å bevare et brannfelt med sottømmer, som er under naturlig gjenvekst, og et tilgrensende lite påvirket område med gran- og furuskog. Området representerer en bestemt naturtype i lavereliggende trakter under marin grense på grunnfjellet i Sørøst-Norge. Området har betydning for biologisk mangfold.

Planstatus: LNF-område i kommuneplanen. Et mindre areal inntil en skytebane, helt vest i verneforslaget, er regulert til skyteanlegg. Reguleringsplanen er under revisjon, primært pga et ønske om nye skytetid-bestemmelser. Fylkesmannen har 24.10.12 foreslått at planarealet som inngår i reservatet, tas ut av reguleringsplanen.

Inngrepstatus: En traktorvei og en kraftlinje krysser området i sør.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til Råde kommune, Østfold fylkeskommune, samt til Råde Jeger- og Fiskerforening, Viken Skog, Østfold Bondelag, Østfold bonde- og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Østfold, Norsk Ornitologisk Forening Østfold, Østfold Botaniske Forening, Østfold Entomologiske Forening, Mer Villmark Nå, Norges Jeger- og Fiskerforbund Østfold, Østfold O-krets, Telenor, Hafslund nett.

Råde kommune, som også er grunneier, er positiv til forslaget, slik at deler av sjeldent naturmangfold i kommunen kan ivaretas. En traktorvei gjennom reservatet kjøres i snøvintre opp til skiløype, som en del av en større turløype. Løypa kan ikke uten videre legges utenom reservatet. Kommunen ber om unntak fra motorferdselforbudet i vernebestemmelsene, for oppkjøring av skiløype i traktorvei-traseen. Kommunen anser at motorferdsel-unntaket på traktorveien for *landbruksdrift på arealer utenfor reservatet*, også dekker skogdrift.

Statnett skriver at forslaget kommer i kontakt med Statnetts meldte prosjekt SydVestlinken, alternativ 1.4.

Østfold fylkeskommune er positiv til reservatet, som bidrar til å sikre viktige biotoper og bevare et viktig friluftsområde. Frivillig skogvern ansees svært positivt.

Statens landbruksforvaltning viser til adgang til vedlikehold av eksisterende traktorvei, samt adgang til motorferdsel på traktorvei gjennom reservatet i forbindelse med *landbruksdrift utenfor reservatet* - og har ingen merknader til forslaget.

NVE kan ikke se forslaget får følger for energiresurser eller vassdrag - og har ingen merknader.

Forsvarsbygg viser til skyteanlegget i Jerndalen med adkomstvei, men kan ikke se at forslaget får innvirkning på Forsvarets virksomhet, - og har ingen merknader.

Språkrådet finner navnet *Jerndalen naturreservat* dekkende - og skrivemåten uproblematisk.

Naturvernforbundet i Østfold viser til at Norge fortsatt er langt unna ønsket mål for skogvern. Forbundet støtter derfor verneforslaget.

Fylkesmannens vurdering og tilråding:

Statnett skriver at forslaget kommer i kontakt med Statnetts meldte prosjekt SydVestlinken, alternativ 1.4. Fylkesmannen har i 2013 fått opplyst at Statnett's prosjekt SV-linken er skrinlagt, så det kan ses bort fra dette i vernesaken.

Når det gjelder kommunens ønske om unntak fra motorferdselforbudet i vernebestemmelsene for oppkjøring av skiløype i traktorvei-traseen, viser fylkesmannen til at løypetraseen gjennom reservatet er en del av en sentral trase for å få til et godt løypenett, og tilrår derfor flg. unntak fra motorferdselsforbudet: *Preparering av skiløype langs traktorveitrase inntegnet på vernekartet*.

Unntak for motorferdsel på traktorveien omfatter jord- og skogbruk.

Fylkesmannen tilrår reservatforslaget fremmet i tråd med vedlagte merknader og tilråding.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Jerndalsfjellet som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Jerndalsfjellet naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

14. Prestebakkefjella naturreservat (utvidelse), Halden kommune, Østfold fylke.

Utvidelsesareal 2422 daa, hvorav 1458 daa produktiv skog. Nytt totalareal 6893 daa, hvorav 3578 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Prestebakkefjella ligger øst for Prestebakke i Idd i Halden kommune, og inkluderer Prestebakkemosen og Teigemosen med tilliggende skogarealer.

Prestebakkefjella ble vernet som naturreservat ved kgl.res. 5.3.2010. Naturreservatet foreslås nå utvidet. Området består av et myrlandskap med morenekoller. En tredjedel av arealet består av myr. Skogen vokser i all hovedsak på morenekollene. Skogen er i hovedsak åpen, lavvokst furuskog. I enkelte partier dominerer gran. De mest interessante skogarealene er i sørvest. Her finnes eldre skog med trær med alder opp mot 300 år. Generelt er skogstrukturen dårlig utviklet i området, og det er lite død ved. De største naturfaglige verdier knytter seg til myrene – dette er fylkets største intakte myrlandskap.

Kjerneområdene har naturskogstrukturer, og særlig det største kjerneområdet har sammenhengende furuskog på større areal og større areal gammel skog. Myrkomplekset er vurdert å være av regional/nasjonal verdi, og de nesten upåvirkede myrene må ses sammen med skogarealene når verneverdi for hele området skal vurderes.

Prestebakkemosen og tilgrensende bakkemyrer ble registrert i 1978 og i 1988, samme år som skogen ble vurdert av Norsk institutt for naturforskning (NINA), som et "svært verneverdig supplementsområde". Området var med på høring i Landsplan barskog I i 1992, men ble senere frafalt. Skogfaglige registreringer ble også utført i 2005. Naturtypene *myr* og *barskog* i området er hver for seg verneverdige.

Formålet med naturreservatet er å bevare et skog- og myrområde som representerer fattige naturtyper over marin grense på grunnfjellet i Sørøst-Norge. Området består av et stort, lite påvirket myrkompleks med bakkemyrglenner og tjern, omkranset av naturskogarealer på lav og middels bonitet.

Området har særlig betydning for biologisk mangfold og har betydning for naturopplevelse og friluftsliv. Formålet med naturreservatet er å bevare et større, lite påvirket skogområde med naturlig forekommende naturtyper, med barskog, tjern, vassdrag og myrer, i lavereliggende trakter over marin grense på grunnfjellet i Sørøst-Norge. Området ligger i sørboral sone og har et sterkt suboceanisk klima med kystnære planter og markerte bakkemyrglenner.

Planstatus: Området er LNF-område i kommuneplanen.

Inngrepstatus: Det går en kraftlinje gjennom eksisterende naturreservat samt en vinterveitrase for uttransport av tømmer. En preparert skiløype går gjennom området.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere i foreslått og eksisterende naturreservat, Halden kommune, Østfold fylkeskommune, samt til Forsvarsbygg Østlandet, Telenor Norge, Fortum Distribusjon a/s, Naturvernforbundet i Østfold, Norsk Ornitologisk Forening, Østfold Botaniske Forening, Østfold Entomologiske Forening, Norges Jeger- og Fiskerforbund Østfold, Forum for Natur og friluftsliv i Østfold, Mer Villmark Nå, Østfold O-krets, Haldenvassdragets Skogeierforening, Østfold Bondelag, Østfold bonde- og småbrukerlag.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kan ikke se at forslaget vil få konsekvenser for vassdrag eller for kjente energiressurser - og tar forslaget til etterretning.

Halden kommune er positiv til frivillig skogvern, særlig som her, en utvidelse av et eksisterende reservat.

Østfold Ornitologiske Forening viser til at fugleliv, biologisk mangfold og folks naturopplevelse styrkes i slike verneområder - og anerkjenner Fylkesmannens arbeid med vernesaken.

Statens landbruksforvaltning bemerker at det ikke er gjort unntak i vernebestemmelsene for utsetting av saltsteiner til hjortevilt - og har ellers ingen særlige merknader til forslaget.

Forsvarsbygg viser til at forbudet om start og landing med luftfartøy til vanns i § 5.2, vil gi et påfølgende behov for ajourføring av Forsvarets luftfartskarter, og anser mulighetene for slik landing som svært begrenset. En ber om at forbudet kun knyttes til sivil lufttrafikk.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) registrerer at mineralske ressurser og ev. gamle gruveåpninger i området ikke er omtalt. DMF mener generelt at mineralske ressurser sjelden eller aldri vises oppmerksomhet i vernesaker, at saksutredningen dermed blir mangelfull og at beslutninger om vern følgelig kan bli fattet på et feil grunnlag. DMF anmoder at geologiske ressurser temautredes og at verneforskriften ev. åpner for leting og undersøkelse av mineralske ressurser, samt tilsyn og sikring av ev. eldre mineraluttak.

Østfold Botaniske Forening er positive til forslaget, viser til at unaturlig høye hjorteviltbestander overbeiter viktige løvtreslag (osp, rogn, selje), som er substrat og levesteder for sopp, moser, lav, insekter og hulerugende fugler. Slik overbeiting anses som langt viktigere enn menneskers ev. fjerning av planter, sopp og lav (jf. § 3.1 i vernebestemmelsene). Høsting av matsopp er akseptert som et unntak (§ 4.1), men ikke fåtallige innsamliger av annen sopp, eksempelvis til vitenskapelige samlinger. Dette vil også øke kunnskapen om området. I stedet for et generelt forbud mot innsamling, og at dispensasjon må omsøkes, foreslås et nytt unntak under § 4, lydende: *Det er tillatt/ønselig å utføre forsvarlig innsamling av planter og sopp (inkludert lav) til*

vitenskapelige formål hvor opplysningene gjøres tilgjengelige via naturhistoriske samlinger til nytte for forvaltning, forskning og allmennhet.

Interessegruppa Mer Villmark Nå er svært positiv til utvidelsen og fylkesmannens handlekraft i saken. Pga områdets nærhet til Haugbergfjellet naturreservat, ber en om at et mellomliggende areal ved Høljekollene søkes vernet, slik at de to reservatene kan sammenknyttes. En kraftlinje øst – vest gjennom reservatet, mellom Kobbelund og Teigen, som krysser Teigsmosen, bør graves ned. Interessegruppa er mot jakt i reservater, slik man har i Sverige. § 5.3 og § 7.14 kan misforstås, der formuleringen ”utenom på” foreslås byttet ut med ”utenfor”.

Uavhengig av nåværende høring om en utvidelse av Prestebakkefjella naturreservat, har en av grunneierne, Østfold Skogselskap, etter at opprinnelig reservatet ble etablert, tatt opp spørsmålet om bruk og vedlikehold av en eksisterende lager-/snuplass på deres eiendom, slik at dette kan innarbeides i verneforskriften.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen viser til at utsetting av saltstein vanligvis tas inn i vernebestemmelser for skogvern – og forslår formuleringen *Utsetting av saltslikestein* som en unntaksbestemmelse i § 4.13.

Til uttalelsen fra Forsvarsbygg viser Fylkesmannen til at verneforslaget omfatter noen småtjern og mindre deler av et par større skogstjern (Korstjern, Trestikket). Formuleringen i § 5.2. brukes vanligvis i verneforskrifter etter naturmangfoldloven. Fylkesmannen har ingen motforestilling mot at forbudet begrenses til kun å omfatte sivil lufttrafikk, slik at Forsvaret unngår ajourføring av sitt kartverk. Siden dette i så fall er en ny praksis for verneforskrifter, overlates denne vurderingen til Miljødirektoratet.

Til uttalelsen fra DMF viser Fylkesmannen til at en ikke er kjent med tidligere gruvedrift eller uttak av kvarts, feltspat, glimmer eller andre mineralske ressurser i området, eller at nyttbare forekomster er kartlagt. Fylkesmannen anbefaler at Miljødirektoratet tar DMF's generelle synspunkter i verneforslag etter naturmangfoldloven opp med høringsinstansen.

Til uttalelsen fra Østfold Botaniske Forening viser Fylkesmannen til at nedbeiting av osp, rogn og selje i verneområder kan skape problemer for rekruttering av større slike trær. Dette problemet må imidlertid sees i lys av hjortevilt- og rovviltforvaltningen generelt. Jakt på elg og rådyr vil ikke bli spesielt regulert i reservatet. Fylkesmannen er enig i at innsamling generelt i reservater til vitenskapelig formål / samlinger ikke er et problem. I praksis gis det dispensasjon med vilkår til slike formål. Forvaltningsmyndigheten ønsker likevel å ha en viss kontroll over slike innsamlinger, idet enkelte meget sjeldne planter, biller og sommerfugler kan trues av innsamling. Fylkesmannen er imidlertid positiv til at kunnskapsgrunnlaget i verneområder styrkes.

Til uttalelsen fra Interessegruppa Mer Villmark Nå viser Fylkesmannen til at avstanden mellom utvidelsen av Prestebakkefjella naturreservat og Haugbergfjellet naturreservat er ca ½ km. På sikt støtter Fylkesmannen tanken om å knytte reservatene sammen. Dette vil i så fall kreve ytterligere verneareal, noe som ikke har vært et tema i foreliggende vernesak. I samråd med grunneier av Teigen har mulig nedgraving av kraftlinja over Teigsmosen vært vurdert. Tiltaket vurderes isolert sett som for kostbart, men kan være aktuelt dersom kraftlinja på sikt likevel skal byttes ut. Adgang til jakt i naturreservater, utenom i viktige våtmarksreservater, aksepteres i Norge. Siden verneformålet her primært ikke er våtmarksfugler men skog, ser Fylkesmannen ingen grunn til å forslå et generelt jaktforbud. Dersom man likevel skulle innføre et nytt prinsipp for jakt i barskogsreservater her til lands, burde dette etter Fylkesmannens mening ev. knyttes til et jaktforbud på typiske, mer eller mindre stasjonære jaktbare barskogsarter, eksempelvis storfugl og mår.

Fylkesmannen mener formuleringene i § 5.3 og § 7.14 neppe gir grunnlag for misforståelser. Mht. bruk og vedlikehold av en eksisterende lager-/snuplass i eksisterende naturreservat, viser Fylkesmannen til at plassen ligger umiddelbart innenfor eksisterende reservat ved en skogsbilvei som vernegrensen følger. Fylkesmannen foreslår et nytt unntakspkt. § 4.14: *Tradisjonell bruk og vedlikehold av snuplass/tømmerlagringsplass nord ved Trestikke.*

Fylkesmannen i Østfold tilrår reservatforslaget fremmet i tråd med vedlagte merknader. På bakgrunn av Miljøverndepartementets anmodning til grunneier av gnr./bnr. 225/1, om å vurdere et varig frivillig vern, gitt i departementets brev 24.11.2011, henstiller Fylkesmannen i Østfold tidsmessig om at viderebehandling av saken og vernevedtak (kgl.res.) kan bli prioritert.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til

verneform og avgrensing av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilråd utvidelsen av Prestebakkefjella naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilråd at Prestebakkefjella naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift nr. 0351 av 05.03.2010 om vern av Prestebakkefjella naturreservat, Halden kommune, Østfold fylke.

15. Sandå og Henestangen naturreservat, Råde og Våler kommuner, Østfold fylke.

Totalareal 7106 daa, hvorav 4659 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger øst i Vansjø og omfatter skog nord og sør for Sandå i Våler/Råde, Henestangen i Råde, samt Gressøya (nordre del) og Tombøya i Våler, med til sammen 5317 daa landareal og 1789 daa vann. Reservatet omfatter totalt 7106 dekar.

Berggrunnen består av gneiser av ulike sammensetning og forbindelse. Høyden over havet varierer fra 25 til 116 m, og terrenget er småkupert med en del nord-sørgående dalganger i vest.

Lavereliggende deler av området består av blåbærgranskog og gransumpskog med innslag av små elementer med furumyrskog. En stor del av de mer høyereliggende partiene utgjøres av bærlyng-barblandingskog som går over i lavfurskog på toppen av koller. De to sistnevnte vegetasjonsfunn opptrer gjerne i en slags mosaikk mange steder. Deler av gransumpskogen har også et innslag av svartor, slik at en kan finne mindre fragment av svartorsumpskog. Like sør-sørøst for Sandå kommer også inn litt lågurtgranskog som er kulturpåvirket.

Blåbærlyng dominerer feltsjiktet på middels tørr mark. Tidligere grøftete områder er mer eller mindre uten vegetasjon på grunn av stort strøfall og høy produksjon. Myrene har forholdsvis beskjeden utstrekning og er relativt våte med en del torvmoser, bl.a. vortetorvmose. Ellers fins her også en del flaskestarr, duskull og torvull. Denne myrtypen er fra fattig til intermediær.

Foruten svartor fins også innslag av osp og bjørk i barskogen, og særlig lavlandsbjørk i bærlyngbarblandingskog og lavfurskog. I lavfurskogen opptrer saltlav og de vanlige reinlav-artene foruten bergsigdmose, furutorvmose, blåmose, heigråmose og krussigdmose. I våte myrkanter og drog med gransumpskog opptrer også skartorvmose som kan dekke forholdsvis store felter. Blanksigdmose kan dominere hele bunnsjiktet hvor det ellers ikke forekommer feltsjikt i tette utforminger av blåbærgranskog. Grantorvmose har stor dekningsgrad i middels fuktig granskog. I lågurtgranskogen forekommer særlig mye gjøkesyre i tette utforminger foruten skogfiol, gulaks, beitesveve og hengeaks. Nordvestre del av Sandshøgda har store tuer med furutorvmose i furskogen. I kanten av furumyrskog og gransumpskog vokser også rikelig med broddtorvmose. Det meste av området består av senoptimalfase som i furskogen også kan gi seg utslag i aldersfase. Spesielt i furskogen har en også innslag av bledningsfase som også kjennetegner kjerner i granskogen. Det fins rikelig furuforyngelse i halvåpen furskog av spesielt bærlyngfurskog-typen, men også inn i lavfurskogen. Bjørk og osp vokser isprengt i barskogen. I nord-nordvesthellingen, et lite stykke øst for Sandå, har bærlyngbarblandingskog og lavfurskog en kompakt utforming.

Området har en forholdsvis ordinær barskog med noe kulturpåvirket vegetasjon nær plassen Sandå. Her fins gode eksempler på bærlyng-barblandingskog i bledningsfase som forynger seg meget lett naturlig. Flere store eiker, noe lind og svartor-strandskog inngår.

I forhold til arealet har området en meget lang strandlinje. Østre del av Vansjø har et ”villmarks-preg” og er et mye brukt padleområde.

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort og relativt lite påvirket skog- og landskapsområde øst i Vannsjø, som representerer fattige til middels rike skogtyper med gran og furu i lavereliggende trakter under marin grense i sørøst-Norges grunnfjellsstrøk. Området har særskilt betydning for biologisk mangfold. Området har verdi for naturopplevelse og friluftsliv.

Planstatus: Området er LNF-område i kommuneplanene.

Inngrepstatus: Det går en blåmerket sti gjennom området fra Bjørkå og nordover via Sandå, samt en merket sti på Henestangen. Et par traktorspor-traseer finnes, samt noen gamle grøfter. Litt plukkhogst har foregått foruten noen mindre snauftehogst på arealer opptil 2-3 daa. En gjennomhogst har funnet sted for en del år siden i den østre delen av området. 3 små hytter ligger inne i reservatet, samt 2 som "øyer" i verneområdet uten arealvern inntil.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, Råde kommune, Våler kommune og Østfold fylkeskommune, Fredrikstad speidergr., hytteiere Helge Dahl, Linda Fredriksen, Jens Kristian Evensen, Lars Onstad, Arne Borgebund, Kristina Svendsen, samt til Fortum Distribusjon a/s, Hafslund Nett AS, Forsvarsbygg Østlandet, Telenor Norge, Norges Jeger- og Fiskerforbund Østfold, Forum for Natur og friluftsliv i Østfold, Østfold O-krets, Moss O-klubb, DNT Vansjø, Østfold Bondelag, Østfold bonde- og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Østfold, Norsk Ornitologisk Forening Østfold, Østfold Botaniske Forening, Østfold Entomologiske Forening.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har ingen merknader, idet en ikke kan se at forslaget vil få konsekvenser for vassdrag eller kjente energirssurser. Forslaget tas til etterretning. Østfold fylkeskommune er positiv til reservatet, som bidrar til å sikre viktige biotoper og bevare et viktig friluftsområde. Frivillig skogvern ansees svært positivt.

Østfold Ornitologiske Forening viser til at fugleliv, biologisk mangfold og folks naturopplevelse styrkes i slike verneområder og anerkjenner Fylkesmannens arbeid med vernesaken.

Våler kommune stiller seg positiv til verneforslaget, da bl.a. området vil bli det første fredete naturvernområde i kommunen. Forslaget harmonerer med en "hensynssone" angitt i kommuneplanen. Kommunen er positiv til at badeplasser på Tombøya og Sandå fortsatt kan vedlikeholdes, og ber om fylkesmannens vurdering av om fjerning av særlig takrør, dels elvesnelle og sjøsivaks, på disse badeplassene kan foretas. En ensørs skiløype ("blåløype"), som delvis følger søndre del av "merket sti" på vernekartet nord for Sandå, bes akseptert fortsatt holdt åpen og oppkjørt med snøscooter. Ved noen nyere tids kulturminner som på Gressøya, ønskes vegetasjonen holdt nede, jf. dispensasjonshjemmel iht § 7.2. Noen store eiker ved Sandå bør fristilles.

Kommunen viser til § 9 om skjøtsel og § 11 om forvaltningsmyndighet, og mener at Fylkesmannens skjønn og samarbeid med lokalsamfunnet / kommunen i fremtiden er viktig.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) registrerer at mineralske ressurser og ev. gamle gruveåpninger i området ikke er omtalt. DMF mener generelt at mineralske ressurser sjelden eller aldri vises oppmerksomhet i vernesaker, at saksutredningen dermed blir mangelfull og at beslutninger følgelig kan bli fattet på et feil grunnlag. DMF anmoder at geologiske ressurser temautredes og at verneforskriften ev. åpner for leting og undersøkelse av mineralske ressurser, samt tilsyn og sikring av ev. eldre mineraluttak.

Språkrådet anbefaler navnet *Henestangen og Tombøya naturreservat*, idet Sandå er navn på et bruk som ikke inngår i reservatet. Høringsnavnet var *Sandå – Henestangen naturreservat*. Rådet mener *Sandå og Henestangen naturreservat* i så fall er et bedre navn.

Østfold Botaniske Forening er positive til forslaget, viser til at unaturlig høye hjorteviltbestander overbeiter viktige løvtreslag (osp, rogn, selje), som er substrat og levesteder for sopp, moser, lav, insekter og hulerugende fugler. Slik overbeiting anses som langt viktigere enn menneskers ev. fjerning av planter, sopp og lav (jf. § 3.1 i vernebestemmelsene). Høsting av matsopp er akseptert som unntak (§ 4.1), men ikke fåtallige innsamliger av annen sopp, eksempelvis til vitenskapelige samlinger. Dette vil også øke kunnskapen om området. I stedet for et generelt forbud mot innsamling, og at dispensasjon ev. må omsøkes, foreslås et nytt unntak under § 4, lydende: *Det er tillatt / ønselig å utføre forsvarlig innsamling av planter og sopp (inkludert lav) til vitenskapelige formål hvor opplysningene gjøres tilgjengelige via naturhistoriske samlinger til nytte for forvaltning, forskning og allmennhet.*

1. Fredrikstad Speidergruppes eiendom Sandå, kjøpt i 1988, er ikke direkte berørt av forslaget. En totalresatauert speiderhytte med tilliggende areal ligger som en "øy" i reservatet. Det vises til ulike speideraktiviteter inkl. natursti, hinderløype, som utøves innen et areal innen ca ½ km rundt speiderhytta, maks. 5 helger i året, og ev. utleie til enkelte skoleklasser.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Våler kommune ber fylkesmannens vurdere om fjerning av særlig takrør, dels elvesnelle og sjøsvaks på badeplassene kan foretas. En ensfors skiløype bes det om fortsatt kan holdes åpen og oppkjørt med snøscooter. *Fylkesmannen* viser til at Våler er den eneste kommune i fylket helt uten et fredet naturvernområde. Det er gjort unntak for "vedlikehold" av badeplasser, jf. § 4.8. Manuell rydding av uønsket vegetasjon på nevnte badestrender anses som "vedlikehold". Fylkesmannen aksepterer fortsatt rydding og oppkjøring av en ensfors skiløype nord for Sandå, jf. § 4.15. Fire større eiker mellom Sandå og Vansjø, som ble befart med grunneier 12.9.12, bør vurderes noe fristilt, jf. § 9 om skjøtsel. Fylkesmannen ønsker god kontakt med de to berørte kommuner og øvrige grunneiere i forvaltning av naturreservatet.

Fylkesmannen er ikke kjent med tidligere gruvedrift eller uttak av kvarts, feltspat, glimmer eller andre mineraler i området, eller at nyttbare forekomster er kartlagt. *Mossitt*, som senere viste seg å være en blanding av to mineraler, ble førstegangsbeskrevet fra Råde, samt tilsvarende *ånnerøditt* fra Våler, begge fra feltspatbrudd utenfor verneforslaget. Røykkvarts er notert fra Råde og store beryll-krystaller fra Vansjø-området, der det utenfor verneforslaget også er kjent mineraler med små mengder uran og torium.

Språkrådet anbefaler navnet *Henestangen og Tombøya naturreservat*, idet Sandå er navn på et bruk som ikke inngår i reservatet. Høringsnavnet var *Sandå – Henestangen naturreservat*. Rådet mener *Sandå og Henestangen naturreservat* i så fall er et bedre navn.

Fylkesmannen viser til at forslaget også omfatter søndre del av de to tidligere Sandå-plasser. Sandå har vært brukt som navn på skogområdet fra 1989, da det første gang ble fagvurdert. Siden området berører både Råde og Våler kommuner er det naturlig å få med et stedsnavn fra hver kommune. *Henestangen og Tombøya* ligger i Råde; *Sandå* i Våler. Fylkesmannen tilrår *Sandå og Henestangen* som reservatnavn.

Til uttalelsen fra Østfold Botaniske Forening viser *Fylkesmannen* til at nedbeiting av osp, rogn og selje i flere verneområder kan skape problemer for rekruttering av større slike trær. Dette problemet må sees i lys av hjortevilt- og rovviltforvaltningen generelt. Jakt på elg og rådyr vil ikke bli spesielt regulert i reservatet. Fylkesmannen er enig i at innsamling generelt i reservater til vitenskapelig formål/samlinger ikke er et problem. I praksis gis det dispensasjon med vilkår til slike formål. Forvaltningsmyndigheten ønsker likevel å ha en viss kontroll over slike innsamlinger, idet enkelte meget sjeldne planter, biller og sommerfugler kan trues av innsamling/dokumentasjon. Fylkesmannen er positiv til at kunnskapsgrunnlaget i verneområder styrkes.

Til uttalelsen fra 1. Fredrikstad Speidergruppe viser *Fylkesmannen* til kontakt med speidergruppen under utformingen av verneforslaget. Fylkesmannen mener dispensasjonsadgangen iht. § 7, pkt. 9 (felling av enkelttrær ved bygning), pkt. 11 (gapahuk) og pkt. 15: *Tradisjonelle speideraktiviteter i Våler, knyttet til speiderhytta Sandå (gnr/bnr 96/4), forutsatt grunneieres tillatelse*, på en tilfredsstillende måte dekker speidernes behov.

Fylkesmannen i Østfold tilrår reservatforslaget fremmet i tråd med vedlagte merknader og tilråding og viser til vedlagte sammendrag av høringsuttalelsene, vernekart og vernebestemmelser.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjons-nivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Sandå og Henestangen som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Sandå og Henestangen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

16. Sandungåsen naturreservat, Hurum kommune, Buskerud fylke.

Totalareal 1726 daa, hvorav 1473 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Sandungåsen ligger helt nord i Hurum kommune og grenser i øst og nord mot Røyken kommune. Verneforslaget utgjør i hovedsak en vestvendt lise fra Sandungåsen ned mot Drammensfjorden,

og en dal, Grauteruddalen i øst. Toppområdet er småkupert med høyeste punkt på 280 moh. Berggrunnen er fin til middelskornet granitt, med et tynt dekke av morenemateriale. Det er stor økologisk variasjon med forholdsvis mange vegetasjonstyper med forskjellige krav til næringsstoffer, fuktighet og topografi.

Selv om vegetasjonstypene er varierte, er det overvekt av middels rik vegetasjon, i hovedsak blåbærmark. På skrinne koller kommer røsslyng-blokkbærfuruskogen. I de rikeste grandominerte områdene er det lågurtskog med innslag av grove osper. Edelløvsog med blant annet rike hasselkratt finnes også. På fuktig grunn finnes storbregneskog, sumpskog av gran med innslag av furu, og fattig sumpskog med svartor. Fattigmyrer og myrtjern forekommer også.

Området preges av store sammenhengende arealer med gammelskog. Yngre hogstklasser og nylige inngrep forekommer i liten grad, og furuskogen varierer mellom optimalfase og aldersfase. Det er lite død ved, men noen spredte læger og gadd. Granskogen er i typisk aldersfase, hvor dannelse av død ved har begynt. I flere sprekkedaler er skogen kompakt med grove, storvokste trær. Der er det ikke uvanlig med trær opp mot 70 cm brysthøydiameter. I kjerneområde 2 er skogen i oppløsningsfase med god naturlig foryngelse, og noen grove osper. Det er også inkludert et område med en nesten ren løvbestand og mye edelløvtrær.

Det er dårlig kontinuitet i død gran i området pga omfattende gjennomhogst tidligere.

Sannsynligvis er boniteten i sprekker så høy at skogen vil produsere store mengder død ved i løpet av noen få tiår. I den vestvendte dalen ned mot Drammensfjorden er det særlig mange ulike treslag, med yngre løvtrær som innslag i eldre barskog.

Sandungåsen har få nye inngrep og store sammenhengende arealer med gammelskog. Området vurderes som godt variert med rik treslagssammensetning, mange vegetasjonstyper, og stor topografisk variasjon. Verneforslaget dekker enkelte mangler ved skogvernet slik som intakte forekomster av lavereliggende skog i boreonemoral sone, samt forekomster av rike skogtyper som edellauvskog og lågurtskog. Det er 5 kjerneområder, alle regionalt verdifulle. Verdien i disse ligger i forekomst av gammel granskog og rik blandingsskog med noe død ved, samt innslag av edelløvsog. I den biologiske undersøkelsen ble det registrert 10 rødlistede arter i området. Østgrensen for verneforslaget går langs kommunegrensa mot Røyken, som følger bunnen av Grauteruddalen.

Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde med få nyere inngrep og med store areal gammelskog. Med sin store variasjon i topografi, naturtyper, arter og økologiske prosesser har området særlig betydning for naturmangfold. Sandungåsen har forholdsvis intakte forekomster av lavereliggende skog i boreonemoral sone, og forekomster av rike skogtyper som edellauvskog og lågurtskog. Potensialet for å utvikle et rikt mangfold av krevende skoglevende arter er stort.

Planstatus: Området ligger som LNF-område i kommuneplanen. Arealet øst mot Sandungen er restriksjonsområde med nedslagsfelt for drikkevann.

Inngrepstatus: Det er spor av grøfting på mindre myrer. Gransumpskogen på flata mellom Sandungåsen og toppen nord for denne er tidligere grøftet, men i ferd med å tettes. En myr rett vest for Sandungen er også grøftet. En gammel hestevei går gjennom dalen nord for Rørvikvannet og deler av Grauteruddalen. Denne kan betegnes som et kulturminne, og mulighet for vedlikehold av både kulturminner og stier er tatt inn i forskriften.

Ved nordvestenden av Rørvikvannet ligger hytta Røykebu. Her er det hytte og et uthus samt båthus nede ved vannet. Hytta regnes som skogshusvære for jakt og eventuelt for skogbruk utenfor reservatet. Den har en grunnflate på 18 kvadratmeter, og grunneier har i lengre tid hatt planer om et tilbygg på hytta på 16 kvadratmeter.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sammen med 8 andre områder i Buskerud fylke sendt på høring til alle berørte grunneiere, samt til Gol kommune, Modum kommune, Krødsherad kommune, Hurum kommune, Sigdal kommune, Ringerike kommune, Buskerud fylkeskommune, Norskog, Norges Skogeierforbund, Viken Skog, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Forum for natur og friluftsliv – Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Buskerud Natur og Ungdom, Buskerud botaniske forening, NOF Buskerud, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Skikrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Forsvarsbygg, EB NETT AS, EB kraftproduksjon, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Statens Vegvesen Region Sør.

Følgende har ingen merknader til planen, påpeker ingen eller uvesentlige konflikter eller gir en generell tilslutning til verneforslaget: Forsvarsbygg på vegne Forsvaret, NTNU Vitenskapsmuseet, Jernbaneverket, Statens vegvesen, Industri Energi og Statskog. Norges Vassdrags- og energidirektorat har ingen merknader, men forutsetter at lokalt nettselskap inkluderes som høringsinstans.

Direktoratet for mineralforvaltning anmoder om at verneforskriften åpner for leting og undersøkelser av mineralske forekomster slik at det kan gjøres grunnleggende kartlegging av mineralske råstoffer. Dette vil bli utført uten terrenginngrep. Verneforskriften bør gjennomgående tillate tilsyn og sikring i forbindelse med eldre gruvedrift.

Statens landbruksforvaltning (SLF) bemerker at det i forslag til forskrift om vern av Veikulåsen og Grønknuten NR ikke er gjort generelle unntak fra vernebestemmelsene for utsetting av saltstein.

Norsk Organisasjon for Terrengsykling (NOTS) mener restriksjoner mot ferdsel på sykkel i marka ikke er berettiget, verken ut i fra allemannsretten eller i forhold til påståtte problemer terrengsykling forårsaker, herunder naturslitasje og konflikter med andre brukergrupper.

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB) mener det er svært positivt med økt skogvern i Buskerud, men opplever at det er liten mulighet for medvirkning i frivillig vern-prosessen.

Generelle merknader til forskriftene:

- Det bør presiseres at verneforskriftene ikke innebærer en godkjenning av ulovlig oppsatte byggverk eller lignende. Hvis slike er satt opp bør de fjernes.
- Det bør presiseres at saltsteiner ikke skal settes ut i skogpartier med viktige naturverdier, eller på steder der det kan generere store tråkkskader.

Generelle merknader til avgrensning:

De ber om at Fylkesmannen følger bedre opp § 34 i naturmangfoldloven som gir retningslinjer om avgrensning av verneområder. De savner en konkret vurdering av hvorvidt avgrensingen for hvert enkelt område tilfredsstiller dette kravet, og foreslår at Fylkesmannen lager et eget avsnitt om avgrensning i hver områdebeskrivelse i høringsutkastet. For flere av områdene er det store avgrensningsmessige mangler og verneverdige arealer like utenfor den foreslåtte grensa. Disse må synliggjøres i beskrivelsen.

Kategori på rødlisteartene bør oppdateres etter den siste versjonen av Rødlista, versjon 2010, alternativt må det sies hvilken versjon som er brukt i beskrivelsen.

Uttalelser knyttet til dette området:

Hurum kommune har følgende kommentarer: Til verneforskriften: § 2, 3. avsnitt. *Verneforskrift med kart bør oppbevares hos Hurum kommune...* I verneforskriften står det Modum kommune. Det bør nedfelles i forskriften at den planlagte utvidelsen av skoghusværet Røykebu kan tillates gjennomført.

Naturvernforbundet i Hurum og Røyken ønsker at det tilrettelegges for parkeringsmuligheter i Rørvik i Hurum og på Follestad i Røyken. Begrunnelsen er at dette er fint naturområde som bør være lett tilgjengelig for folk.

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB): Det er lagt til et område i foreslått verneområde på nordøstsiden av Sandungen, opp på Høymyrbuktaåsen. NiB etterlyser kartlegging av naturmangfoldet på dette arealet. I forskriften står det at kart oppbevares i Modum kommune, dette må rettes til Hurum kommune.

Språkrådet mener navnet er dekkende for området, alternativt kan navnet skrives Sandungsåsen.

Fylkesmannens vurdering og tilråding:

Leting etter mineralske ressurser

Fylkesmannen viser til at verneforskriften ikke forbyr ferdsel til fots, men at motorisert ferdsel er forbudt. Det er heller ikke noe forbud mot å lete etter mineralske ressurser, så lenge det ikke blir gjort terrenginngrep. Imidlertid er det et viktig formål i naturreservatene å bevare naturen mest mulig urørt og hindre aktivitet som er i strid med dette. Det er derfor ikke aktuelt med en forskrift som åpner for leting etter mineraler med tanke på utnytting.

Sikring av gamle gruveområder

Fylkesmannen kjenner bare til at det ligger gamle gruveområder i ett av verneforslagene: I Høgtidsåsen og Svartfjellet ligger det gruveåpninger innenfor vernegrensa, og for det området

foreslår Fylkesmannen at det tas inn i § 7 en mulighet for sikring av gamle gruveområder, samt nødvendig motorferdsel for dette formålet.

Utsetting av saltstein

Dette punktet har vært viktig for grunneierne i flere av områdene som er foreslått vernet, og det ligger inne i avtalen mellom grunneier og staten for flere av områdene. Vi ser at det i spesielle tilfeller kan bli uheldig slitasje lokalt rundt saltsteiner, men i praksis har Fylkesmannen ikke oppfattet dette som noe stort problem i verneområdene. Dersom slitasje skulle oppstå, vil det normalt kunne løses ved kontakt med den ansvarlige. Fylkesmannen anbefaler at punktet videreføres som i høringsforslaget. I to av verneforslagene er det ikke generelt åpnet for utsetting av saltstein. Det har ikke kommet innspill til dette punktet fra berørte grunneiere, og Fylkesmannen tilrår derfor ingen endring fra høringsforslaget.

Ferdsel med sykkel

Fylkesmannen mener at en generell åpning for bruk av sykkel i terrenget ikke er ønskelig på grunn av fare for skade på vegetasjonen. Slik aktivitet er ikke forenlig med formålet om å sikre naturkvalitetene knyttet til sårbare arter og naturtyper. I flere av verneforslagene er det for øvrig åpnet for bruk av sykkel på bestemte traseer som er avmerket på vernekartet.

Ulovlig oppsatte byggverk

I flere av forskriftene er vedlikehold av bygninger og anlegg generelt tillatt. Fylkesmannen presiserer at dette ikke innebærer noen godkjenning av ulovlig oppsatte byggverk.

Avgrensing

Fylkesmannen er enig i at avgrensingen av verneforslagene burde vært bedre beskrevet i høringsforslaget, og at dette kunne vært et eget avsnitt i beskrivelsen av hvert enkelt område. I og med at disse områdene er foreslått gjennom ordningen med frivillig vern, blir ofte arronderingen ikke optimal. For de fleste konkrete områdene som blir påpekt i høringsuttalelsen fra Naturvernforbundet har grunneier vært forespurt, men det har ikke vært aksept for utvidelse fra grunneiers side. Se nærmere beskrivelse under det enkelte område. Dersom det på et senere tidspunkt blir mulig, kan arbeidet med videre utvidelser tas opp.

Rødlistedata

I høringsutkastet er det brukt den versjon av rødlista som var i bruk da den biologiske rapporten ble skrevet. Dette burde vært presisert i utkastet.

Utvidelse av Røykebu

Grunneier ønsker mulighet for et tilbygg på 16 m² på skogshusværet Røykebu. Landbrukskontoret i Røyken og Hurum har tidligere tilrådd et slikt tilbygg, og Hurum kommune har i høringen uttalt seg positivt om dette. Røykebu ligger sentralt i verneforslaget, og det var ikke aktuelt å ta arealet ut av planen. Fylkesmannen er positiv til at det kan gis tillatelse til utvidelse, og mener derfor det bør tas inn i forskriften at det kan gis dispensasjon fra verneforskriften for dette tiltaket. Den konkrete utformingen må vurderes i forhold til skogverdiene, landskapet og nærhet til vannkanten. Selv om området blir vernet, må tiltaket behandles etter annet lovverk på vanlig måte.

Parkeringsmuligheter

Fylkesmannen er enig i at det er positivt om Sandungåsen blir brukt til friluftsliv og naturopplevelse, innenfor rammen av verneformålet. En eventuell parkeringsplass vil bli liggende utenfor reservatet og blir derfor ikke regulert av vernebestemmelsene.

Utvidelsen

I verneplanprosessen jobbet vi med å få en utvidelse i forhold til tilbudsarealet mot øst, i hele lengden mellom Sandungen og Setervannet. Registreringsrapporten sier at ideelt sett bør Grauteruddalen inkluderes. Grauteruddalen er registrert i naturbase som en bekkedal med tilnærmet urskogpreg, verdi B, noe som representerer et verdifullt supplement til det registrerte arealet. Lenger sør, langs nordøstsiden av Sandungen er det et MIS-areal på 15 dekar med eldre lauvsuksesjon. I planarbeidet prøvde vi å få en utvidelse som inkluderte hele Grauteruddalen, både i Røyken og Hurum. I løpet av planprosessen trakk grunneier i Røyken seg ut, derfor er kun nedre del av dette arealet med i verneforslaget. Det ble ikke vurdert som nødvendig med tilleggsregistrering her.

Navn

Navnet Sandungåsen er brukt på kart. Det er også den navneformen grunneier har benyttet ved tilbud, så Fylkesmannen holder fast på forslaget om Sandungåsen som reservatnavn.

Fylkesmannen tilrår at Sandungåsen vernes som naturreservat med grense som under høringen og

med følgende endringer i forskriften: Nytt punkt tas inn i § 7: *Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til påbygg på skogshusværet Røykebu. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til motorferdsel i forbindelse med påbygg på Røykebu.*

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Sandungåsen som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Sandungåsen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

17. Veikulåsen naturreservat (utvidelse), Gol kommune, Buskerud fylke.

Utvidelsesareal 1034 daa, hvorav 885 daa produktiv skog. Nytt totalareal 5699 daa, hvorav 4010 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

I 2006 ble 4 665 dekar skog vernet som Veikulåsen naturreservat gjennom verneplan for arealer på Statskog SFs grunn. I den planprosessen ble det kun vurdert arealer eid av Statskog. Etter vernevedtaket tok skogeiere på naboeiendommer kontakt med Fylkesmannen for å drøfte tilbud om frivillig vern av tilgrensende arealer vest for reservatet. Foreliggende forslag er et resultat av denne prosessen.

Veikulåsen ligger noen kilometer sørøst for Gol sentrum i Hallingdal, i de bratte, vestvendte liene ned fra Veikulnatten. Verneforslaget grenser i sør og øst til gammelskogen i det eksisterende Veikulåsen naturreservat, og mot vest er det skarpt avgrenset mot hogstflater i nedre del av liene. Klimaet er stabilt med relativt lite nedbør, varme somre og kalde vintre. Noe høyere luftfuktighet i øvre del gir grunnlag for en særegen lavflora.

Området er grunnlendt og dominert av tørre furuskogssamfunn. Det er noen mindre skar og brattskrenter med rasmark og bergframspring. Bærlyngfuruskog er vanligste vegetasjonstype, med kun fragmentarisk lågurtskog. I søndre del av lia er det litt tykkere jordsmonn som er mer produktiv. Her er det noe innslag av gran. Både i midtre og høyere deler av lia veksler furuskogen med mer eller mindre glissent tresatt ur og blokkmark.

Lengst sør og lengst nord finnes noe sluttet granskog som helt lokalt kan være ganske rik med innslag av lågurtskog. Vårteknapp er sett her på 750 moh. I denne granskogen inngår også ganske mye osp, og litt selje og gråor i fuktigere partier i bunnen av søkket.

Hele lia innenfor avgrensningen har gammelskog som ikke er berørt av inngrep i flatehogstepoken. Området har imidlertid vært til dels hardt gjennomhogd, trolig i flere omganger, noe som har ført til at egenskaper typiske for gammel naturskog er dårlig utviklet.

Furuskogen har et ganske homogent preg med halvgammel furu på 120-150 år. Partivis er den i selvtynningsfase med læger i tidlig nedbrytningsstadier. Furuskogen har potensial til å danne meget kraftige dimensjoner, og som følge av god produktivitet og bratt terreng vil dannelsen av død ved gå relativt raskt. Restaureringspotensialet er derfor bra. Her og der inngår også gran og litt osp, og det finnes en del læger i tidlige og midlere nedbrytningsstadier.

Skogbrann har trolig vært vanlig tidligere, og spor etter brann kan ses på stubber, men det er lenge siden siste brann i dag.

I midtre del er det en bratt skrent som har hindret hogst på oversiden. Her er det mye gammel furu (200-300 år), noe grov og gammel selje, samt holtvis en del osp og læger av osp i ulike nedbrytningsstadier.

Øverst i tilbudsområdet finnes et kjerneområde med flere sjeldne og rødlistede arter av både lav og sopp/kjuke. Spesielt viktig er den rike og særegne lavfloraen på gamle løvtrær og berg. Området har også relativt viktige naturverdier knyttet til furuskog. Kjerneområdene lengst nord har kvaliteter som naturskogmiljø med gammel osp, en del liggende død ved og en middels rik lavflora. Området som en helhet kan ikke sies å ha spesielt høyt arts mangfold, men på grunn av

den spesielle lavfloraen, kombinert med at eksisterende Veikulåsen naturreservat styrkes på flere måter, vurderes området likevel som regionalt verneverdig.

Gjennom denne utvidelsen vil verdien i det eksisterende naturreservatet styrkes ved at det får en bedre avgrensing og blir mer helhetlig. I tillegg inkluderes arealer lenger ned i lia og områder med interessant og verneverdig lavflora. Lokaliteten har særskilt betydning som et regionalt stort skogområde med store topografiske variasjoner. Skogen vil på sikt kunne oppnå god kontinuitet ved en økende dødvedmengde, og området har betydning for sopparter knyttet til død ved.

Formålet med naturreservatet er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har en særskilt betydning som et regionalt stort skogområde med store topografiske variasjoner.

Området har betydning for sopparter knyttet til død ved, og det har en rik og særegen lavflora. Skogen vil på sikt kunne utvikle store dimensjoner og mye død ved.

Planstatus: Området ligger som LNF-område i kommuneplanen. Deler av lia er i kommuneplankartet markert som faresone med ras – og skredfare.

Inngrepstatus: Nedre del av lia er sterkt påvirket av bestandsskogbruk, med store hogstflater og mye ungskog, men grensa for verneforslaget er lagt slik at disse arealene i all hovedsak blir liggende utenfor reservatet. Skogen innenfor verneforslaget bærer imidlertid preg av sterk gjennomhogst.

I nord inkluderes Trollset der det var fast bosetning en periode på 1800-tallet. Her er det fortsatt hustuffer og åpne grasvoller, omgitt av stor granskog. Trollset ligger i de bratte liene opp mot Veikulnatten, en times gange i vanlig gangfart fra øverste Skar-plassen.

Med utgangspunkt i Gol hyttegrenn går en godt merket tursti forbi hustuftene på Trollset. Den fortsetter opp mot Veikulstølene og til Veikulnatten med vid utsikt. Innenfor området finnes noen traktorveier, disse er avmerket på vernekartet. Sykling og riding er kun tillatt på disse traseene. Det foregår ellers noe jakt, og traktorveiene kan brukes til uttransport av felt storvilt.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til sammen med 8 andre områder i Buskerud fylke til alle berørte grunneiere, samt til Gol kommune, Modum kommune, Krødsherad kommune, Hurum kommune, Sigdal kommune, Ringerike kommune, Buskerud fylkeskommune, Norskog, Norges Skogeierforbund, Viken Skog, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Forum for natur og friluftsliv – Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Buskerud Natur og Ungdom, Buskerud botaniske forening, NOF Buskerud, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Skikrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Forsvarsbygg, EB NETT AS, EB kraftproduksjon, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Statens Vegvesen Region Sør.

Mht. generelle uttalelser inkl. Fylkesmannens kommentarer til disse, for de 9 områdene i Buskerud som ble sendt på høring sammen, vises det til omtale under området Sandungsåsen.

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB) savner registrering og beskrivelse av naturmangfoldet på den nordlige delen av utvidelsesforslaget og ber om at det blir gjort. Videre presiserer de at utvidelsen ikke kan kalles noe storområde, men til en viss grad kan det stemme for hele Veikulåsen samlet. De påpeker noen unøyaktigheter og feil i forskriften; det er brukt feil kommunenavn i § 2, og i formålet i § 1 er det feil angående kontinuitet og død ved. NiB foreslår at verneforskriften § 7 nr 3 presiserer at skjøtsel på vollen på Trollset skal skje med fokus på biologisk mangfold.

Språkrådet ber Fylkesmannen undersøke om Veikulåsen er et navn som brukes lokalt. Navnet er ikke registrert i Sentralt stedsnavnregister (SSR). Dersom Veikulåsen ikke er et navn med tradisjon på stedet anbefaler de FM å finne et annet, lokalt brukt navn som er dekkende for området.

Statens landbruksforvaltning: I forslag til forskrift er det ikke gjort generelle unntak fra vernebestemmelsene for utsetting av saltstein.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Naturmangfoldet på nordlig del: Arealet som er tatt med i verneforslaget ut over det den biologiske registreringen omfattet, har mye av samme karakter. Det er et større MIS-område med eldre lauvsuksesjon, og et mindre MIS-område med liggende død ved. Den naturfaglige rapporten for eksisterende reservat sa at det ville styrke verdien av reservatet om en fikk med dalsiden inn til

under Veikulnatten. Fylkesmannen vurderer det ikke som nødvendig med noen egen registrering av dette arealet.

Formålet: Fylkesmannen er enig i at betegnelsen stort område må gå på hele reservatet, ikke bare utvidelsen. Beskrivelsen av kontinuitet og død ved er misvisende, og Fylkesmannen foreslår en endring av formålet i forskriften § 1, se nedenfor under Fylkesmannens tilråding.

Skjøtsel av vollen på Trollset: Slått og rydding av vollen er søknadspliktig i forslaget til forskrift, og hensynet til det biologiske mangfoldet vil bli ivaretatt i søknadsbehandlingen. Fylkesmannen mener det ikke behøver å presiseres i forskriften.

Reservatnavn: Navnet på reservatet er en videreføring av navnet på eksisterende reservat. Verneforslaget var den gang på høring med navnet Dalføret, men Gol kommune og Gol Jeger og Fiskerforening mente at det lokale navnet Veikulåsen burde benyttes, og Fylkesmannen valgte å følge den anbefalingen. Vi har sjekket dette med grunneiere etter høringen og fått bekreftet at navnet Veikulåsen er i bruk lokalt, og vi anbefaler at det brukes på naturreservatet.

Fylkesmannen tilrår at Veikulåsen vernes som naturreservat med grense som under høringen og med følgende endring i forskrift: § 1 *Formål* endres til: *Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har en særskilt betydning som et regionalt stort skogområde med store topografiske variasjoner. Området har betydning for sopparter knyttet til død ved, og det har en rik og særegen lavflora. Skogen vil på sikt kunne utvikle store dimensjoner og mye død ved.* § 2 i forskriften endres til «..oppbevares i Gol kommune».

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjons-nivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til navn, verneform og avgrensing av verneområde, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding om utvidelse av Veikulåsen naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Veikulåsen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift 22. desember 2006 nr. 1629 om vern av Veikulåsen naturreservat, Gol kommune, Buskerud fylke.

18. Halvfaråsen naturreservat, Sigdal kommune, Buskerud fylke.

Totalareal 2023 daa, hvorav 1889 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Halvfaråsen ligger ca 6 km øst for Prestfoss, i åstraktene mellom Simoadalføret og Snarumselva. Det strekker seg fra Halvfardalen opp den bratte, vestvendte lia opp mot Nattjernåsen. Noen slakere, nordvendte baklier er inkludert i nord. Lokaliteten består av fattige gneisbergarter, med lokale innslag av rikere amfibolitt. Området er dominert av granskog, med noe furu og løvtær, også innslag av edelløvtrær.

Den vestvendte lia har en mosaikkartet fordeling av vegetasjonstyper. Generelt er dette ei granskogli, men øverst er det innslag av barblendingsskog med lavfuruskog på de tørreste og skrinneste partiene og furumyrskog på fuktige partier. Nedover i lia blir det fuktigere og rikere jordsmonn, og grana overtar i stadig større grad, først i form av blåbærgranskog og videre nedover med lågurtgranskog og andre rike vegetasjonstyper. Forsenkninger og områder med grunnvannsig veksler med skrenter, rasmark og tørr og grunnlendt mark. Dette gir svært artsrik karplanteflora med innslag av sjeldne arter.

Nede i Halvfardalen er det fuktig, kompakt og høyproduktiv granskog. Langs bekkebekkedraget er det sumpskogområder med gran, gråor, bjørk og noe svartor.

I de nordvendte hellingene dominerer kompakte, homogene granskoger som i hovedsak veksler mellom blåbærgranskog og småbregnegranskog.

Utviklingsmessig befinner skogen seg i optimalfase til aldersfase med mindre, lokale innslag av hogstpåvirkede områder. Det tilbudte området er nokså mosaikkpreget, dvs. det er en del svært verdifulle, men nokså avgrensede kjerneområder/nøkkelbiotoper som er omgitt av mer påvirket

skog. På topplåtet er det glissen furuskog med gamle, seintvoksende trær, og det finnes en del gamle trær på opptil 300 år. Av død furu finnes det noe gadd og læger, men tettheten er ganske lav. Furuskogen er brannpreget, og skogbrann har tydelig forekommet ofte tidligere. Det finnes parti der den påfølgende suksesjon i stor grad må ha foregått uten menneskelig påvirkning. Granskogen i nordhellingene er tett og kompakt med gammel, fuktig naturskog i aldersfase. Skogen har vært gjennomhogd for lenge siden, den er flersjiktet og det er en god del død ved med brukbar kontinuitet.

Skogen i vesthellingen er gammel, i optimalfase/aldersfase. Det er en god del ferske og middels nedbrutte læger. I kjerneområder med langt fremskredet naturskogpreg finnes svært grov og storvokst gran. Mye av skogen er i oppløsnings- og bledningsfase, og har et markert glennepreg med innslag av en god del løvtrær, også gamle og døde trær. Nede i Halvfardalen er det noe mer hogstpåvirkning.

Verneforslaget omfatter arealer med stor variasjon i eksposisjon, løsmasse, rikhet og fuktighet, og dette gir opphav til tilsvarende stor økologisk variasjon og mange ulike skogsamfunn. Det meste av området bærer preg av tidligere plukkhogstpåvirkning, men størsteparten er likevel eldre naturskog med lite preg av inngrep. Det er rikelig med død ved, og selv om det er lite gamle og sterkt nedbrutte læger, er det en viss kontinuitet. Interessant er også de brannpåvirkede arealene som har fått utvikle seg uten menneskelig påvirkning etterpå. Det er en høy tetthet av kjerneområder og et svært rikt arts mangfold innen mange artsgrupper. En rekke rødlistede arter forekommer. Særlig verdifullt er området for vedboende sopp på gran, men også for jordboende sopp, karplanter og trolig også insekter.

De biologiske registreringene som er gjort i dette området har omfattet større areal enn det som ligger i dagens verneforslag, og det ligger verneverdier også i tilgrensende arealer. Det er imidlertid ikke avgjørende viktig å inkludere disse, selv om de har verdier som kan styrke verneforslaget. Området oppfyller mange høyt prioriterte mangler i mangelanalysen av skogvern. Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde med stor variasjon i topografi, naturtyper, arter og økologiske prosesser. Naturreservatet har store forekomster av høyproduktiv og lite påvirket sørboreal skog. Det har gammel, grovvokst gran- og furuskog, innslag av gammel ospeskog og et betydelig innslag av død ved. Området utmerker seg med et stort antall truede og sjeldne arter særlig av vedboende sopper, og det har stor verdi for biologisk mangfold.

Planstatus: Området ligger som LNF-område i kommuneplanen.

Inngrepstatus: På nordsiden av Trytetjenn ligger det en gapahuk like innenfor grensa for det foreslåtte verneområdet. Sør for tjernet ligger det ei hytte, men den ligger utenfor grensa. Fra vest, opp den bratte lisida fra Halvfardalen går en traktorveg og en gammel seterveg/hesteveg inn i verneforslaget. Sykling og riding er kun tillatt på disse traseene. Traseene kan også brukes motorferdsel for uttransport av felt storvilt.

Halvfaråsen er et viktig jaktområde. Det går ei skiløype, Nattjernåsløypa, gjennom nordlige del av området. Enkelte stier krysser lokaliteten, og disse brukes noe til fotturer. Et viktig turmål er tårnet på Nattjernåsen litt vest for verneforslaget. I forskriften er det tatt inn at forvaltnings-myndigheten kan gi tillatelse til merking og rydding av stier og løyper, og til oppkjøring av skiløyper.

Det ligger flere setre i åsen ovenfor verneforslaget. Navnet Halvfaråsen viser til at man har kommet halvveis til setra, og at området er velegnet for en liten hvil.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sammen med 8 andre områder i Buskerud fylke sendt på høring til alle berørte grunneiere, samt til Gol kommune, Modum kommune, Krødsherad kommune, Hurum kommune, Sigdal kommune, Ringerike kommune, Buskerud fylkeskommune, Norskog, Norges Skogeierforbund, Viken Skog, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Forum for natur og friluftsliv – Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Buskerud Natur og Ungdom, Buskerud botaniske forening, NOF Buskerud, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Skikrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Forsvarsbygg, EB NETT AS, EB kraftproduksjon, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Statens Vegvesen Region Sør.

Mht. generelle uttalelser inkl. Fylkesmannens kommentarer til disse, for de 9 områdene i Buskerud som ble sendt påhøring sammen, vises det til omtale under området Sandungsåsen.

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB)

NiB påpeker at dette er et av de mest verdifulle skogområdene i Norge. De mener derfor det er positivt at området er foreslått vernet, men mener at utvidelsen burde omfatte et større areal fordi:

1. Det er meget store dokumenterte verneverdier på store arealer vest og nordvest for nåværende verneforslag, inkludert et stort antall rødlistearter.
2. De store naturverdiene ligger både i de mange delområdene med høye verdier, og særlig i at Halvfaråsen-Nattjennåsen er et av de største områdene i Norge med gammel sørboreal granskog og blandingsskog.

NiB mener det i områdebeskrivelsen og formålsparagrafen må komme klarere fram at området har svært store verneverdier av sørboreal gammel granskog og rik blandingsskog. De påpeker at kartleggingsmetodikken for Halvfaråsen bare delvis følger direktoratets metodikk. Videre at tårnet på Nattjennåsen ligger *øst for verneforslaget*, ikke *vest for* slik det står i beskrivelsen.

Språkrådet viser til at i Sentralt stedsnavnregister (SSR) er navnet Nattjennåsen registrert på åsen. Dersom navnet Halfaråsen er brukt lokalt, anbefaler Språkrådet Fylkesmannen å ta kontakt med Kartverket for å få rettet opp eventuelle feilplasseringer av disse navnene.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Avgrensing: Naturverdiene vest og nordvest for det foreslåtte reservatet er dokumentert både i artskart og ulike rapporter. Dette er tatt opp med grunneierne. Grunneier i det foreslåtte reservatet har blitt med på utvidelser underveis i planprosessen i forhold til opprinnelig tilbud, men ønsker ikke vern videre vestover. Heller ikke grunneier på naboeiendommen mot vest har vært interessert i vern. Fylkesmannen er åpen for at arbeidet med en utvidelse kan tas opp dersom det på et senere tidspunkt oppnås aksept fra grunneierne.

Rødlistedata: I høringsutkastet er det brukt den versjon av rødlista som var i bruk da den biologiske rapporten ble skrevet. Dette burde vært presisert i utkastet.

Formål: Fylkesmannen er enig i at formålsparagrafen bør få fram områdets verdi som sørboreal skog, og foreslår at det tas inn i formålsparagrafen.

Reservatnavn: Navnet Halvfaråsen er brukt lokalt, og Fylkesmannen tilrår at det som reservatnavn.

Annet: Det stemmer at kartleggingen av området ikke helt følger direktoratets metodikk, og at tårnet på Nattjennåsen ligger øst for verneforslaget.

Fylkesmannen tilrår at Halvfaråsen vernes som naturreservat med grense som under høringen og med følgende endring i forskrift: § 1 *Formål* endres til: *Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde med stor variasjon i topografi, naturtyper, arter og økologiske prosesser.*

Naturreservatet har store forekomster av høyproduktiv og lite påvirket sørboreal skog. Det har gammel, grovvokst gran- og furuskog, innslag av gammel ospeskog og et betydelig innslag av død ved. Området utmerker seg med et stort antall truede og sjeldne arter særlig av vedboende sopper, og det har stor verdi for biologisk mangfold.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Halvfaråsen som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Halvfaråsen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

19. Knipetjennåsen naturreservat, Krødsherad kommune, Buskerud fylke.

Totalareal 4874 daa, hvorav 3668 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Knipetjennåsen ligger om lag 1,5 km vest for Noresund i Krødsherad kommune. Området består av et toppområde og hellinger ned mot sør og øst. Mot sør faller terrenget svært bratt ned mot et flatere myrparti. I den østvendte lia er det flere skar og forsenkninger med bekker.

Berggrunnen består av fattige bergarter med lite løsmasser og stedvis bart fjell i dagen. Fattige skogtyper dominerer, med litt rikere samfunn nederst i lisidene. Nederst i sørhellingen er det et tynt lag med morenejord og noe torv i tilknytning til myrer og sumpskog. Lokalt er det små forekomster av rikere berggrunn. Furu og gran er dominerende treslag, med spredte innslag av bjørk og osp. Barblandingsskog av røsslyngblokkebær- og bærlyngtypen dominerer. Det er forholdsvis mye myr, og sumpgranskog finnes spredt.

Innenfor verneforslaget er det i hovedsak gammel skog, men den er til dels sterkt preget av tidligere plukkhogst. I tidligere tider må det ha vært omfattende plukkhogster i flere omganger. Dette gjør at det ikke finnes eldre, sterkt nedbrutt død ved. Stedvis er det en del eldre furu- og grangadd, men lite læger. Verneforslaget inkluderer også areal med skog i hogstklasse III som har kommet opp etter flatehogst.

Fattige skogtyper dominerer totalt, med litt rikere innslag nederst i de sørvendte lisidene. Gran og furu er dominerende treslag, med spredte innslag av bjørk og osp.

Knipetjennåsens naturverdier er i stor grad knyttet til gammel barblandingskog og mjuktjafs som området har temmelig rike forekomster av. I tillegg forekommer enkelte andre interessante arter, blant annet ulvelav.

Med hensyn til prioriterte mangler ved skogvernet i Norge (Framstad m. fl. 2002; Framstad m. fl. 2003) oppfyller området den generelle mangelen ”viktige forekomster av rødlistearter”, om enn i middels grad. Området har en rik forekomst av den sårbare arten mjuktjafs og bestanden er livskraftig. Deler av den østvendte lisiden vil om ikke så lenge begynne å produsere mer død ved, mens mesteparten av området vil bruke lengre tid på å restaurere elementer og strukturer som er viktig for det biologiske mangfoldet.

Områdets størrelse, topografisk variasjon, arts mangfold og forekomst av gamle bartrær gir middels score. Større forekomster av gammelskog rundt, samt nærhet til eksisterende Storås og Haverstingen naturreservater trekker verdien opp. Ved en eventuell utvidelse av området kan verdien økes ytterligere.

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med gammel skog med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer og arter, samt områdets naturlige økologiske prosesser. Knipetjennåsen har gammel barblandingsskog og forekomster av interessant lavflora.

Planstatus: Området ligger som LNF-område i kommuneplanen.

Inngrepstatus: Det ligger to gapahuker innenfor verneforslaget. Disse kan vedlikeholdes på dagens nivå. Sollihytta ligger like utenfor verneforslaget i vest. Grensa for verneforslaget er trukket tett inntil hytta fordi det er viktige naturverdier i dette området. Noen traktorveier og en skogsbilvei går inn i verneforslaget.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sammen med 8 andre områder i Buskerud fylke sendt på høring til alle berørte grunneiere, samt til Gol kommune, Modum kommune, Krødsherad kommune, Hurum kommune, Sigdal kommune, Ringerike kommune, Buskerud fylkeskommune, Norskog, Norges Skogeierforbund, Viken Skog, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Forum for natur og friluftsliv – Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Buskerud Natur og Ungdom, Buskerud botaniske forening, NOF Buskerud, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Skikrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Forsvarsbygg, EB NETT AS, EB kraftproduksjon, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Statens Vegvesen Region Sør.

Mht. generelle uttalelser inkl. Fylkesmannens kommentarer til disse, for de 9 områdene i Buskerud som ble sendt på høring sammen, vises det til omtale under området Sandungsåsen.

Grunneier Ole Gunnar Skinnes har sendt kart hvor gamle driftsveier og hesteveier er inntegnet. Han ønsker at disse veiene blir tegnet inn på vernekartet og kan brukes til å frakte ut vilt og til motorferdsel for å frakte utstyr til gapahukene. På befaring har han også gitt uttrykk for ønske om at disse traseene kan ryddes og vedlikeholdes, og at det kan være mulig å benytte noen av de til riding. Skinnes har videre gitt informert om at han ønsker å anlegge en klatrestei, Via Ferrata, og han håper at vernet ikke gjør dette vanskelig. Han vil planlegge dette nærmere i løpet av sommeren, men tenker at stien skal gå opp en av fjellsidene lengst sør i verneforslaget. Stien skal være en del av en naturbasert reiselivssatsing.

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB): Avgrensingen av området er svært uheldig siden det er større arealer utenfor foreslått utvidelse med klare naturverdier (blant annet rike forekomster av mjuktjafs). NiB ber om at det arbeides videre med å få med all verneverdig tilgrensende skog. De bratte sørs-krentene innenfor verneforslaget bør registreres for naturmangfold, siden dette arealet ikke ble befart under registreringen. I formålsparagrafen i forskriften er reservatet beskrevet som et *stort område*. NiB viser til at definisjonen på et *stort område* i evalueringsrapporten er 10 km² produktiv skog.

Språkrådet mener navnet er dekkende for området.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Avgrensing: Det er verdifulle arealer på flere sider av verneforslaget, utenfor det som var med i den naturfaglige registreringen, men dokumentert bl.a. i Artskart. Vi er enig i at det er uheldig at ikke dette er med, og at det hadde styrket reservatet dersom disse arealene hadde vært inkludert. Deler av de interessante arealene øst for verneforslaget ligger innenfor den ene av eiendommene som er med på verneforslaget. I verneplanprosessen ble det foreslått et større areal her, men grunneier ønsker ikke ytterligere vern enn det som nå har vært på høring. På vestsiden ligger verdiene på naboeiendommer som ikke er med i dette verneforslaget. Den ene av disse eies av Opplysningsvesenets fond, men den grenser ikke inntil verneforslaget. Fylkesmannen kan ta opp arbeidet med en utvidelse dersom det oppnås aksept fra grunneierne. På befaring viste det seg at foreslått vernegrense går rett over ei lita hytte sørvest i området. Fylkesmannen mener det er hensiktsmessig at reservatet ikke omfatter hytta, og anbefaler en grenseendring slik at den blir liggende utenfor foreslått verneområde.

Veier og traseer: Grunneier er opptatt av muligheten for kunne rydde og vedlikeholde gamle veitraseer og bruke disse til å frakte ut felt elg og hjort og til riding. Dette er beskrevet i høringsuttalelse og utdypet på befaring. Veiene som er avmerket på høringskartet er skogsbilveier og traktorveier som er brukt i nyere tid, mens de nye veiene som ønskes inn på kartet er gamle driftsveier som ikke har blitt opprettholdt. Noen partier vises ikke lenger i terrenget, mens andre deler er stier eller steinsatte hesteveier. Fylkesmannen ser det som positivt om de gamle drifte- og hesteveiene kan bli ryddet og ivaretatt, og at de fortsatt skal kunne brukes. Vi mener likevel at veier og stier som avmerkes på vernekartet skal være eksisterende og i bruk, og anbefaler derfor ikke at de tas inn på vernekartet. Imidlertid kan det søkes om tillatelse etter § 7 nr 5 til motorferdsel for uttransport av felt elg og hjort utenom inntegnede traseer. Vi anbefaler at det tas inn et nytt punkt i forskriften § 7 om at det kan gis tillatelse til rydding og merking av nye stier, slik at det er mulig å bruke og vedlikeholde disse traseene. Vi anbefaler også at det tas inn et nytt punkt i § 7 om at det kan gis tillatelse til bruk av hest utenom eksisterende stier og veier. Når det gjelder planen om klatresti innenfor området er vi usikre på påvirkningen i og med at plassering og omfang ikke er klart. Vi gjør derfor bare oppmerksom på planene, og dersom vi anser det nødvendig, vil vi komme med tillegg til tilrådingen senere.

Registrering av naturmangfold: Fylkesmannen er enig i at det hadde vært ønskelig med grundigere dokumentasjon av naturen i de bratte sørs-krentene, men Fylkesmannen vurderte det ikke som nødvendig med ytterligere registreringer som grunnlag for verneplanen.

Formål: Siden storområde har en egen definisjon i evalueringsrapporten for skogvern er Fylkesmannen enig i at det er hensiktsmessig å ta dette begrepet ut av formålsparagrafen.

Fylkesmannen tilrår at Knipetjennåsen vernes som naturreservat med de endringer i grense og forskrift som er beskrevet ovenfor. Grense: Det tas ut 2 dekar slik at hytta i sørvest blir liggende utenfor vernegrensa. Forskrift: § 1 *Formål* endres til: *Formålet med naturreservatet er å bevare et område med gammel skog med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer og arter, samt områdets naturlige økologiske prosesser. Knipetjennåsen har gammel barblandingskog og forekomster av interessant lavflora.*

Følgende nye punkt tas inn:

§ 7 *Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:*

- Rydding og merking av nye stier
- Bruk av hest utenom eksisterende stier og veier

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til

verneform og avgrensing av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Knipetjennåsen som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Knipetjennåsen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

20. Grønknuten naturreservat (utvidelse), Modum kommune, Buskerud fylke.

Utvidelsesareal 1262 daa, hvorav 1218 daa produktiv skog. Nytt totalareal 11 707 daa, hvorav 7934 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Grønknuten naturreservat ble vernet gjennom verneplan for barskog fase 1 i 1993. Reservatet ligger på grensen mellom Modum og Ringerike kommuner. Det er et stort, høyereliggende barskogområde med et urørt preg. I 2008 fikk Fylkesmannen tilbud fra to grunneiere om frivillig vern som en utvidelse av reservatet mot sør.

Det er etterpå gjort biologiske undersøkelser videre vestover i Modum og Krødsherad for å vurdere ytterligere vern. Undersøkelsene viser at det også her er arealer med store naturverdier. Imidlertid må det gjøres konkrete vurderinger og være enighet om grenser, bestemmelser og erstatning før det er aktuelt å starte verneplan.

Utvidelsesforslaget er delt i fire separate områder som alle grenser til sørsiden av det eksisterende naturreservatet. Vegetasjonen varierer sterkt med eksposisjonen og topografien. I de tørre sør- til vestvendte lisidene dominerer en fattig til middels rik lågurt-vegetasjonstype. Marka er her til dels svært grunnlendt. I små forsenkninger i terrenget, på flatere partier og i områder med østlig eksposisjon dominerer mer fuktighetskrevede vegetasjon som moserik blåbærskog og småbregneskog. Helt vest i området er terrenget flatere og dominert av myrer og furuhauger. Hele verneforslaget er påvirket av hogst i tidligere tider, men med noen få unntak er det ikke hogd i nyere tid. Noen mindre ungskogsfelt er inkludert av arronderingsmessige årsaker. Verneforslaget inkluderer alt av gammelskog som finnes i de sørlige randområdene til Grønknuten naturreservat, og det avgrenses mot sør i hovedsak mot hogstfelt og yngre skog.

De tre østlige delområdene har ganske sammenfallende økologi. I fuktige og skyggefulle områder dominerer granskog som er middels godt sjiktet og har noe dødved i tidlige nedbrytningsfaser. I tørrere områder er granskog med innslag av osp det vanligste, men det forekommer også helt furudominerte områder. Disse områdene er mindre hogstpåvirkede, og dødved av gran og osp forekommer vanlig. Det tørre klimaet gjør at forekomst av vedboende sopp ikke er så stor. Furua ser ut til å ha vært vanligere tidligere, men har trolig hatt problemer med å forynge seg etter harde hogster. I den vestre delen av verneforslaget finnes det større områder med furudominerte rygger og hauger med myrarealer mellom.

Tidligere tiders hogst har redusert arts mangfoldet og kontinuiteten i sentrale nøkkelementer, men noen rødlistearter er likevel funnet. Restaureringspotensialet er imidlertid stort, og med vern vil sannsynligheten være stor for arts mangfoldet skal videreutvikles.

Utvidelsesforslaget omfatter i hovedsak sørboreal blandingsskog og fattigere, furudominerte skogtyper. Disse skogtypene er dårlig representert i det eksisterende naturreservatet og utvidelsen vil derfor være med å øke den økologiske variasjonen i området. Boreal løvskog med osp og selje er en skogtype som mangler i vernet skog i Norge, det samme gjelder granskog rik på dødved. Begge disse elementene er representert i verneforslaget, som dermed bidrar til å oppfylle mangler ved skogvernet i Norge i middels til stor grad. Total mangeloppfyllelse vurderes som høy.

Selv om området er påvirket av tidligere hogst, vurderes verneforslaget å tilføre det eksisterende Grønknuten naturreservat nye verdier. På bakgrunn av rikhet, dødvedmengde, skogtype og urørthet vurderes verneforslaget å ha regional verdi.

Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde med stor variasjon i topografi, naturtyper, arter og økologiske prosesser. Naturreservatet har store forekomster av høyproduktiv og lite påvirket sørboreal skog. Det har gammel, grovvokst gran- og furuskog, innslag av gammel ospeskog og et betydelig innslag av død ved. Området utmerker seg med et stort antall truede og sjeldne arter særlig av vedboende sopper, og det har stor verdi for biologisk mangfold.

Planstatus: Området ligger som LNFR-område i kommuneplanen.

Inngrepstatus: På sørsiden av verneforslaget går det flere skogsbilveier og traktorveier, og det er hogstflater nær grensa. Innenfor den foreslåtte utvidelsen er det lite inngrep, men forekomst av traktorvei og gammel hestevei. Det foregår noe jakt i området. En blåmerket sti går gjennom verneforslaget fra skogsbilvegen ved Granavollen og opp til Grønknutkoia som ligger i eksisterende reservat. Hytta og stiene driftes av Ringerikes Turistforening. De har behov for å frakte ved, propan og annet nødvendig utstyr til hytta med snøskuter. Det går noen gamle hesteveier inn i området, og disse ønsker grunneierne å kunne vedlikeholde som kulturminner. Sykling og riding er kun tillatt på disse traseene.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sammen med 8 andre områder i Buskerud fylke sendt på høring til alle berørte grunneiere, samt til Gol kommune, Modum kommune, Krødsherad kommune, Hurum kommune, Sigdal kommune, Ringerike kommune, Buskerud fylkeskommune, Norskog, Norges Skogeierforbund, Viken Skog, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Forum for natur og friluftsliv – Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Buskerud Natur og Ungdom, Buskerud botaniske forening, NOF Buskerud, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Skikrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Forsvarsbygg, EB NETT AS, EB kraftproduksjon, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Statens Vegvesen Region Sør.

Mht. generelle uttalelser inkl. Fylkesmannens kommentarer til disse, for de 9 områdene i Buskerud som ble sendt på høring sammen, vises det til omtale under området Sandungsåsen. Thor Erik Jelstad mener at grensa bør flyttes for å inkludere et område med gammel lauvskog som er en viktig biotop for spetteartene, samt hekkelokalitet for en sensitiv art. Han foreslår en utvidelse av den østlige delen slik at en fanger opp de nevnte verdiene. Naturvernforbundet i Buskerud (NiB): Under Skogstruktur/påvirkning står det at: *Verneforslaget inkluderer alt av gammelskog som finnes i de sørlige randområdene til Grønknuten naturreservat, og det avgrenses mot sør i hovedsak mot hogstfelt og yngre skog.* NiB mener at dette er riktig for østre og midtre delområder i høringen, men ikke for det vestre, der det sørover er ganske store arealer med verneverdig gammelskog. Språkrådet har ingen merknader til at Grønknuten beholdes som navn på det utvidede reservatet.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Avgrensing: Spørsmålet om utvidelse er tatt opp med grunneier. De ønsker ikke ytterligere vern på sin eiendom, men sier at de påpekte verdiene vil allikevel bli tatt hensyn til ved en eventuell fremtidig avvirkning.

Annet, berørte gnr/bnr.: Det har etter vernevedtaket i 1993 blitt gjort endringer i gårds- og bruksnummer for noen av de berørte eiendommene i Grønknuten naturreservat. Vi har derfor rettet opp § 2 i vår tilråding til ny forskrift.

Fylkesmannen tilrår at Grønknuten vernes som naturreservat med grense som under høring og med endring i forskrift som beskrevet ovenfor.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelsen av Grønknuten naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Grønknuten naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart. Samtidig oppheves forskrift 9. juli 1993 nr. 681 om vern av Grønknuten naturreservat, Ringerike og Modum kommuner, Buskerud.

21. Askerudbekken naturreservat, Modum kommune, Buskerud fylke.

Totalareal 154 daa, hvorav 154 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Askerudbekken ligger i den bratte, nordvendte lia på sørsiden av Tyrifjorden, ca 7-8 km nordøst for Vikersund. Elva har gravd ut ei ganske lita, men velutviklet, skarp og relativt dyp bekkekløft over en strekning på ca 1 km. Øverst er dette en rolig bekkedal, men brått danner elva en 30 meter høy foss, med et tilhørende innelukket og dramatisk "amfi". Videre nedover faller elva i raske stryk ca 200 høydemeter ned til der dalen åpner seg ut mot riksveien og Tyrifjorden. Dalsidene er stort sett jevnt bratte, men det er også enkelte bergveggpartier. Kløfta er skarpt avgrenset mot lisidene på begge sider.

Kløfta ligger dels på skifer, kalkstein og sandstein. Lagdelingen er vakkert og illustrativt synlig i fosse-amfiet. Berggrunnen er tydelig kalkrik, bl.a. med knollekalkbergvegger gjennom hele kløfta. Løsmassedekket er tynt, men jevnt avsatt i de bratte skråningene i form av finkornet jord, bortsett fra der skråningene brytes opp av bergskrenter. Området ligger i boreonemoral og sørboreal vegetasjonssone.

Gran er helt dominerende treslag, men spredt hassel, spisslønn, bjørk og osp forekommer, langs elva også noe gråor. Forholdsvis rike skogsamfunn dominerer. Storparten er lågurtskog, og utformingene varierer fra moserikt i fuktige partier, til utpreget tørr og grunnlendt oppe i solhellingene på østsiden. En del arealer har en svært rik kalkskogsutforming med hasselkratt og rik flora. I våte sig og bergrøtter erstattes lågurtskogen av høgstaudeskog. Noen fattigere skogtyper som småbregneskog og blåbærskog finnes i øvre deler av skråningene.

Mye av skogen er gammel, med grove dimensjoner, heterogent og sjiktet skogbilde, og rikelig med læger i de fleste nedbrytningsstadier. Spesielt midtpartiet har store konsentrasjoner av død ved. Andre steder er skogen mer homogen aldersfaseskog og fattigere på død ved. I hellingene i nedre del, særlig opp mot brekket på toppen av skråningene, har en partier med oppkvistet skog i sein optimalfase. Disse partiene virker skrantende og vil trolig relativt raskt gå over i oppløsningsfase.

Artsmangfoldet er variert og svært rikt, med mange kravfulle og sjeldne arter innen flere artsgrupper. Karplantefloraen omfatter mange næringskrevende arter, særlig knyttet til lågurtskog, kalkskog og bekkekløfter. Særlig interessant er vedsoppfungaen på granlægrene og mosefloraen med interessante forekomster av råtevedarter og kalkbergarter. Lavfloraen er derimot relativt fattig, og generelt er skogen fattig på skjegglav. Av skorpelav på grovbarket gran kan potensialet være brukbart, men dette er dårlig undersøkt.

Avgrensingen gir seg i stor grad selv, siden kløfta er markant nedskåret med skarpt skille mot lisidene rundt. Dette er samtidig grense mot store arealer ungskog og hogstflater på begge sider og i overkant. Noe areal ungskog er lagt til i øvre del av skråningen på østsiden. Nederst er grensa satt mot ungskog der kløfta åpner seg mer opp ut mot Tyrifjorden.

Dette er ei ganske lita, men velutviklet lavlandsbekkekløft med store naturverdier. Kvaliteten ligger spesielt i en velutviklet bekkekløfttopografi, variasjon fra ekstremfuktig bekkekløftskog med antydning til fosserøymiljø til relativt tørt i vestvendt helling, kalkrik berggrunn, stor andel rike skogtyper, inkludert kalkskog, og gammel naturskog med mye død ved og god kontinuitet. Lokaliteten har et rikt og variert arts mangfold. I den biologiske undersøkelsen ble det registrert 17 rødlistearter. Kløfta tilhører kategorien fuktige kalk-lavlandskløfter i kambrosilurområdet i Oslofeltet, som er en sjelden og særegen bekkekløfttype. Askerudbekken tilhører toppsjiktet av slike kløfter. Her er også den kanskje høyeste fossen i distriktet, med et svært spesielt og imponerende "fosseamfi". Området oppfyller i stor grad viktige mangler ved skogvernet. Variasjonsbredden er imidlertid mindre enn i mange andre bekkekløfter, som følge av nordvendt eksposisjon. Andelen løvtrær er beskjeden, edelløvskog er svært dårlig representert, gråor-heggeskog mangler, og bergveggskog er dårlig utviklet. Askerudbekken vurderes som nasjonalt verdifull.

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med gammel skog med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer og arter, samt områdets naturlige økologiske prosesser. Viktige verdier er fuktig bekkemiljø på kalkrik berggrunn med kalkskog og gammel

naturskog rik på død ved og god kontinuitet. Artsmangfoldet er rikt og variert med flere truede og sjeldne arter.

Planstatus: Området ligger som LNFR-område i kommuneplanen. Nederste del er definert som LNF-område med spesielle kulturlandskapsinteresser.

Inngrepstatus: Området er i sin helhet uten nyere inngrep, men det grenser i stor grad mot ungskog og annen produksjonsskog. Det går stier oppover lia på begge sider av kløfta, og noen turgåere legger fotturen til kløfta og fosse-amfiet.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sammen med 8 andre områder i Buskerud fylke sendt på høring til alle berørte grunneiere, samt til Gol kommune, Modum kommune, Krødsherad kommune, Hurum kommune, Sigdal kommune, Ringerike kommune, Buskerud fylkeskommune, Norskog, Norges Skogeierforbund, Viken Skog, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Forum for natur og friluftsliv – Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Buskerud Natur og Ungdom, Buskerud botaniske forening, NOF Buskerud, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Skikrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Forsvarsbygg, EB NETT AS, EB kraftproduksjon, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Statens Vegvesen Region Sør.

Mht. generelle uttalelser inkl. Fylkesmannens kommentarer til disse, for de 9 områdene i Buskerud som ble sendt på høring sammen, vises det til omtale under området Sandungsåsen. Naturvernforbundet i Buskerud (NiB) stiller spørsmåltegn med hvorfor verneområdet omfatter 116 daa mens det verneverdige arealet i registreringsrapporten er 156 daa. Dette bør begrunnes. De påpeker at forskriften åpner for at det kan settes ut saltsteiner, men NiB mener dette er uheldig fordi terrenget er bratt, rasutsatt og tråkksvakt. Språkrådet mener navnet er dekkende for området.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Avgrensning: Fylkesmannen har tatt opp avgrensningen med grunneier i den sørøstre delen av verneforslaget og fått positivt svar. Grunneier ønsker i så fall å inkludere alt areal ut til eiendomsgrensa i øst. Det vil si kjerneområdet samt noe areal i tillegg, en utvidelse på til sammen 38 dekar.

Fylkesmannen tilrår at Askerudbekken vernes som naturreservat med forskrift som under høringen og med endring i grense som beskrevet ovenfor.

Miljødirektoratets tilråding: Det er gjennomført forhandlinger med grunneier om å utvide verneforslaget, men det er foreløpig ikke inngått avtale om dette. Den avgrensningen som tilrås omfatter også disse nye arealene, og det gjøres oppmerksom på at avtale må signeres før det kan fattes vernevedtak for dette området. Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag forskrift til uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og vern av Askerudbekken som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Askerudbekken naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

22. Sønstebybekken naturreservat, Modum kommune, Buskerud fylke.

Totalareal 146 daa, hvorav 140 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Sønstebybekken ligger i den vestvendte lisen ned mot Bergsjø og Drammenselva ved Geithus i Modum kommune. Verneforslaget omfatter ei bekkekløft, og det inkluderes litt arealer oppe på brekket. Kjerneområdet ligger stort sett nede i bekkekløfta. Kløfta er opp til 80 meter dyp i midtre

del. Den slynger litt på seg, og bekken faller etappevis i små fosser og stryk nedover. Kløfta er stedvis svært trang og dekket av tett eldre skog, noe som gir et fuktig preg. Området ligger i sørboreal vegetasjonssone og består av sedimentære bergarter fra kambrisk tid; kalkskifer, mergelskifer og kalkstein.

Ut fra geologien kunne man forvente at vegetasjonen skulle være rik. Det er den også stedvis, men særlig i øvre deler av kløfta dominerer fattige naturtyper og nøysomme arter. I nedre del kommer det inn en del kalkholdige bergvegger og rasmarker. Gran dominerer, men furu forekommer vanlig, særlig i tørre partier på nordsida av bekken. Bortsett fra noe bjørk er ikke løvinnslaget stort. Rogn, selje og gråor finnes spredt, særlig knyttet til de rike nedre delene av kløfta.

I øvre del dominerer moserik blåbærskog og småbregneskog. Langs bekken finnes spredt noe høgstaudevegetasjon, særlig under bergvegger helt nede langs bekken. Nederst i verneforslaget blir berggrunnen tydelig rikere med blant annet rike bergvegger med mye putevrimose og labbmose. Skogen i bekkekløfta er grandominert og fremstår som naturskog med god aldersspredning. Det finnes noe dødved, særlig i de aller fuktigste delene av kløfta. En liten sumpskog i østlige del har mye dødved der alle nedbrytningsstadier er representert. Ellers i kløfta er dødvedelementene hovedsakelig nydannet, og det er funnet få interessante dødvedarter. Mangel på kontinuitet i dødved tyder på at skogen har vært hardt påvirket fra gammelt av. Skikkelig gamle trær finnes kun spredt, og da i de mest utilgjengelige områdene helt nede ved bekken.

Enkelte felt med nyere hogstinngrep er inkludert. I øvre del strekker et ungskogsfelt seg helt ned til bekken fra sør. Her har foryngelsen vært god, og skogen blir ganske raskt stor nok til å kunne bidra til å bevare et stabilt fuktig lokalklima nede i kløfta. I nedre del er det inkludert en hogstflate som strekker seg flere hundre meter langs sørsiden av bekken. Her er det langs nordsida av bekken intakt gammelskog med god aldersspredning og en del dødved.

Bekkekløft er en prioritert skogtype, og samtidig en naturtype som Norge har internasjonalt ansvar for. Bekkekløftene i kambrosiluområdet innen Oslo-feltet danner en svært særegen og verdifull kløftetype. Disse kløftene kombinerer kalkrike skogsamfunn, velutviklet bekkekløftmiljø og stedvis relativt gammel skog, og har derfor helt spesielle kvaliteter. De er samtidig naturlig sjeldne og begrenset til bratte lisider i de kalkrike delene av Oslo-feltet. Kalkelementet er imidlertid ikke like godt utviklet i denne som i mange andre kløfter i regionen, og verdiene knyttet til kalkelementet kan derfor ikke måle seg med det man for eksempel finner i bekkekløfter i Lierdalen og oppover langs Holsfjorden. Andre prioriterte skogtyper som høgstaudeskog og lavurt-/kalkskog er kun sparsomt representert. Total mangeloppfyllelse vurderes som middels. Totalt ble det funnet seks rødlistearter i kjerneområdet. Sønstebybekken vurderes som regionalt verneverdig.

Formålet med naturreservatet er å verne et skogområde med naturskog med sin variasjon i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Lokaltiteten er en forholdsvis intakt bekkekløft i kambrosiluområdet innen Oslo-feltet med gammel skog, en del død ved og kalkrike vegetasjonssamfunn i nedre del. Området har særskilt naturvitenskapelig verdi som en bekkekløft med gammel naturskog og forekomst av sjeldne og truede arter.

Planstatus: Området ligger som LNFR-område i kommuneplanen.

Inngrepstatus: Det er ingen veier, bygninger eller andre tekniske inngrep innenfor verneforslaget. Oppe på kanten, utenfor verneforslaget går det traktorveier og skogsbilvei, og en gjengrodd traktorvei går inn i verneforslaget nederst. Det går en sti langs bekken, men den er ikke merket og heller ikke veldig tydelig.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på sammen med 8 andre områder i Buskerud fylke sendt på høring til alle berørte grunneiere, samt til Gol kommune, Modum kommune, Krødsherad kommune, Hurum kommune, Sigdal kommune, Ringerike kommune, Buskerud fylkeskommune, Norskog, Norges Skogeierforbund, Viken Skog, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Forum for natur og friluftsliv – Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Buskerud Natur og Ungdom, Buskerud botaniske forening, NOF Buskerud, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Skikrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Forsvarsbygg, EB NETT AS, EB kraftproduksjon, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Statens Vegvesen Region Sør.

Mht. generelle uttalelser inkl. Fylkesmannens kommentarer til disse, for de 9 områdene i Buskerud som ble sendt på høring sammen, vises det til omtale under området Sandungsåsen.

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB): Forskriften åpner for at det kan settes ut saltsteiner. NiB mener at utsetting av saltstein er uheldig fordi terrenget er bratt, rasutsatt og tråkksvakt. Språkrådet mener navnet er dekkende for området.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Utsetting av saltstein: Dette punktet har vært viktig for grunneierne i flere av områdene som er foreslått vernet, og det ligger inne i avtalen mellom grunneier og staten for flere av områdene. Vi ser at det i spesielle tilfeller kan bli uheldig slitasje lokalt rundt saltsteinen, men i praksis har Fylkesmannen ikke oppfattet dette som noe stort problem i verneområdene. Dersom slitasje skulle oppstå, vil det normalt kunne løses ved kontakt med den ansvarlige. Fylkesmannen anbefaler at punktet videreføres som i høringsforslaget. I to av verneforslagene er det ikke generelt åpnet for utsetting av saltstein. Det har ikke kommet innspill til dette punktet fra berørte grunneiere, og Fylkesmannen tilrår derfor ingen endring fra høringsforslaget.

Fylkesmannen tilrår at Sønstebybekken vernes som naturreservat med grense og forskrift som under høringen.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Sønstebybekken som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Sønstebybekken naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

23. Høgtidsåsen og Svartfjellet naturreservat, Modum kommune, Buskerud fylke.

Totalareal 1173 daa, hvorav 1109 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Høgtidsåsen og Svartfjellet ligger nordvest for Snarum i Modum kommune. Det er to markerte skogåser og tilhørende lisider med hellinger i alle retninger, og en forsenkning med et bekkesøkk mellom de to åsene. Variert topografi og lokalklima gir grunnlag for varierte vegetasjonstyper. Furudominert skog dekker mye av åsene, delvis ren furuskog og delvis barblandingsskog med varierende andel gran. Der det ligger litt tykkere løsmasser i bekkesøkkene er det tyngrer granskog, hovedsakelig blåbær- og lågurtgranskog. I enkelte områder er det en del løvtrær isprengt barskogen. I den bratte østskrånningen av Svartfjell er det berg, rasmark og ur hvor det står en heterogen blandingsskog med mye løvtrær (bjørk, selje, osp og rogn), og et lite felt med almlindeskog.

Mye av skogen er gammelskog som er upåvirket i nyere tid, men som er påvirket av tidligere plukkhogst og gjennomhogst. Andelen ungsog og hogstflater er likevel relativt høy, særlig i Tømmerdalen og nordvest på Svartfjellet. Furuskogen er godt sjiktet, men den er merkbart påvirket og fattig på død ved og gamle trær. Store deler av granskogen inngår i kjerneområdene og veksler mellom godt sjiktet aldersfase og sammenbruddsfase, men lokalt finnes også bledningsfase. Det er mye død ved av gran, men kontinuiteten er de fleste steder dårlig. Noen gamle og grove løvtrær finnes, men lite død ved av løvtrær.

De viktigste naturverdiene er knyttet til gammel, fuktig lavlandsgranskog med velutviklet naturskogspreg og store mengder død ved. I forhold til totalarealet er areal av kjerneområder stort. Midt-Buskerud er en kjerneregion for sørboreal gammel granskog og rik blandingsskog. Lokaliteten kan ikke måle seg med de beste områdene i regionen, verken med tanke på areal, variasjonsbredde eller artsmangfold, spesielt ikke med tanke på rike skogtyper. Men lokaliteten oppfyller godt flere av manglene ved skogvernet.

Artsmangfoldet er relativt rikt. På grunn av mye død gran er det særlig mange interessante vedlevende sopparter knyttet til gran. Potensialet for vedboende insekter er høyt. Området er trolig også viktig for fugl. 16 rødlistearter er påvist (3 EN, 4 VU, 9 NT).

Høgtidsåsen og Svartfjellet har betydelige naturverdier som følge av en tett samling av mange kjerneområder med relativt store arealer gammel lavlands-naturskog med store mengder død ved. Det har vært noen hogster i nyere tid, og på grunn av disse er verdien redusert til regionalt til nasjonalt viktig. Uten disse hogstene ville området hatt klar nasjonal verdi.

Formålet med naturreservatet er å bevare et tilnærmet urørt skogområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har naturvitenskapelig betydning som referanseområde og er egenartet i form av lavlandsskog med store arealer gammel naturgranskog. En stor andel kjerneområder og store mengder død ved gjør at området har særlig betydning for biologisk mangfold.

Planstatus: Området ligger som LNFR-område i kommuneplanen.

Inngrepstatus: Det er noen nyere hogstflater innenfor verneforslaget. Det går en eldre traktorvei opp gjennom Tømmerdalens nordside. Fra vest kommer en ny vei opp til topplatået av Høgtidsåsen.

Det ligger en liten koie innenfor verneforslaget, denne skal fortsatt kunne brukes og vedlikeholdes. Her er det også en gapahuk.

Blaafarveværket i Modum produserte i perioden 1778-1898 koboltblått. På vestsiden av Snarumselva lå det flere koboltgruver, og litt vest for toppen av Svartfjellet ligger de nordligste av disse gruvene. Dette er viktige kulturminner, og i forskriften er det tatt inn mulighet for å få tillatelse til vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.

I øst grenser verneforslaget mot fulldyrket mark. Ellers er det endel ungsog og hogstfelt rundt lokaliteten, og det er aktiv skogbruksdrift. I løpet av verneprosessen er det tatt ut noen arealer. Dette gjelder arealer med traktorveier og i hovedsak yngre skog. Selv om det er uheldig at verneområdet blir så smalt på midten, er det lagt vekt på å bevare naturverdiene ved at kjerneområdene fortsatt er inkludert. Ved denne grensejusteringen er det trolig ikke behov for å bruke veisystemet i verneområdet i forbindelse med skogsdrift på tilgrensende arealer.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sammen med 8 andre områder i Buskerud fylke sendt på høring til alle berørte grunneiere, samt til Gol kommune, Modum kommune, Krødsherad kommune, Hurum kommune, Sigdal kommune, Ringerike kommune, Buskerud fylkeskommune, Norskog, Norges Skogeierforbund, Viken Skog, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Forum for natur og friluftsliv – Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Buskerud Natur og Ungdom, Buskerud botaniske forening, NOF Buskerud, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Skikrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Forsvarsbygg, EB NETT AS, EB kraftproduksjon, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Statens Vegvesen Region Sør.

Mht. generelle uttalelser inkl. Fylkesmannens kommentarer til disse, for de 9 områdene i Buskerud som ble sendt på høring sammen, vises det til omtale under området Sandungsåsen.

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB) er usikker på om hele kjerneområde 6 inkluderes i verneområdet og mener at kjerneområdene 4,5 og 6 bør ha en buffersone på 25-30 meter. I forskriften er det sagt at det kan foretas vegetasjonsrydding rundt koie på 2 daa/45 x45 meter. NiB mener at dette er for stort.

Språkrådet anbefaler FM å kalle området *Høgtidsåsen og Svartfjellet* naturreservat, istedenfor det foreslåtte Høgtidsåsen - Svartfjellet.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Avgrensing: Det er ca. 10 dekar av kjerneområde 6 som ikke er med i verneforslaget.

Fylkesmannen er enig i at det er uheldig at ikke hele kjerneområdene er med. Her er det imidlertid veier og ungsog som gjorde at grunneier ønsket å holde disse arealene utenfor. For reservatet hadde det vært en fordel med en buffer rundt kjerneområdene her og at ikke reservatet ble så smalt på midten.

Vegetasjonsrydding rundt koie: Dette punktet i verneforskriften var kommet med ved en feil, for koia ble tatt ut av verneforslaget i forkant av høringen. Punktet som åpnet for vegetasjonsrydding rundt koia er derfor ikke aktuelt og må tas ut av forskriften.

Sikring av gamle gruver: Direktoratet for Mineralforvaltning tok opp dette punktet generelt. Siden det er gamle gruver innenfor verneforslaget for Høgtidsåsen og Svartfjellet, mener vi forskriften bør gi mulighet for sikring. Se også avsnittet om generelle merknader til forskriftene.

Gapahuk: Grunneier der gapahuken ligger hadde tidligere i verneprosessen ønske om mulighet for å ruste opp en gapahuk i området. De har nå gitt beskjed om at dette er uaktuelt, og sier at punktet i forskriften som omhandler dette kan strykes.

Navn: Fylkesmannen er enig i at navnet på reservatet bør endres til *Høgtidsåsen og Svartfjellet*.

Fylkesmannen tilrår at Høgtidsåsen og Svartfjellet vernes som naturreservat med grense som under høringen. Fylkesmannen tilrår at § 4 nr 7 tas ut av verneforskriften: *Vedlikehold av koie inntegnet på vernekartet og forsiktig vegetasjonsrydding inntil 2 dekar rundt hytta*. Fylkesmannen foreslår at det tas inn i § 7 at *Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til sikring av gamle gruver og nødvendig motorferdsel for dette formålet*.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjons-nivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Høgtidsåsen og Svartfjellet som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Høgtidsåsen og Svartfjellet naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart

24. Mastedalen naturreservat, Modum kommune, Buskerud fylke.

Totalareal 135 daa, hvorav 135 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Verneforslaget er en bekkedal i østkanten av kulturlandskapet ved Vestre Spone kirke, Amundrud og Sandåker i Modum kommune. Lokaliteten ligger delvis på marine sedimenter og utgjør en vest-østgående bekkedal/ravinedal ut mot selve Mastedalen. Den er preget av bekkekløft-topografi med enkelte bergvegger og noen bratte, grunnlente skråninger. Stedvis er det leirflater og leirskråninger og noe ravinepreg.

Området er helt dominert av rike granskogstyper, i hovedsak lågurtgranskog. De rikeste utformingene ligger der det er et tynt lag av marine masser i skråningene. Her er det blåveisrik, grov granskog med stedvis mye hassel og innslag av spisslønn. Ved et bratt bergheng på nordsiden er det også fragmenter av åpen lågurtfuruskog og enkelte rike tørrberg/kantkratt, samt partier med tørr lågurtgranskog. Det er også innslag av fattigere småbregne- og blåbærgranskog, samt noe fattig skogsnelle-dominert sumpskog.

Ned mot bekken er det ulike friskfuktige utforminger av rik granskog (høgstaudegranskog, storbregnegranskog og sumpgranskog). På leirflatene langs bekken er det noen steder ganske åpent med gråor, ask og spisslønn, inkludert områder med strutsevingdominans. Det er stedvis bekkekløft-preg med blant annet nordvendte, fuktige, halvrike bergvegger med artsrike mosesamfunn i den øvre delen.

Granskogen i bekkedalen/ravinedalen er høyproduktiv og fleraldret med mange grove trær på rundt 150 år. Det er stedvis rikelig med granlæger, mest lite til middels nedbrutte, men også stedvis noen som er sterkt nedbrutt, særlig i nedre del. Det som forekommer av spisslønn, ask og gråor er nokså småvokste og unge individer, og det er heller ikke registrert spesielt gammel og grov osp. Noe av hasselkrattet er derimot trolig svært gammelt.

I nord grenser området til kulturlandskap og ungsog, i vest mot kulturlandskap, og i øst mot en bekk og en vei. Mot sør er det gammel skog, her avgrenses verneforslaget mot en traktorvei. Faglig sett vurderes dette som en god avgrensing. Det er et forholdsvis lite område i barskog-sammenheng, men likevel verneverdig på grunn av de spesielle naturverdiene.

Variasjonen i økologi og naturtyper er stor, og favner mange rike typer fra fuktig til helt tørre forhold, og det er også en rekke fattige typer representert. Lokaliteten har en rik karplanteflora knyttet til rik lågurtgranskog og rik gransumpskog og or-askeskog på marine sedimenter, med arter som mattestarr, skogsvingel, storklokke og strutseving. Det er artsrike samfunn av vedboende sopp med flere rødlistearter registrert. Videre er det en artsrik moseflora knyttet til fuktige, halvrike bergvegger.

Til tross for lite areal vurderes lokaliteten å være av nasjonal verdi på grunn av den sjeldne kombinasjonen av mye rik, høyproduktiv granskog på marine sedimenter og høy grad av gammel-skogspreg med store habitatkvaliteter knyttet til død ved. Verneforslaget vil også bidra til å styrke det nærliggende og lignende, men ikke så dødved-rike Dokkene naturreservat.

Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Reservatet er en ravinedal med høyproduktive og rike naturtyper, det har et stort artsmangfold og forekomst av flere sjeldne og trua vegetasjonstyper og arter. Området har særlig betydning for biologisk mangfold, og det har særskilt naturvitenskapelig verdi.

Planstatus: Området ligger som LNFR-område i kommuneplanen.

Inngrepstatus: Det er ingen bygninger eller veier i verneforslaget. Like utenfor grensa er det på nord- og vestsiden kulturlandskap og ungsog, på østsiden vei og bekk og på sørsiden traktorvei. I nord grenser verneforslaget mot dyrket mark. I forskriften er det tatt inn mulighet for å vedlikeholde grøfter som munner ut i verneområdet, og felle enkelttrær for å hindre vesentlig skyggevirksomhet på dyrkamarka.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er sammen med 8 andre områder i Buskerud fylke sendt på høring til alle berørte grunneiere, samt til Gol kommune, Modum kommune, Krødsherad kommune, Hurum kommune, Sigdal kommune, Ringerike kommune, Buskerud fylkeskommune, Norskog, Norges Skogeierforbund, Viken Skog, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Forum for natur og friluftsliv – Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Buskerud Natur og Ungdom, Buskerud botaniske forening, NOF Buskerud, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Skikrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, EB NETT AS, EB kraftproduksjon, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Statens Vegvesen Region Sør.

Mht. generelle uttalelser inkl. Fylkesmannens kommentarer til disse, for de 9 områdene i Buskerud som ble sendt på høring sammen, vises det til omtale under området Sandungsåsen.

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB) mener det er en stor svakhet av verneforslaget ikke inkluderer et større areal mot sør med tilgrensende gammel lavlandsgranskog på marine løsmasser. De ber Fylkesmannen jobbe videre for å inkludere dette. Det foreslåtte området er 125 daa. Dersom arealet sørover til Amundrudåsen og arealer øst for denne blir inkludert vil størrelsen på området øke til ca. 300-350 daa. Forskriften åpner for utsetting av saltstein. NiB mener at området er svært tråkkutsatt, og utsetting av saltsteiner vil lett kunne gi store tråkkskader fra elg. De mener at bestemmelsen bør fjernes.

Språkrådet: I Sentralt stedsnavnregister er Mastedalen navnet på den syd-nord-gående dalen fra Kaggefoss til Syversbråten, mens det foreslåtte reservatområdet er et tverrgående dalsøkk vest for Mastedalen. Språkrådet ber FM sjekke om dette dalsøkket har et eget navn som kan brukes på reservatet.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Utsetting av saltstein: Dette punktet har vært viktig for grunneierne i flere av områdene som er foreslått vernet, og det ligger inne i avtalen mellom grunneier og staten for flere av områdene. Vi ser at det i spesielle tilfeller kan bli uheldig slitasje lokalt rundt saltsteinen, men i praksis har Fylkesmannen ikke oppfattet dette som noe stort problem i verneområdene. Dersom slitasje skulle oppstå, vil det normalt kunne løses ved kontakt med den ansvarlige. Fylkesmannen anbefaler at punktet videreføres som i høringsforslaget. I to av verneforslagene er det ikke generelt åpnet for utsetting av saltstein. Det har ikke kommet innspill til dette punktet fra berørte grunneiere, og Fylkesmannen tilrår derfor ingen endring fra høringsforslaget.

Avgrensing: Størrelsen på dette verneforslaget trekker verdien ned, og det hadde styrket områdets verdi om arealene med gammelskog sørover hadde blitt inkludert. Slike høyproduktive områder

med gammel skog i sørboreal-boreonemoral sone er en mangel i skogvernet. Fylkesmannen har i planprosessen tatt opp muligheten for utvidelse, men det har ikke vært aksept hos grunneier for vern ut over det som ble tilbudt. Dersom det senere skulle bli mulighet for utvidelse, vil Fylkesmannen kunne ta opp igjen saken.

Navn: Vi har sjekket om det finnes et mer lokalt navn på dalsøkket der verneforslaget ligger, men har ikke funnet det. Navnet brukes både om hoveddalføret og de mindre sidedalene, og lokal tilbakemelding sier at dette er et greit navn på området. Fylkesmannen tilrår derfor Mastedalen som reservatnavn.

Fylkesmannen tilrår at Mastedalen vernes som naturreservat med grense og forskrift som under høringen.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Mastedalen som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Mastedalen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

25. Mjøvann naturreservat, Skien kommune, Telemark fylke.

Totalareal 340 daa, hvorav 338 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Lokaliteten ligger i Gjerpen, rett sør for vannsystemet Mensvatn-Brokane-Mjøvatn helt i det østre hjørnet av Skien kommune. Landskapet øst - nordøst for Gjerpensdalen har preg av permiske lavaplatåer med brattkant ut mot dalen og innenfor dette lave åser og et nettverk av kryssende smådaler. Området utgjøres av en nordøst - vendt skråning fra ca 210 m o.h. ned mot Mjøvatn på 103 m o.h.. Bergrunnen består av karbonsk basalt som forvitrer lett og gir næringsrikt jordsmonn og rike grunnvannssig.

Lokaliteten er helt dominert av rik vegetasjon, preget av varierende topografi og mye rikt sivevann. Hoveddelen består av en blandingskog med dominans av gran, men også betydelig innslag av edellauvtrær som ask, spisslønn, hassel, stedvis alm og boreale lauvtrær som selje og osp. Denne kan betegnes som mosaikker av lågurt-småbregne-storbregnegranskog, stedvis som utpreget rik lågurtgranskog med mye hassel, og delvis som friskere, åpen småbregnegranskog med mye ask.

Det er også arealer med rein edellauvskog (særlig knyttet til 3-4 kløfter/drag), bl.a. noe rasmarkpreget alm-spisslønn dominert og grunnlendt askeskog som i øvre del er mer hagemarkspreget, hasseldominert lågurtskog. Videre er det flere tverrgående forsenkninger/ platåer i lia med gråor-heggeskog, inkludert strutseving-gråorskog og en spesiell grovvokst hassel-gråor-utforming, samt våt svartorsumpskog.

I tillegg til forekomst av mange rike og sjeldne skogtyper, utmerker lokaliteten seg ved mye høyproduktiv, grovvokst blandingskog med høy grad av naturskogspreg, med mye gran i oppløsningsfasen. Vi finner 250-300 granlæger i området. I tillegg finnes det en del ospelæger og noen selje-, alm- og askelæger i ulike nedbrytningsstadier, med rike samfunn av vedboende sopper, inkl. rødlistede arter. De mer eller mindre kortvarige gransuksesjonene gir et stedvis åpent skogbilde med rom for storvokste og grovvokste (edel)lauvtrær, med ask og osp på over 80 cm diameter, alm og selje opp til 70 cm diam. og en del spisslønn opp til 60 cm, en del gråor på 50 cm. Eldre alme- og lønne-trær har velutviklede neverlavsamfunn.

Karplantefloraen er artsrik, med en rekke kravfulle arter og store forekomster av bl.a. blåveis og skogsvingel, dessuten innslag av sjeldnere arter som storkonvall og barlind. Eldre almer og lønner har velutvildede neverlavsamfunn. Det er registrert 5 rødlistearter her av karplanter, vedboende sopp og lav, (blant annet barlind, alm, almelav og begerfingersopp), og det vurderes å være et visst potensiale for flere rødlistearter, særlig av sopp og lav. Den svært rike blandingskogen med blant

annet gran, hassel, ask og spisslønn, er en spesialitet for de rike basaltområdene nordøst for Gjerpensdalen. Det er imidlertid sjelden at en finner så store sammenhengende rikområder som samtidig har et såvidt sterkt gammelskogspreg som vi har her.

Formålet med naturreservatet er å verne et lite påvirket skogområde. Med sin variasjon av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser har området særlig betydning for naturmangfold. Området har mange rike og sjeldne skogtyper, mye høyproduktiv, grovvokst blandingsskog med høy grad av naturskogspreg og stort innslag av død ved. Området har særskilt naturvitenskapelig verdi som eksempel på svært rik blandingsskog av gran, hassel, ask og spisslønn, noe som er en spesialitet for de rike basaltområdene nordøst for Gjerpensdalen.

Planstatus: Arealet er avsatt til LNF-område i kommuneplanens arealdel.

Inngrepstatus: Det ligger en mindre hytte i området. Av hensyn til Mjøvann som drikkevannskilde, har Porsgrunn kommune kjøpt hytta. I vannkanten ved Mjøvann i nordøstre del av foreslått verneområde er det et inntakshus for drikkevann.

Et traktorspor går et stykke inn i området fra enden av skogsbilvegen ved Hestekleiv, og det er noe nyere hogstinngrep omkring dette.

Deler av området er lett tilgjengelig for turgåing. Det går en sti langsetter lia, på plataet omtrent midtveis i lia.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørt grunneier, Porsgrunn og Skien kommuner og Telemark fylkeskommune samt til Gjerpen Bondelag, Gjerpen skogeierlag, Naturvernforbundet i Telemark, NJFF Telemark, NOF Telemark, NVE Region Sør, Telemark Turistforening, Statens Vegvesen region Sør, Telemark Bonde- og Småbrukarlag, Telemark Bondelag, Telemark Botaniske Forening, Telemark Geologiforening, Telemark Sau og Geit.

Statnett opplyser at de ikke har anlegg eller planer om tiltak som berøres av verneforslaget.

En privatperson har avgitt følgende uttalelse: *"Poenget med vern er å bevare for ettertiden. Og bevaring gjøres for å sikre opplevelse – ikke nedlåsing. Det er nettopp muligheten for opplevelse som gir vernet legitimitet. En utmerket måte å oppleve på er gjennom idretten orientering. Den er utmerket fordi den ikke kan komme i konflikt med interessene som skal bevares. Forvaltningen har en løpende plikt til å se etter at den arbeider effektivt – og ikke setter i verk tiltak som er meningsløse. Det ligger mellom linjene i saksfremstillingen at bare det søkes, så vil det bli gitt dispensasjon. Dispensasjonsmetodikken skal bare gis dersom det normale utfallet er "nei". Dermed bryter opplegget i denne saken med plikten til rasjonell adferd, og det er således i strid med god forvaltningsskikk."*

Direktoratet for mineralforvaltning uttaler at det ikke er registrerte bergrettigheter eller kjente forekomster av metaller eller andre mineralske råstoffer i det foreslåtte området, de har derfor ikke ytterligere merknader til verneforslaget.

Forsvarsbygg uttaler følgende: *"Forsvarsbygg uttaler seg med den hensikt å ivareta Forsvarets arealbruksinteresser i saker som behandles etter Naturmangfoldloven.*

I vedlagt forslag til forskrift om frivillig vern av skog - Mjøvann naturreservat, gis det under § 5 om regulering av ferdsel et forbud mot start og landing med luftfartøy. Sett ut i fra kart er størstedelen av arealet dekket av skogområder. Den reelle muligheten for landing med militære luftfartøy på det avgrensede området anses svært begrenset. Om forskriftspunktet blir gjort gjeldende slik det nå står formulert, har vi så langt brakt i erfaring at Forsvarets kart må oppdateres, slik at landingsforbudet synliggjøres også her. Vi ber om at Fylkesmannen vurderer om forskriftsteksten kan omarbeides noe på dette punktet, slik at forbudet knyttes mer spesifikt til den type virksomhet som det realistisk sett anses som nødvendig å skjerme seg mot."

Porsgrunn kommune, Kommunalteknikk uttaler følgende: *"Porsgrunn kommune stiller seg positiv til forslaget slik dette fremkommer i forlag til verneforskrift pkt. 7 for Mjøvann naturreservat – dette forutsatt at Porsgrunn kommunes drikkevannsinteresser, Porsgrunn kommunes interesser i grunneieravtaler, gjeldende og fremtidige forskrifter/lovverk relatert til drikkevannsforsyningen ol. overstyrer verneforskriften ved evt. nåværende og /eller fremtidige avvik mellom disse.*

Mjøvann er som kjent en sentral råvannskilde for drikkevannsforsyningen til Porsgrunn kommune og derav underlagt bestemmelsene i Drikkevannsforskriften. Mellom Porsgrunn kommune og grunneiere i nedslagsfeltet foreligger det derfor grunneieravtaler som beskytter drikkevannskilden med henvisning til Drikkevannsforskriften §14 – deriblant også avtale ifm. eiendom Gnr. 78, Bnr. 44 med tinglysingsdato 03.03.03. Avtalen regulerer bla. grunneiers mulighet for oppføring av nye byggverk, offentlig tilgjengelighet for allmenheten via veier, bading, båt, fiske, motorisert ferdsel på vannet og/eller isen, beiting for husdyr, lagring av kjemikalier, bruk av plantevernmidler og gjødsling. Porsgrunn kommune har rett til å etablere nødvendige tekniske anlegg for å sikre vannforsyningen samt fri adgang drift og vedlikehold av disse.”

En grunneier på naboeiendom uttaler: ”Som grunneier av tilstøtende skogeiendom gnr 70 brnr 85 med grense mot den nevnte eiendommensom vil bli vernet, vil vi komme med noen synspunkter. Skogen med gnr 70 brnr 85 ble medlem av Trollsåsveien skogsveiforening i forbindelse med forlengelse av denne tidlig i 1980 årene i den hensikt å lage traktorveg fra endepunktet for fremføring av tømmer i deler av Mjøvannslie som ligger nord for den foreslåtte vernede eiendommen. Grunneier Leiv Sølie gav den gang tillatelse til å gjøre det etter behov. En slik veg ville gå inne på eiendommen til Sølie og så svinge nordover inn i gnr 70 brnr 85. Ut fra vår vurdering er dette punktet av den foreslåtte verneplan som vil berøre gnr 70 brnr 85 med negativ effekt, slik at her bør det finnes frem til løsning som kan ivareta dette punktet for en fremtidig traktorveg fra eksisterende skogsbilveg og inn i skogen nord for Sølie.”

Norsk Ornitologisk forening, Avdeling Telemark uttaler følgende: ”NOF Telemark syntes forslaget om verning av Mjøvann er et positivt og nødvendig inngrep for bevaring av plante- og dyreliv i Gjerpensområdet. Med tanke på den artsrike floraen, spesielt den svært artsrike blandingsskogen bestående av blant annet gran, hassel, ask og spisslønn, vil bevaring av området gi gunstige muligheter for et større mangfold av fugl og ikke minst annet dyreliv. Med sitt totale areal på 344 dekar gir den varierende topografien og de ulike skogtypene også mulighet for interessante fuglearter, noe som i fremtiden kan glede alle fugle- og naturinteresserte. En rik og sjelden vegetasjon i samspill med et vernet området gir et godt grunnlag også for etablering og hekking av sjeldnere fuglearter. Observasjoner og funn av slike arter kan i fremtiden gi økt kunnskap om både nytte av vern, samt fugler og andre dyrs etablering i et slikt beskyttet område. I samsvar med gjeldende regelverk vil Mjøvann i fremtiden kunne være et spennende og interessant område for observasjoner for fugleinteresserte. NOF Telemark gir full støtte til slike vedtak og frivillig vern av skog- og naturområder.”

Skien kommune, Fagnemnd for utmark uttaler at de ikke har motforestillinger til at området legges ut som naturreservat som foreslått.

Leder i Gjerpen skogeierlag uttaler: ”Ser saken som en fornuftig begrensning og at det er lagt føringer for å ta i bruk det som er produktivt i området. Når det gjelder innspill fra Orienteringslaget, støtter jeg deres svar og mener selv om de har kartlagt området, bør de forholde seg til gjeldene regelverk. Friluftsløven er allerede for misvisende og hensyn de tar mot grunneiere når det gjelder bruk og organisering i områder er sterkt fraværende. De kan vel ferdes normalt ved stier og trenger ikke legge poster i de sentrale verneområdene, men med en utstikker fra veg/sti. De bør jo forholde seg til BVO områder som alle andre. Grunneiere får jo normalt ikke gjøre endringer/bevege seg fritt selv uten selv å rekvirere skogbruksleder og markere områder og legge føringer i egen skog.”

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Når det gjelder uttalelsen fra en privatperson og Leder av Gjerpen Skogeierlag så henviser disse så langt fylkesmannen kan se til innspill fra Telemark Orienteringskrets og Skien orienteringsklubb i meldingsfasen og fylkesmannens kommentarer til disse i høringsdokumentet. Fylkesmannen vil bemerke at selv om det i forskriftens § 7, 4 legges opp til en mulighet til å gi tillatelser til avgrenset bruk av reservatet i forhold til forbudet mot teltleirer, idrettsarrangementer og andre større arrangementer i forskriftens § 3.4, så skal det alltid gjøres en konkret vurdering av hvilke virkninger et arrangement kan ha på verneformål og verneverdier. Dette er ytterligere innskjerpet med hensyn på bruken av §§ 8-12 i naturmangfoldloven (nml), kanskje særlig § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning. Det er således på ingen måte noen automatikk i at en hver søknad vil medføre at det gis tillatelse.

Når det gjelder uttalelsen fra Forsvarsbygg viser Fylkesmannen til at bestemmelsene med hensyn på motorferdsel i forskrifta er standardbestemmelser vi er pålagt å ta med. Spørsmålet må eventuelt tas opp på direktoratsnivå.

Porsgrunn kommune, Kommunalteknikk viser til at Mjøvann er drikkevannskilde og det er derfor underlagt bestemmelser i Drikkevannsforskriften. Det er også inngått avtaler med grunneierne, som regulerer grunneiers muligheter til nye byggverk, bruk av plantevernmidler, beiting for husdyr med mer. Bestemmelsene er i stor grad sammenfallende med interessene til vernet.

Kommunen har bygd et lite hus for inntak av råvann til vannforsyningen. Denne hytta var ikke vist på det offentlige kartverket, men hytta er inntegna på vernekartet. Fylkesmannen foreslår å gjøre en mindre grensejustering rundt hytta slik at kommunen kan vedlikeholde denne eller gjøre mindre endringer, uten at dette kommer i konflikt med bestemmelser i verneforskrifta. Kommunen har bekreftet at dette er en grei løsning med hensyn på drikkevannsinteressene. Hvis det skulle oppstå uforutsette konflikter mellom bestemmelsene for verne og drikkevannsforsyningen til kommunen, vil dette eventuelt måtte tas opp gjennom søknad om dispensasjon.

En grunneier av naboeiendom har opplyst at det foreligger en gammel muntlig avtale med tillatelse til å bygge ny traktorveg til egen skog over deler av naboeiendommen som i dette tilfellet ville bli inne i det foreslåtte reservatet. Vi foreslår derfor en mindre justering av vernegrensa, slik at et lite areal i sørvestre hjørnet av foreslått reservat tas ut. På den måten kan en eventuell ny traktorveg fremføres uten at dette berører et framtidig reservat. Arealet av foreslått verneområde vil derfor bli ca 4 daa mindre enn oppgitt i høringsdokumentet.

Fylkesmannen anbefaler at området blir vernet som naturreservat med slike endringer som nevnt ovenfor, men for øvrig med verneforskrift og avgrensing som i høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte justeringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Mjøvann som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Mjøvann naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

26. Øyvassheia naturreservat, Åmli kommune, Aust-Agder fylke.

Totalareal 6640 daa, hvorav 1783 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger mellom Gjøvdal og Tovdal, på nordøst-siden av Storliheia, og favner tre små nedbørfelt til Sinevatn. Området består nesten utelukkende av eldre skog, og det er betydelig innslag av gammel skog over 150 år.

Den største forekomsten av gammel granskog er sørøst for Øyvatt. Her er det tildels grovvokst, grovkvistet gran, trolig mange 150-200 år gamle, og noen gamlinger kan være omkring 300 år gamle. Det er også enkelte slike svært gamle graner i åpen furuskog langs bekken som drenerer fra kjerneområde 2 og videre nedover mot Sinevatn (trolig også enkelte andre plasser). Også på sørøst-siden av denne bekken og i nedre del av lia mot Sinevatn er det stedvis tilsvarende gammel granskog. Sistnevnte er av særlig interesse, fordi det er mer lavereliggende, mellomboreal, naturskogspreget granskog som ellers er sjelden å finne intakt.

Det er registrert få læger av gran (men både lite- og mye nedbrutt). Funn av enkelte gamle gadd og høystubber av furu, samt gadd og læger av bjørk (og lite stående furu og bjørk) i granskogen indikerer at disse bestandene var mer dominert av furu og bjørk tidligere, og at grana her trolig er relativt nyetablert, kanskje til og med 1. generasjon av massiv granskog. Det er også stedvis grov, gammel osp, ospelæger og ingen ospeforyngelse i granskogen. Flere særlig grove rognetrær (diam 30-40 cm) er registrert i åpen granskog. Det fineste ospebestandet forekommer sør for Krokvasbekken (oppstrøms samløp Øyvattbekken). Her er det ospeholt i rasmark med et hundretalls gamle osp, med tildels svært grove, hule trær med diam. opp til 60-65 cm.

Furuskogen i området er strukturfattig (lite gadd/læger, lite grove, gamle trær) og gjennomgående middels gammel. En del trær anslås til 120-150 år. Enkelte svært gamle trær finnes imidlertid,

inkludert tre svært grove trær/gadd med diam. over 1 m med grove barkskjell (300-400 år gamle?). De gamle furukjempene står delvis i blandingskog med gran. Det er registrert få tørrgadd av furu; anslagsvis 40-50 gadd + store høystubber, mange smådimensjonerte. Noen har brannmerker/brannlyrer. I det hei-myrpregete området omkring småvatn i vest-nordvest (Jøsdalane) og i øst-sørøst er det mye skrinn, småvokst, nærmest bonzai-skog med meget gamle, krokete trær.

Området er karakterisert av et lavt arts mangfold typisk for fattige hei- og skogområder i midtre del av Aust-Agder. Det ble registrert 55 karplanter i inventeringen i 2008, og dette er et ekstremt lavt antall for et nesten 7 km² stort skog- myr- og fjellområde.

Selv om området har mye gammelskog, er det funnet få spesialiserte og rødlistede gammelskogsarter, da skogen her (foreløpig) har få gammelskogsstrukturer som gadd og læger. Særlig er dette påtagelig for den stedvis meget gamle granskogen som sannsynligvis er forholdsvis nylig etablert her, og til tross for naturskogspreg ennå ikke har generert mye død ved.

Av rødlistearter ble det funnes rikelig av gubbeskjegg(NT) på gamle graner i de litt høyereliggende granskogene. Det ble også funnet forekomst av den rødlistede, vedboende soppen duftskinn(NT), på harpiks-rik, grovkvistet granlåg. Trolig forekommer enkelte ytterligere vedboende rødlistede arter på gran, osp og furu.

Området utmerker seg med et såvidt stort areal med svært liten påvirkningsgrad. Av spesiell interesse er større utpostforekomster av intakt, gammel granskog med naturskogspreg, inkludert storvokst, produktiv mellomboreal granskog og forekomster av meget grov, gammel osp. Slik gammel "utpost-granskog" er i denne delen av kommunen sikret en del av også bl.a. i Urdvatn naturreservat og verneforslagene nord for Gangsei, men lite av så gammel skog, og knapt så store, mer eller mindre sammenhengende granskogsarealer fordelt på en stor høydegradient som i de nord-vendte liene fra Sinevatn.

Formålet med naturreservatet er å bevare en sjelden stor og velarrondert forekomst av intakt, gammel, storvokst granskog med rike forekomster av svært grov, gammel osp. Området har særlig betydning for biologisk mangfold i form av å være en stor utpostlokalitet for gammel, grov granskog.

Planstatus: Lokaliteten er i kommuneplanens arealdel avsatt som Landbruks- Natur- og Friluftsområde (LNF-område). Det er i Åmlis kommuneplan 2007-2018 planlagt hyttefelt på nordøst-siden av Sinevatn. Hytteplanområdet overlapper med foreslått verneområde helt øst-nordøst i verneforslaget (ved Skurvestøylknuten).

Inngrepstatus: Veien til Osli går helt i kanten av verneforslaget nede ved Sinevatn. Plassen Tjønrestøyl ligger ved Sinevatn. Det går to stier gjennom området inn til Skarsvassbu (DNThytte) som ligger sørøst for verneforslaget.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørt grunneier, Åmli kommune, Aust-Agder fylkeskommune, samt til NVE region Sør, NIVA Sørlandsavdelingen, NJFF Aust-Agder, Aust-Agder bondelag, Aust-Agder Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Zoologisk forening Sørlandsavdelingen, Norsk Ornitologisk forening avdeling Aust-Agder, Agder Soppforening, Naturvernforbundet i Aust-Agder, Agder naturmuseum og Botanisk Hage, Aust-Agder turistforening, Agder Historielag, Statens vegvesen Region Sør, Agder energi.

NVE, Statens vegvesen, Språkrådet og Aust-Agder Fylkeskommune har ikke merknader til høringsforslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning mener at verneforskriften bør åpne for ferdsel i forbindelse med leting etter og undersøkelse av mineralske forekomster, ferdsel i forbindelse med kartlegging og tilsyn av eventuelle tidligere mineraluttak og tiltak i forbindelse med sikring av eventuelle gamle gruveåpninger og forurensning fra eventuell tidligere gruveaktivitet.

NJFF Aust-Agder støtter høringen av verneområder som er aktuelle som leveområder for vilt og fisk, og støtter prosessen som har kommet i gang. NJFF Aust-Agder er meget fornøyd med at det står i forvaltningsforskriftene at det er lov å drive jakt og fiske i området, samt å transportere ut felt hjortevilt med egne redskap. NJFF Aust-Agder ønsker imidlertid å endre ordlyden i vernebestemmelsen § 6, punkt 3, fra *beltegående redskap* til *egnet redskap*.

Forsvarsbygg: I forslag til forskrift om Øyvassheia naturreservat, gis det under § 5 om regulering av ferdsel et forbud mot start og landing med luftfartøy. Ettersom størstedelen av arealet ser ut til å være dekket av skog er den reelle muligheten for landing med militære luftfartøy i reservatet svært begrenset. Om forskriftspunktet blir gjort gjeldende slik det nå står formulert, har Forsvarsbygg erfart at Forsvarets kart må oppdateres, slik at landingsforbudet synliggjøres også her.

Forsvarsbygg ber Fylkesmannen vurdere om forskriftsteksten kan omarbeides noe på dette punktet, slik at forbudet knyttes mer spesifikt til den type virksomhet som det realistisk sett anses som nødvendig å skjerme seg mot. Forsvarsbygg anser ikke Forsvarets virksomhet å utgjøre en reell trussel mot det som skal vernes og Forsvarsbygg etterspør en mer spesifikk verneforskrift, der forbudet mot avgang og landing med luftfartøy kun knyttes til sivil lufttrafikk.

Statens Landbruksforvaltning (SLF): I verneforskriften er det gjort generelle unntak fra vernebestemmelsen til bl.a. beiting, vedlikehold av eksisterende bygninger, setervoller, veier og andre anlegg, jf. vernekart og avtaler med forvaltningsmyndigheten. Det er gjort generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene til bl.a. nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke og skadde bufe samt motorisert ferdsel på barmark etter ellers gjeldendelover på skogsbilvei. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til bl.a. bruk av snøskuter på skogsbilveien til Tjønnestøyl for nødvendig transport av ved, materialer og utstyr til hytta på Tjønnestøyl. SLF bemerker at det ikke er gjort et generelt unntak fra vernebestemmelsen til utsetting av saltstein, og ber dere vurdere dette.

Åmli kommune

Kommunen mener følgende:

- Verneforskriftens § 4- 5 må endres slik at den omfatter både ombygging, opprustning og vedlikehold i samsvar med gjeldende vegnormaler.
- Verneforskriftens § 6-2 må utvides til å gjelde transport i forbindelse med beiteslepp, tilsyn og sanking.
- Verneforskriftens § 7-4 må utvides til å gjelde hyttene innenfor det planlagte verneområdet.

Kommunen viser også til innspill til oppstartmeldingen:

- De som sitter på fallrettighetene i Grytåna har tinget en forstudie der småskala kraftproduksjon er beskrevet. Om det skal bli realisert, må grensen for verneområdet legges slik at den ikke hindrer vannstandsvariasjoner i forbindelse med inntaket.
- I forbindelse med kommuneplanarbeidet ble det godkjent et større byggeområde for hytter ved Sinevatn. Ca. 150 daa av dette ligger i det foreslåtte verneområdet (gnr/bnr 20/10).
- Turistforeningens løypenett går gjennom den vestlige delen av verneområdet, og kommunen ønsker at det tilrettelegges for aktiv bruk av stinettet i heiene.
- Kallingshei-løpet mellom Gjovdal og Dølemo har siden tidlig på 1970-tallet hatt løypetraseen liggende gjennom den sørøstlige delen av verneområdet. Det er strekt ønskelig at verneforskriften kan åpne for vedlikehold, rydding, merking og preparering av løypetrassen.

Grunneier gnr/bnr 11/51: Per i dag har grunneier til gnr/bnr 11/51 bruksrett på veien opp til Sinevatn. I sommersesongen går de til fots inn til hytta på Listøyl fra Sinevatn, mens det blir benyttet snøscooter fra Landsverk vinterstid. Scooterkjøring i terrenget skjer med tillatelse fra grunneier av Øyvassheia, og det er innvilget løyve av Åmli kommune. Traseen er sammenfallende med løypa som brukes i forbindelse med Kallingsheiløpet opp til Tråvarmyrane, der deres løype går ut av det foreslåtte verneområdet, og tar av mot Nordre Skarsvatn. Fra Landsverk til Listøyl er det om lag 8 km, og det er for grunneierne av gnr/bnr 11/51 avgjørende å kunne bruke snøscooter i forbindelse med transport til, og vedlikehold av hytta (bl.a. måking av tak). Det er av stor betydning for videre bruk og vedlikehold av Listøyl at verneforskriften åpner for kanalisert ferdsel med snøscooter langs traseen til Kallingsheiløpet, mellom Sinevatn og Skarsvatn.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Direktoratet for mineralforvaltning: Fylkesmannen har forståelse for at Direktoratet ønsker å ivareta potensielle muligheter for utvinning av mineralske ressurser i området. Vi er imidlertid av den oppfatning at så lenge det ikke foreligger konkrete funn som er planlagt utnyttet, eller

konkrete anlegg man ønsker å ivareta eller vedlikeholde på vernetidspunktet, så gir § 7 *Generelle dispensasjonsbestemmelser* tilfredsstillende mulighet for behandling av potensielle, fremtidige saker innenfor interessefeltet, herunder behov for ferdsel. Vi tilrår derfor verneforskriften uten spesifikke tillegg eller endringer knyttet til mineralske ressurser.

NJFF Aust-Agder: Fylkesmannen kan forstå at NJFF Aust-Agder ønsker at det skal være mulig hente ut jaktutbytte av elg og hjort uten spesifikke restriksjoner på bruken av type kjøretøy. Fylkesmannen mener det imidlertid er vesentlig at eventuell uttransportering av jaktutbytte kun skjer med lett beltekjøretøy for å minimere varige skader på barmark. Fylkesmannen vil derfor opprettholde ordlyden i verneforskriftens § 6-3, slik at varige skader på barmark holdes til et minimum.

Forsvarsbygg: Fylkesmannen mener at § 6-1 i verneforskriften åpner opp for at Forsvaret kan unntas forbudet mot avgang og landing med luftfartøy (jf. verneforskriften § 5-2). Fylkesmannen kjenner imidlertid ikke til noen spesiell grunn til at Forsvarsbygg har interesser i reservatet som tilsier at det vil være behov for å sikre seg landingstillatelse, og tilrår derfor verneforskriften uten spesifikke tillegg eller endringer.

SLF: Verneforskriften tillater beiting og utsetting av saltstein anses som en naturlig del av beitevirksomhet i utmark. Saltstein medfører ofte økt slitasje i området hvor steinen blir plassert, men Fylkesmannen kan ikke se at utsetting av saltstein vil være i konflikt med verneformålet. Fylkesmannen ser imidlertid ikke behov for å fastsette utsetting av saltstein som et eget unntak i verneforskriften, men ser for seg at uttransportering av saltstein kan skje med motorisert kjøretøy til Tjornestøyl (jf. § 6-4 og § 7-4). Videre transportering ut i terrenget må skje til fots.

Åmli kommune

Verneforskriftens § 4-5: Unntak for vedlikehold av eksisterende vei er et standard unntak i verneforskrifter, og det er fast praksis at oppgradering av vei skal være søknadspliktig. Fylkesmannen vil derfor ikke foreta endringer av § 4-5.

Verneforskrift § 6-2: Fylkesmannen mener at § 6-4 gir grunneier tillatelse til kjøre på veien ved Sinevatn i forbindelse med beiteslepp, tilsyn og sanking. Det er imidlertid ikke ønskelig at det skal foregå motorisert ferdsel ellers i reservatet i tilknytning til de nevnte aktivitetene, og Fylkesmannen vil derfor tilrå verneforskriften uten de ønskede endringene av § 6-2.

Verneforskrift § 7-4: Fylkesmannen kjenner kun til at dette er aktuelt for eier(e) av Listøyl som ligger vest for vernegrensen i den sørvestlige delen av reservatet. Bruk av snøskuter til hytter/støylar som ligger utenfor verneområdet, men som tidligere har hatt trase gjennom verneområdet må søke om dispensasjon, jf. § 8.

Fallrettigheter i Grytåna: Verneområdet grenser til Sinevatn som har sitt utløp i Grytåna. Fylkesmannen har per dags dato ikke fått forelagt noen dokumenter som tilsier at det er aktuelt med småskala kraftproduksjon i Grytåna. En eventuell oppdemming vil medføre økt vannstand som vil overstige tilrådet vernegrense. Oppdemming må derfor avklares mellom aktuelle grunneiere. Vannfallet som et småskala kraftanlegg er avhengig av vil ikke bli påvirket av vernet. Fylkesmannen vil derfor tilråde vern av Øyvassheia naturreservat i henhold til eksisterende vernekart.

Byggeområde for hytter: Etter det som er kjent for Fylkesmannen er ikke grunneier av gnr/bnr 20/10 interessert i å utnytte sin eiendom til hytteutbygging, og innspillet blir ikke ytterligere kommentert.

Turistforeningens løypenett: Turiststien som går fra Dølemo og videre opp til Hovden, helt øverst i Setesdal, er godt etablert i området før det ble aktuelt å verne. Fylkesmannen har ingen motforestillinger til at turiststien opprettholdes slik den er i dag med mulighet for å drive vedlikehold av stimerker.

Kallingsheiløpet: Fylkesmannen er klar over de lange tradisjonene til Kallingsheiløpet, men vil ikke spesifisere slike unntak i verneforskriften. Aktiviteter og tiltak i forbindelse med dette løpet må ha dispensasjon fra verneforskriften, og vil bli behandlet etter § 8.

Knut Willi og Astri Johansson: Bruk av snøskuter i naturreservatet for å komme til og fra Listøyl er avhengig av dispensasjon fra verneforskriften, og vil bli behandlet etter § 8 i verneforskriften.

Fylkesmannen tilrår at området vernes som naturreservat med avgrensning som i høringsforslaget, og anser Øyvassheia som et egnet navn på reservatet.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Fylkesmannen tilrår at dispensasjoner for kjøring til hytte ved Listøyl og for oppkjøring av skiløype for det årlige Kallingheiløpet behandles etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen (§ 8) i forskriften. Miljødirektoratet vurderer at dispensasjonssøknader på tiltak som er kjent ved behandling av vernesaken bør avklares gjennom den spesielle dispensasjonsbestemmelsen (§ 7), og tilrår en endring av forskriften på dette punktet i forhold til fylkesmannens tilråding. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Øyvassheia som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Øyvassheia naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

27. Åmtona naturreservat, Åmli kommune, Aust-Agder fylke.

Totalareal 436 daa, hvorav 119 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger opp for Årli, rett nord for Gjøvdal kirke i Gjøvdal i nordre del av Åmli kommune.

Edellauvskogen har trolig tidligere vært utnyttet til slått og beite, med tilhørende plukkhogst. Imidlertid er det mye gamle og tildels svært gamle trær, særlig av eik som åpenbart har fått stå uberørt. Mye av eika, særlig på skrinne knauser er småvokst og knortete (trolig med svært langsom vekst), men det er også eksempler på grove gamlinger på 50-70 cm i diameter, og én halvdød kjempe på nesten 1 m i diam., og en gadd/høystubbe på 80 cm. Noen få trær er hule. De eldste eikene anslås å være minst 400 år gamle, muligens 500-600 år. Flere små og store tørrgadder forekommer, dessuten også enkelte grove, harde eikelæger, men generelt er det lite læger av edellauvtrær i liene her. Mange trær av spisslønn virker også meget gamle og knortete (opp til 40 cm i diam), og det er mye gammel lind, enkelte med tydelig eldre sokler (basisrester av tidligere generasjoner av stammer).

Det er også stedvis grov osp, lavlandsbjørk og gran i blokkmarka, og også en del grove granlæger og enkelte ditto ospelæger. Mellom det vestre- og østre edellauvskogsområdet er det et parti med småvokst, ung bjørk. Dette er trolig et parti de det går ofte snøras. Enkelte partier med litt yngre, ganske tett granskog i nedre del kan være resultat av planting eller oppslag etter en hogst

Åmtona har en meget rik edellauvskogsflora, med forekomst av de fleste karplantene knyttet til dette elementet som forekommer i Åmli, inkludert kravfulle og sjeldnere arter som skogfaks, kjempesvingel, svarterteknapp og breiflangre.

Lokaliteten har velutviklede neverlavsamfunn (særlig i den åpne, øvre eik-lind-spisslønn-skogen) med mye lungenever, en del sølvnever og kystnever og trolig de fleste følgearter i neverlavsamfunnet som forekommer i regionen. Trolig har gamle trær med sprekkebark, særlig av eik og alm forekomster av rødlistede knappenålslav (ikke undersøkt). Det ble registrert kun to rødlistede sopper her i 2008 (*Skeletocutis lenis* NT, *Xylobolus frustulatus* NT), men fungaen er ikke nøye undersøkt, og lokaliteten vurderes å kunne huse et 15-20 talls rødlistede sopparter. Særlig er det et stort potensiale for vedboende sopper på gammel eik og ospelæger, samt kravfulle, jordboende sopparter i den rikeste skredjorda under lind og hassel, men registreringen ble gjort litt for seint i soppsesongen til å fange opp sistnevnte element.

Lokaliteten utmerker seg med rik, variert og gammel edellauvskog, inkludert partier med meget gammel eikeskog med eiker trolig over 400 år gamle, inkludert flere meget grove trær. Rik, sesongfuktig eik-lindskog på grunnlendt mark er en spesialitet for "tonene" i nedre Gjøvdal og er viktig å ta vare på. Den litt friskere til fuktige alm-spisslønn-hasselskogen er blandt de rikeste utformingene av edellauvskog i regionen, og både den gamle eikeskogen og denne har et stort potensiale for sjeldne og rødlistede arter, særlig av sopp. Lokaliteten kan sees på som et viktig supplementsområde til de større, svært verdifulle edellauvskogene på Gangsei. Lokaliteten representerer også en ekstrem utpost-forekomst for gammel eik, med eik forekommende opp til 550 m oh., noe som trolig er nær høydereorden i Agder. Selvom lokaliteten er liten, framtrer den som en av de rikeste og mest varierte edellauvskogene i Gjøvdal-Tovdal.

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med rik, variert og gammel edelløvskog med partier med meget gammel eikeskog. Forekomster av rik, hellende, engpreget eik-lindeskog, og meget rik blandingsedelløvskog på skredjord, gir området særskilt betydning for biologisk mangfold generelt, og sjeldne og truede arter spesielt. Området representerer en spesiell utpostforekomst for gammel eik med eik forekommende sjeldent høyt i terrenget, opp til 550 m.o.h.

Planstatus: Lokaliteten er i kommuneplanens arealdel LNF-område.

Inngrepstatus: Enkelte partier med litt yngre, ganske tett granskog i nedre del kan være resultat av planting eller oppslag etter en hogst.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørt grunneier, Åmli kommune og Aust-Agder fylkeskommune samt til NVE region Sør, NIVA Sørlandsavdelingen, NJFF Aust-Agder, Aust-Agder bondelag, Aust-Agder Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Zoologisk forening Sørlandsavdelingen, Norsk Ornitologisk forening avdeling Aust-Agder, Agder Soppforening, Naturvernforbundet i Aust-Agder, Agder naturmuseum og Botanisk Hage, Aust-Agder turistforening, Agder Historielag, Statens vegvesen, Region Sør, Agder energi.

NVE, Statens vegvesen, Språkrådet og Aust-Agder Fylkeskommune har ikke merknader til høringsforslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning mener at verneforskriften bør åpne for ferdsel i forbindelse med leting etter og undersøkelse av mineralske forekomster, ferdsel i forbindelse med kartlegging og tilsyn av eventuelle tidligere mineraluttak og tiltak i forbindelse med sikring av eventuelle gamle gruveåpninger og forurensning fra eventuell tidligere gruveaktivitet.

NJFF Aust-Agder støtter høringen av verneområder som er aktuelle som leveområder for vilt og fisk, og støtter prosessen som har kommet i gang.

NJFF Aust-Agder er meget fornøyd med at det står i forvaltningsforskriftene at det er lov å drive jakt og fiske i området, samt å transportere ut felt hjortevilt med egne redskap. NJFF Aust-Agder ønsker imidlertid å endre ordlyden i vernebestemmelsen § 6, punkt 3, fra *beltegående redskap* til *egnet redskap*.

Forsvarsbygg: I vedlagt forslag til forskrift om Åmtona og Øyvassheia naturreservat, gis det under § 5 om regulering av ferdsel et forbud mot start og landing med luftfartøy. Ettersom størstedelen av arealet ser ut til å være dekket av skog er den reelle muligheten for landing med militære luftfartøy på det avgrensede området svært begrenset. Om forskriftspunktet blir gjort gjeldende slik det nå står formulert, har Forsvarsbygg erfart at Forsvarets kart må oppdateres, slik at landingsforbudet synliggjøres også her. Forsvarsbygg ber Fylkesmannen vurdere om forskriftsteksten kan omarbeides noe på dette punktet, slik at forbudet knyttes mer spesifikt til den type virksomhet som det realistisk sett anses som nødvendig å skjerme seg mot.

Forsvarsbygg anser ikke Forsvarets virksomhet å utgjøre en reell trussel mot verneverdiene og Forsvarsbygg etterspør en mer spesifikk verneforskrift, der forbudet mot avgang og landing med luftfartøy kun knyttes til sivil lufttrafikk.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Direktoratet for mineralforvaltning: Fylkesmannen har forståelse for at Direktoratet ønsker å ivareta potensielle muligheter for utvinning av mineralske ressurser i området. Vi er imidlertid av den oppfatning at så lenge det ikke foreligger konkrete funn som er planlagt utnyttet, eller konkrete anlegg man ønsker å ivareta eller vedlikeholde på vernetidspunktet, så gir § 7 *Generelle dispensasjonsbestemmelser* tilfredsstillende mulighet for behandling av potensielle, fremtidige saker innenfor interessefeltet, herunder behov for ferdsel. Vi tilrår derfor verneforskriften uten spesifikke tillegg eller endringer knyttet til mineralske ressurser.

NJFF Aust-Agder: Fylkesmannen kan forstå at NJFF Aust-Agder ønsker at det skal være mulig å hente ut jaktutbytte av elg og hjort uten spesifikke restriksjoner på bruken av type kjøretøy.

Fylkesmannen mener det imidlertid er vesentlig at eventuell uttransportering av jaktutbytte kun skjer med lett beltekjøretøy for å minimere varige skader på barmark. Fylkesmannen vil derfor opprettholde ordlyden slik at varige skader på barmark holdes til et minimum.

Forsvarsbygg: Fylkesmannen tolker innspillet fra Forsvarsbygg til å gjelde Øyvassheia naturreservat og ikke Åmtona naturreservat. Bakgrunnen for denne tolkningen er basert på innholdet i innspillet og topografien i Åmtona som ikke egner seg for landing med luftfartøy. Fylkesmannen mener imidlertid at § 6-1 i verneforskriften åpner opp for at Forsvaret kan unntas forbudet mot avgang og landing med luftfartøy (jf. verneforskriften § 5-2) dersom det skulle være nødvendig. Fylkesmannen kan for øvrig ikke se noen spesiell grunn til at Forsvarsbygg har interesser i reservatet som tilsier at det vil være behov for å sikre seg landingstillatelse, og tilrår derfor verneforskriften uten spesifikke tillegg eller endringer.

Fylkesmannen tilrår at området vernes som naturreservat med avgrensning som i høringsforslaget, og anser Åmtona som et egnet navn på reservatet.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Åmtona som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Åmtona naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

28. Geisla foss naturreservat, Audnedal kommune, Vest-Agder fylke.

Totalareal 1.054 daa, hvorav 797 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Lokaliteten ligger 4-5 km nord for Vigmostad i Audnedal kommune. Området består av tre separate teiger der den største ligger vest for Audna (Kåsen/Veståsmyr), mens de to andre ligger på østsiden av elva (Geisla foss nord og sør). Kåsen/Veståsmyr er den største teigen og ligger i ei østvendt bratt li langs en nordgående rygg med mye blokkmark. De to andre områdene ligger i kupert terreng øst for elva. Det søndre av disse er eksponert mot vest-nordvest. Skogstrukturen i området som er foreslått for vern varierer mye på de tre teigene. I Kåsen dominerer rik edelløvskog med alm-lindeskogutforming. Det er også registrert or-heggeskog med svartorutforming langs Audna. Alm- lindeskogutformingen dekker så mye som 70 % av arealet i lia. Eik er det fremtredende treslaget, men stedvis dominerer også ask, osp og spisslønn. Skogen fremstår som rikest og andelen grove trær er størst i den øverste delen av lia. Lengre nede er trærne yngre og skogen mer glissen, sannsynligvis pga av tidligere hogst/beite og dynamikk i blokkmarka. Det er et stort antall trearter her; lind, spisslønn og ask dominerer øverst, lengre nede sammen med eik, asp, bjørk, rogn, hegg, hassel, samt gran og furu. Alm og grove seljer forekommer spredt. Både alm og lind forynger seg, og det finnes også gamle styvingstrær av begge disse. Innimellom finnes ganske grove trær, særlig av flerstamma lind, men også noe eik, bjørk og osp har stammediameter på over 60 cm. I busksjiktet er hassel fremtredende sammen med ovennevnte treslag. Det er registrert en relativt høy andel død ved av alle slag og grovheter. På Vestås vokser en rik edelløvskog i et dalsøkk. I dalbunnen er det en god del osp og hassel, men også ask, spisslønn og eik forekommer. Skogen i den sørøstvendte lia opp mot bratthenget føres til alm-lindeskogutforming med rike forekomster av begge treslag. Barlind på opptil 33 cm bhd ble observert her. Ingen av treslagene var imidlertid representert med spesielt grove eksemplarer. Det forekommer også noe død ved.

Det østlige området på Geisla foss består av to separate deler der den nordligste er størst og fremstår som mest variert med hensyn til skogstruktur. Her finnes det grov furuskog, med trær på opptil 64 cm bhd i de mest grunnlendte og høyereliggende delene. Disse trærne gir inntrykk av høy alder. Litt lavere deler av terrenget blir innslaget av eik, opp til 52 bhd, sterkere sammen med andre løvtrær som bjørk, hassel og rogn. De dominerende treslagene i området er furu, eik og gran. Forekomsten av gran er stor over det meste av området, og mange av disse gjør seg gjeldende i trekronesjiktet. Flere graner ble målt til rundt 60-65 cm bhd og den groveste var 84 cm. I sørvendte berg og i bekkeløfter finnes det partier av rik edelløvskog med lind, svartor, spisslønn, eik og ask. Vi fant også ei lita alm på 26 cm bhd.

Disse partiene er små og med relativt unge trær. Det er også en god del gran i busksjiktet så det er tydelig at grana har en stor naturlig foryngelse øst for elva. Trollhegg og hassel finnes det også en god del av i busksjiktet. Det er en god del stående død ved i området, for det meste av furu. Det er påfallende mye stående død ved sammenlignet med andelen liggende død ved, noe som tyder på at kontinuiteten i dødt virke er i ferd med å ta seg opp og at grana er i ferd med å få en strukturerende effekt ved at den skygger ut lyskrevende furu og løvtrær.

Det sørlige området øst for Geislaforss er dekket med relativ tett granbestand, med noen innslag av bjørk, rogn og vier. Det står ennå igjen noen eiketrær og hassel som ikke har blitt skygget ut av grana. Det er registrert et parti med alm-lindeskog også i dette området. Partiene med denne utformingen er unge og har antageligvis et begrenset utviklingspotensial siden de står i slagskyggen til storvokst gran.

De tre lokalitetene som er tilbudt for vern representerer samlet flere ulike skogtyper på Sørlandet innen for et begrenset område. Områdene sett under ett, innehar stor økologisk variasjon som spenner fra svært rik i Kåsen/Veståsmyr til relativt fattig med stor granbestand på østsiden av Audna. De rikeste botaniske områdene finnes i området på vestsiden av elva der en finner en høy andel alm-lindeskog som er tilnærmet fri for gran. Edelløvskog er en prioritert skogtype for vern i nemoral vegetasjonssone. Naturtypen alm-lindeskog er vurdert som sårbar. Her finnes det også en rik flora av karplanter, moser, lav og bregner. Andelen død ved på lokaliteten er høy og av ulike treslag. Det er registrert to rødlistede sopparter samt et rødlistet treslag (alm) i lokaliteten vest for elva.

Det nordlige området på Geislaforss øst for elva er også botanisk interessant på grunn av stort innslag stående død ved av furu og mindre områder med rikere utforming. Denne lokaliteten innehar også et mindre parti med alm-lindeskog. Området er også interessant i en naturvitenskapelig og pedagogisk sammenheng fordi grana her er i naturlig spredning. Over tid vil en kunne få innsikt i hva som skjer når grana vandrer vestover og møter edelløvskog.

Det antas også at lokaliteten er av stor verdi for fuglelivet og særlig ulike arter spetter på grunn av den høye andelen stående død furuved.

Den sørlige delen av området på Geislaforss øst for elva har ingen spesielle botaniske kvaliteter utover det at grana er i ferd med å fylle sitt potensiale med et ennå delvis åpent kronesjikt og med det oppslag i underskogen. Andre treslag er i ferd med å bli skygget ut og feltsjiktet er vurdert å være relativt fattig.

Området samlet sett er også rikt på vilt og i denne sammenheng er den høye kontinuiteten i andelen død ved av særlig stor betydning for ulike arter hakkespetter. Det er i naturbase registrert yngleområde for dvergspett, gråspett og grønnspett i lokaliteten på vestsiden av Audna. Foruten elg, ble det observert tydelige spor etter bever i svartor-heggeskogen på vestsiden av elva og spor etter grevling.

Verneverdiene i området ligger for det meste i de rike utformingene av edelløvskog (alm-lindeskogutforming og heggsvartorutforming) på vestsiden av Audna med tilhørende funn av rødlistearter. Samlet sett er lokalitetene også verdifulle i vitenskapelig og pedagogisk sammenheng på grunn av den spesielle sammenstillingen av natur uten gran vest for Audna og natur med stedegen gran øst for elva.

Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde dominert av edelløvskog på den ene siden av Audna og et skogområde nær vestgrensen for sammenhengende granskog på østsiden av Audna. Vernet omfatter også alt naturlig plante- og dyreliv. Området har stor økologisk variasjon og er verdifullt både i pedagogisk og vitenskapelig sammenheng.

Planstatus: LNF i kommuneplanen. Det inngår eksisterende kraftledninger i område.

Inngrepstatus: Det er få tekniske inngrep i området som er foreslått vernet. Verneområdet omfatter imidlertid to traktorveier/drifteveier. Den ene er lokalisert i tilknytning til plantefeltet med gran ved Veståsmyr og den andre går østover fra gårdsbebyggelsen på Gislefoss (Listakleivan). Utover dette er det ikke registrert noen tekniske inngrep i området.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, Audnedal kommune, Vest-Agder fylkeskommune samt til Audnedal JFF, Grindheim IL, Konsmo IL, Bondelaget - Lokallag Audnedal, Audna Fiskerettseierforening, Audnedal Historielag, Statens Naturoppsyn seksjon kyst sør, Naturvernforbundet i Vest-Agder,

NOF avd. Vest-Agder, AT- skog BA, Norsk Zoologisk forening Sørlandsavd., Agder Botaniske forening, Agder naturmuseum og botaniske hage, DNT Sør, Skogkonsult, Agder Historielag, Agder soppforening, Vest-Agder sopp og nyttevekstforening, Statens Vegvesen Region Sør, Agder Energi A/S.

Følgenden instanser meldte at de ikke ønsket å gi innspill eller at de ikke hadde merknader til at det aktuelle skogområdet ble vernet: Arbeidsdepartementet, NTNU Vitenskapsmuseet og Norges Vassdrags- og energidirektorat.

Språkrådet tilrår at navnet på naturreservatet endres fra det foreslåtte Gislefoss naturreservat til Geisla foss naturreservat da dette i større grad vil være i samsvar med stedsnavnets opphav. Det vises videre til at ifølge lov om stadnavn skal man som hovedregel ta utgangspunkt i den nedarvede og lokale uttalen når skrivemåten på et stedsnavn skal fastsettes.

Norsk Ornitologisk forening – Mandal lokallag kommer med innspill til verneplanen på vegne av Norsk Ornitologisk forening avd. Vest-Agder. Foreningen ser svært positivt på at det foreslåtte området vernes. Området vest for Audna omtales som en særlig verdifull biotop for en rekke spettearter samt for flere sangere. Det fremheves som spesielt interessant at den samme lokaliteten er registrert som yngleområde for gråspett da denne har en sparsom utbredelse i Vest-Agder.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren på Svalbard påpeker i sitt innspill at mineralske ressurser ikke er vurdert eller omtalt i verneplanen og at det heller ikke går fram av verneprosessen hvorvidt det finnes gamle gruveåpninger i de aktuelle områdene. Direktoratet anmoder om at geologiske ressurser blir temautredet og at verneforskriftene generelt åpner for leting og undersøkelse av mineralske forekomster i området. Det bes også om at en undersøker hvorvidt det finnes gamle gruveåpninger, deponier, velter og/eller andre landskapsendringer som skriver seg fra tidligere mineraluttak innenfor det foreslåtte verneområdet. DFM mener også at verneforskriften bør inneholde bestemmelser som tillater tilsyn og sikring i forbindelse med eventuelle eldre mineraluttak.

Statens landbruksforvaltning (SLF) bemerker i sitt innspill at det ikke er gjort et generelt unntak fra vernebestemmelsene for utsetting av saltstein, og ber Fylkesmannen vurdere å innføre et slikt unntak.

Statens Vegvesen Region Sør viser i sitt innspill til verneplanen at to av områdene som foreslås vernet ligger langs fv. 460 og at vedlikehold av veien er unntatt fra vernebestemmelsene jf. § 4, nr. 5. Statens Vegvesen mener at også drift og utbedring av fylkesveien må omfattes av det generelle unntaket fra vernebestemmelsene og ber om at dette innarbeides i verneforskriften.

Forsvarsbygg viser til forbudet mot start og landing av luftfartøy i forslag til verneforskrift § 5 og peker på at et slikt forbud innebærer at Forsvarets kart må oppdateres for å kunne synliggjøre landingsforbudet. Det bes derfor om at Fylkesmannen vurderer å omarbeide ordlyden i verneforskriften slik at landingsforbudet knyttes mer spesifikt til den type virksomhet som det anses som nødvendig å skjerme seg mot. På bakgrunn av dette etterspør Forsvarsbygg en mer spesifikk verneforskrift der forbudet mot avgang og landing med luftfartøy kun knyttes til sivil lufttrafikk.

Agder Energi viser til at de har en eksisterende 22 kV høyspent luftlinje delvis innenfor og langs den foreslåtte vernegrensen samt en lavspent luftlinje gjennom verneområdet. Det forutsettes at det fortsatt må tillates normal drift og vedlikehold av disse linjene inkludert linjerydding og transport av utstyr og materiell innenfor de avtaler som allerede foreligger med berørte grunneiere. Dette må også gjelde fremtidig fornyelse av de samme linjene, slik det fremgår i generelle unntak til vernebestemmelser § 4 pkt. 5 angående vedlikehold av veier, anlegg og andre innretninger som er i bruk på vernetidspunktet.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Språkrådet anbefalte at navnet på naturreservatet ble endret fra Gislefoss til Geislafooss naturreservat da dette er i samsvar med den nedarvede, lokale skrivemåten. Fylkesmannen har diskutert et eventuelt navnebytte med representant for grunneierne, og de har ingen innvendinger mot den foreslåtte navneendringen. Fylkesmannen anbefaler derfor at navnet på naturreservatet endres til *Geislafooss naturreservat*.

Når det gjelder forholdet til eventuelle forekomster eller tidligere drift knyttet til mineralske forekomster i det foreslåtte verneområdet som Direktoratet for mineralforvaltning påpeker, kjenner ikke Fylkesmannen til at det har pågått denne type aktivitet i verneområdet tidligere. Vi finner det heller ikke hensiktsmessig å gjøre en ny temautredning knyttet til eventuelle mineralske forekomster i verneområdet på dette tidspunktet i verneprosessen da vi ikke kan se at denne type aktivitet vil kunne være forenlig med skogvernet. Vi ber Miljødirektoratet ta endelig stilling til merknaden ved sin forberedelse av endelig tilrådning til Miljøverndepartementet.

Statens landbruksforvaltning ber om at det tas inn et generelt unntak i verneforskriften om utsetting av saltstein i verneområdet. I følge forslaget til verneforskrift er beiting i verneområdet tillatt. Utsetting av saltstein i forbindelse med beite er ikke direkte hjemlet i verneforskriften. Vi kan ikke se at utsetting av saltstein vil være i strid med verneformålet og det tas derfor inn en generell unntaksbestemmelse under § 4 i verneforskriften om at dette er tillatt. Fylkesmannen understreker at en slik unntaksbestemmelse kun vil gjelde utsetting av selve saltsteinen(e). Dersom det er nødvendig med motorferdsel i forbindelse med utsetting av saltstein må det søkes om dispensasjon fra forbudet i verneforskriften § 5 punkt 1.

Statens Vegvesen ber om at det innarbeides et unntak i verneforskriften for drift og en eventuell fremtidig utvidelse av fylkesvei 406. Normal drift av fylkesveien som eksempelvis kantslått, brøyting, salting med mer går inn under unntaket for vedlikehold i verneforskriften § 6 punkt 6. Statens Vegvesen påpeker at det sannsynligvis legges opp til en utvidelse av fylkesveien på strekningen forbi naturreservatet en gang i fremtiden. Per i dag eier ikke vegvesenet tilstrekkelig areal for en eventuell fremtidig utvidelse og ønsker primært at vernegrensen trekkes tilbake 30 meter på hver side av fylkesveien. Fylkesmannen mener en slik løsning vil medføre en betydelig reduksjon av det skogarealet som er tilbudt fra grunneiers side og at en derfor ikke vil kunne være sikker på at naturverdiene i området blir tilstrekkelig ivaretatt. De mest betydningsfulle verneverdiene finnes per i dag ikke i skogområdene som grenser til fylkesveien, men det er ikke utelukket at disse arealene ved fri utvikling over tid vil kunne bli viktige naturområder. Fylkesmannen anbefaler at det tas inn som et unntak i verneforskriften at vernebestemmelsene ikke skal være til hinder for en fremtidig nødvendig utvidelse av fylkesveien. Det forutsettes at det utarbeides reguleringsplan før gjennomføring av fremtidige tiltak knyttet til fv 406, slik at en også i fremtiden vil søke en løsning som ivaretar hensynet til verneverdiene i like stor grad som behovet for utbedring av vei.

Når det gjelder merknaden fra Forsvarsbygg knyttet til forbudet om start og landing med luftfartøy er dette en standardbestemmelse som er lagt inn i Miljødirektoratets mal for utforming av verneforskrift. Fylkesmannen er pålagt å ta inn denne bestemmelsen, og ber Miljødirektoratet vurdere hvorvidt ordlyden i bestemmelsen kan omarbeides i tråd med innspillet fra Forsvarsbygg.

Merknaden til Agder Energi gjelder i hovedsak fremtidig drift og vedlikehold av eksisterende anlegg innenfor det foreslåtte verneområdet i nordøst samt tilgrensende høyspentlinje i vest. Fylkesmannen presiserer at det generelle unntaket i vernebestemmelsene § 4 punkt 6 dekker normal drift av eksisterende luftlinjer, linjerydding og nødvendig transport av materiell for å kunne utføre vedlikeholdsarbeidet. Fylkesmannen finner det videre hensiktsmessig å føye til en

bestemmelse knyttet til unntak for motorferdsel i verneområdet ved akutt utfall på eksisterende energi – og kraftanlegg jf. verneforskriften § 6 punkt 3. Det anbefales også å ta inn et generelt unntak for oppgradering av eksisterende anlegg forutsatt at dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer som kan være i strid med verneformålet.

Fylkesmannen anbefaler at området blir vernet som naturreservat med slike endringer som nevnt ovenfor, men for øvrig med verneforskrift som i høringsforslaget. De foreslåtte endringene i verneforskriften gjelder utsetting av saltstein i forbindelse med bruk av området til beite jf. § 4 punkt 5, unntak for oppgradering/fornyelse av eksisterende kraftledninger jf. § 4 punkt 10 og nødvendig motorferdsel ved akutt utfall på eksisterende energi – og kraftanlegg jf. § 6 punkt 2. Det er også gjennomført flere små justeringer av vernegrensen for å tilpasse denne til eiendomsgrenser. En endring innebærer en justering av vernegrensen i samsvar med eiendomsgrensen langs fylkesvei 406. Tre andre endringer i vernekartet innebærer kun mindre justeringer for å tilpasse vernegrensen til eiendomsgrensens på gnr/bnr 25/1 og 25/3.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til navn, verneform og avgrensing av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Geislafooss som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Geislafooss naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

29. Heltveit - Bjørge naturreservat, Lindås kommune, Hordaland fylke.

Totalareal 720 daa, hvorav 659 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Heltveit og Bjørge ligger langs vestsiden av Hindnesfjorden i Lindås kommune. Det aktuelle verneområdet omfatter deler av ei bratt nordøstvendt li som strekker seg fra Storskrebukta i nord og ender opp i et småkupert landskap i indre deler av fjorden i sør.

I Nordhordland er berggrunnen stort sett hard og kalkfattig, og gir derfor grunnlag for nøysom og artsfattig vegetasjon. Men forbi Heltveit går det et bånd av blant annet glimmerskifer, som gir opphav til edellauvskog med tilhørende artsmangfold. I tillegg gjør topografien at den aktuelle lia har relativt lite solinnstråling, noe som er med på å gi høy luftfuktighet i området, og flere artsfunn indikerer at området har preg av temperert regnskog. Det er ingen større vassdrag i området, men noen mindre bekkefar kommer ned lia.

I lia er det skogkledd rasmark med innslag av grov, delvis åpen blokkmark, og et relativt ferskt skredpåvirket område ute langs fjorden. Det er flere skogtyper i det aktuelle området: Furuskog, edellauvskog av or-asketypen, innslag av alm-lindeskog og litt fattig lauvskog dominert av boreale lauvtre. Her er også en del bergvegger av relativt rik type, og en liten forekomst av kildelauvskog. Den store variasjonen av ulike skogtyper innenfor et lite areal er en viktig kvalitet i seg sjøl og båndet av glimmerskifer som gir opphav til edellauvskog i området er med på øke verdien ytterligere. Karplantefloraen er ikke spesielt rik, men den inkluderer flere typiske edellauvskogsarter og den regionalt sjeldne bergperikum.

På berg oppe i lia er det gjort et funn av kløfthinnemose (NT), og i blokkmarka nær Kvalvika er det suboseaniske arter som rødmuslingmose, storstylte og småstylte. Det er også påvist en god forekomst av kløfthinnemose på berghamrer i Storskrebukta. Ellers er blant annet krusfellmose, galleteppemose og kystbånd registrert.

Området er mest kjent for en rik lavflora, og her er flere regnskoglav som er knyttet til bergvegger og gamle styva asketre. Fleire grove stuver står igjen i et område som tidligere har vært et åpent hagemarkslandskap, men dette er i dag i ferd med å gro igjen. Lungeneversamfunnet i den nordlige delen er ikke spesielt rikt, men på bergvegger finnes det noen steder kravfulle og sjeldne arter. I sør er lungeneversamfunnet bedre utvikla, med både sjeldne og mer vanlige arter. Av de mest spesielle kan nemnes *Gomphillus calyciodes* (CR), som er en temperert regnskogart bare

kjent fra en annen lokalitet i Norge, i Etne i Sunnhordland. Denne arten er i likhet med *Thelopsis rubella* (EN), som også er funnet i området, knyttet til styva edellauvtre. Formålet med naturreservatet er å ta vare på et variert skogområde med flere ulike skogtyper som er av særlig verdi for det biologiske mangfoldet i regionen. Edellauvskog er sjelden i Nordhordland, og ekstra spesielt er det at skogen her ikke ligger sørvendt, men i ei nordøstvendt li. I tillegg finnes her mellom annet bjørkedominert boreal lauvskog, svartorsumpskog og gammel furuskog. Området har flere sjeldne lavarter som er karakteristiske for fuktige miljø, og området har preg av temperert regnskog.

Planstatus: LNF-område i kommuneplanen. Det inngår eksisterende kraftledninger i område.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, Lindås kommune, Hordaland fylkeskommune samt til Bergen turlag, BKK, Forsvaret, Hordaland bonde- og Småbrukarlag, Hordaland bondelag.

Norsk ornitologisk foreining Hordaland støtter verneforslaget.

Bergen turlag støtter verneforslaget, men påpeker at området ligger på vest- og ikke østsiden av Hindnesfjorden slik det står i høringsbrevet.

Statens landbruksforvaltning (SLF) merker seg at det ikke er gjort et generelt unntak fra verneforskriften for utsetting av saltstein og ber om at dette blir vurdert.

Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK) skriver at det er uklart om § 4 nr 9 og 10 dekker tilfelle der en må skifte kraftledninger grunnet teknisk levetid uten at spenningsnivået blir økt. De ønsker at det blir presisert i verneforskriften at vernereglene heller ikke er til hinder for slike tilfelle.

Forsvarsbygg skriver at de uttaler seg for å ivareta forsvarssektoren sine arealbruksinteresser i saker som blir behandlet etter naturmangfoldloven. De ønsker seg et mer spesifisert punkt om starting og landing med luftfartøy (§ 5 nr 2) slik at verneforskriften rettar seg spesifikt mot den typen aktivitet en ønsker å skjerme området mot. Forsvarsbygg mener at eventuell bruk av militære luftfartøy i området ikke utgjør en reell trussel mot verneverdiene i dette området og at det bør spesifiseres at forbudet gjelder start og landing med sivile fartøy.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Til SLFs merknad om at det ikke er gjort et generelt unntak fra verneforskriften for utsetting av saltstein kommenterer fylkesmannen at formålet med vernet er å ta vare på et variert skogområde, men det er åpna for husdyrbeite i verneforskriften. Området er lite, mye av det er særst bratt og det er trulig ikke nødvendig med saltstein inne i verneområdet sjøl om husdyr beiter her. I tillegg er dette et forslag som like gjerne kan diskuteres i forvaltingsplanen og vil derfor ikke føre dette opp som et unntak i verneforskriften.

Til uttalelsen fra Bergenshalvøens kommunale kraftselskap viser Fylkesmannen til at slike tilfeller er fanget opp i § 4 nr 9. Utsifting av kraftledninger pga. teknisk levetid uten at spenningsnivået blir økt faller inn under formuleringen: *Drift, vedlikehald og naudsynt istandsetting av akutt utfall på eksisterande energi- og kraftanlegg.*

Til uttalelsen frå Forsvarsbygg viser Fylkesmannen til at dette allerede er fanget opp i de generelle unntakene i § 6 nr 1 der det står at ferdselsreglene ikke er til hinder for gjennomføring av militær operativ virksomhet.

Elles er det riktig som Bergen turlag påpeker; at området ligger på vest- og ikke østsida av Hindnesfjorden slik det står i høringsbrevet.

Utkast til forvaltningsplan ble utarbeidet parallelt med verneforslaget, og var til høring samtidig med verneforskriften. Planen er ikke ferdigstilt med de merknader som kom inn i høringa. Formell godkjenning vil ikke skje før etter at det er fattet vernevedtak.

Fylkesmannen tilrår at Heltveit-Bjørge naturreservat blir opprettet med verneforskrift og vernekart uendra fra høringa.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Heltveit - Bjørge som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Heltveit - Bjørge naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

30. Spålen-Katnosa naturreservat Jevnaker og Lunner kommuner i Oppland fylke og Ringerike kommune i Buskerud fylke.

Utvidelsesareal 1790 daa, hvorav 1276 daa produktiv skog. Nytt totalareal 20 2670 daa, hvorav 14 700 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med naturreservatet er å bevare et forholdsvis urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området er egenartet fordi det er et av de få gjenværende større skogområdene sentralt på Østlandet uten store tekniske inngrep. Av særskilt vitenskapelig betydning er det at området har et stort mangfold av vegetasjonstyper med forekomst av flere sjeldne og truede arter av sopp, lav og moser.

Verneverdiene i utvidelsesarealene er først og fremst konsentrert til kjerneområdene i skar og søkk langsmed toppryggen av Pershusfjellet, der noe av skogen har urskogkvaliteter med tilhørende relativt rikt artsmangfold inkludert 13 rødlistearter. I sør er det dessuten gammel, relativt rik granskog i sørvestvendt li, inkludert gammel lågurtskog, noe som er sjeldent i Marka. Et brannfelt på toppen er også en spesiell kvalitet. Roensæterhøgda vil utgjøre et lite men verdifullt tillegg til eksisterende naturreservat. De største kvalitetene ligger i kombinasjonen god bonitet og låg påvirkningsgrad. Verneverdiene i de to delområdene vil på flere måter styrke verneverdiene i Spålen-Katnosa naturreservat, urskogkvaliteter, økt areal naturskog, større artsmangfold, viktige forekomster av rødlistearter og større mangfold i skogtyper. Dette er også noe som er med på å oppfylle mangler ved skogvernet ifølge mangelanalysen. Både Pershusfjellet og Roensæterhøgda anses isolert sett som regionalt verneverdige. Det er imidlertid som tilleggsareal til eksisterende reservat at områdene er viktigst, og de vil da bidra til å styrke Spålen-Katnosa som et nasjonalt verneverdig område.

Planstatus: Området er vist som landbruk, natur og friluftsområde (LNF) i kommuneplanen.

Inngrepstatus: Pershusvannet er regulert 3,86 m i forbindelse med Oslos drikkevannsforsyning.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, kommuner og Oppland fylkeskommune, samt til Viken Skog BA, Mjøsen Skog BA, Oppland Bondelag, Oppland Bonde- og Småbrukarlag, Naturvernforbundet i Oppland, Norsk Ornitologisk Forening avd. Oppland, Norges Jeger- og Fiskerforbund avd. Oppland, Fylkeslandbruksstyret i Oppland, Statens vegvesen Region øst, Forsvarsbygg, Hadeland EnergiNett, Eidsiva Energinett, Oslo kommune (Vann- og avløpsetaten).

Følgende instanser påpeker ingen eller uvesentlige konflikter, eller gir positiv tilslutning til verneplanforslaget på et mer generelt grunnlag: Oppland Fylkeskommune, Bergvesenet og Norges vassdrags- og energidirektorat. Jevnaker kommune ser ingen betenkeligheter med utvidelsen. Luftfartstilsynet viser til behovet for såkalte "føre var landinger", og påpeker at det er uklart hvorvidt slike landinger ligger innenfor alminnelig nødrett. Luftfartstilsynet ber derfor om at det tas inn i forskriftenes § 4 et nytt ledd som gir et generelt unntak for slike føre var landinger. Naturvernforbundet i Oppland, Naturvernforbundets skogutvalg og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus sier i en fellesuttalelese at de blir mer og mer skeptiske til ordningen med "frivillig vern" og har følgende tre bemerkninger:

- Innsyn og medvirkning er monopolisert til skogeiersiden og lite innsyn og medvirkning fra miljøsidens. Høringen er ikke reell og avtalene med grunneierne er bindende for hva som er mulig å oppnå. Prosessen "frivillig vern" oppfattes i strid med intensjon og bokstav i miljøinformasjonsloven.

- Ordningen sikrer ikke at de faglig sett beste områdene vernes slik som intensjonen var med "frivillig vern" ordningen.
- Avgrensningen av områdene svekker områdenes verneverdi gjennom at det er grunneiernes vilje, og ikke faglige spørsmål som avgjør grensesettingen. Viktige områder kan falle utenom, mens områder uten stor verdi bli vernet fordi det lønner seg for grunneier.

Løvenskiold Vækerø påpeker at arealutvidelsen ikke berører deres eiendom. De støtter at forskriftsendringen skal gjelde hele verneområdet og innholdet i denne. I tillegg vil Løvenskiold Vækerø at det skal være et generelt unntak fra § 3 nr.4 (motorferdselforbudet) "for adkomst til eksisterende hytter i området, for utøvelse av storviltjakt og uttransport av felt elg og hjort". Løvenskiold Vækerø har 3 hytter innenfor naturreservatet som er vanskelig tilgjengelig på annen måte enn til vanns. Dette vil innebære en ubetydelig merbruk av motorisert ferdsel til vanns som vanskelig kan komme i konflikt med verneformålet.

Viken Skog BA støtter verneforslaget. Viken Skog BA er kjent med at Jevnaker allmenning har fremmet synspunkter på makeskifte og at eksakt tilbud ikke foreligger på høringstidspunktet. Fylkesmannen bes om å medvirke til gunstigst mulig løsning av dette.

Oslo kommune, vann- og avløpsetaten registrerer at deres interesser i området, vedlikehold av deres to anlegg (dammer) og motorisert ferdsel i den forbindelse, er ivaretatt i verneforslaget. Naturvernforbundet i Oppland, Naturvernforbundets skogutvalg og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus går mot en oppmykning av verneforskriften for hele Spålen-Katnosa. Pershusfjell bør eventuelt vernes som et eget reservat i stedet for å endre forskriften for hele reservatet. Utvidelsen kunne også omfatte en liten rest av gammelskog øst for Pershusvann. Naturvernforbundet påpeker at det finnes en ytterligere utvidelsesmulighet innenfor Løvenskiold-Vækerø sin eiendom, og ber om at det settes i gang en verneprosess for disse arealene (Spålsberget og Tvetjernsdalen).

Etter høringsfristens utløp mottok direktoratet en høringsuttalelse fra Statnett. Statnett kommenterer at det foreslås å utvide naturreservatet helt opp til deres 420 kV ledning Ådal-Frogner. Dette er blant deres viktigste ledninger, og de er avhengige av å ha tilgang til ledninger, mastene og ryddebeltet for å kunne utøve nødvendig vedlikehold. For å kunne ha mulighet for utvidelse av traseen dersom det blir behov for det, ønsker de å ha en uregulert sone på 40-50 meter fra den nye grensen til naturreservatet til dagens grense for ryddebeltet til kraftledningen.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

"Føre var landinger" med luftfartøy ligger etter Fylkesmannens oppfatning inn under den alminnelige nødretten, jf. straffeloven. Det er derfor ikke nødvendig å ta inn en ny bestemmelse under § 4 i forskriften for de aktuelle naturreservatene i denne planen.

Fylkesmannen kan ikke se at ordningen med frivillig vern er i strid med miljøinformasjonsloven. De naturfaglige registreringene som ligger til grunn for verneforslagene, er offentlige slik at enhver kan vurdere hvordan et verneforslag samsvarer med verneverdiene. Gjennom meldingen om oppstart av verneplanarbeidet kan det gis innspill i en tidlig fase til det videre arbeidet med verneforslagene. Oppstartsmeldingen blir kunngjort og samtidig sendt bl.a. til lokale lag av Naturvernforbundet. Til slutt kan verneforslagene påvirkes ved offentlig ettersyn og høring. Det eneste som ikke er offentlig i denne prosessen er den økonomiske delen av avtalen mellom skogeierne og staten. Naturvernforbundet og andre har ellers full tilgang til miljøinformasjonen i prosessen og mulighet til å påvirke denne prosessen og de beslutninger som tas. Denne muligheten til å påvirke beslutningene er reell. Siden det skal inngås en avtale med skogeier, er det likevel ikke alltid utfallet av prosessen er ideell sett fra et reint naturvernsynspunkt, noe den for øvrig heller ikke var ved ordinært, myndighetsstyrt vern.

Fylkesmannen sitt inntrykk av frivillig vern av skog i Oppland er at en så langt på en god måte har klart å fange opp områder med store vernekvaliteter. For flere områder som tidligere har gått ut av verneplanprosessene for barskog pga arealkvoter og/eller konfliktgrad, har Fylkesmannen nå fått tilbud om frivillig vern. I tillegg har det kommet tilbud om nye områder, også på høgproduktiv mark og i kalkrike områder. Mye gjenstår før en når de politiske målene om skogvernet i Oppland. Særlig gjelder dette naturtypen bekkekløft, der Oppland har et særlig ansvar. Det er imidlertid for tidlig å konkludere om en gjennom ordningen med frivillig vern klarer

å sikre et representativt utsnitt av både det typiske og det sjeldne i skognaturen i fylket. De nærmeste årene vil vise om en lykkes med dette.

Av og til vil en gjennom ordningen med frivillig vern ikke få den ideelle avgrensningen som sikrer verneverdien fullt ut. Et eksempel på dette i denne verneplanen er Svartdalstjerna. Alternativet ville likevel ofte være at ikke noen deler av det verdifulle området blir vernet. Dette er en enda dårligere løsning. En annen side ved ordningen er at den gir atskillig færre konflikter enn det ordinære, myndighetsstyrte vernet. Ut fra dette vil Fylkesmannen konkludere med at erfaringene i Oppland med ordningen frivillig vern av skog til nå i hovedsak er gode, og fordelene med ordningen synes så langt å være større enn ulempene.

Ved utvidelsen av Spålen–Katnosa naturreservat har fylkesmannen valgt å beholde hele den østvendte lia ned mot Skarvevann, Buvann og Pershusvann selv om det her er en del ungskog. Dette begrunnes med hensynet til å få et godt arrondert verneområde, ønsket om å ha med et kjerneområde med bl.a. forekomst av huldresty og relativt rike skogtyper med et stort restaureringspotensial, i tillegg til vanskelig tilgjengelighet og vanskelige driftsforhold for Jevnaker Almenning dersom arealet ikke blir en del av verneområdet.

Gammelskogen øst for Pershusvann er gjennomhogd de seinere år. Fylkesmannen er ikke kjent med om området har spesielle verneverdier. Arronderingsmessig er området også noe uheldig. Området synes derfor lite aktuelt for et utvidet vern. Områdene Spålsberget og Tvetjernsdalen er ikke tilbudt for frivillig vern og er således ikke aktuelle å vurdere i forbindelse med nåværende prosess. Dersom det fra vernemyndighetenes side (Fylkesmannen i Buskerud) er ønskelig med et slikt tilbud, må dette i så fall rettes til Norges Skogeierforbund og grunneier.

Hele verneområdet Spålen-Katnosa må ses som en helhet og forvaltes enhetlig. Å splitte dette i to ulike reservater er derfor uaktuelt. De forskriftsendringer som ble foreslått til høring for hele det nye reservatet, inkluderer bestemmelser som i dag er vanlige å ta med for slike skogreservater og medfører ingen reell endring av forvaltningspraksisen for området fram til i dag.

Fylkesmannen mener det vil være fornuftig at det gis mulighet til bruk av motorbåt framfor bruk av et lett terrenggående beltekjøretøy (elgtrekk) der dette er formålstjenlig i forbindelse med utfrakt av storviltslakt. Dette vil bli tatt inn i forskriften § 4 nr. 3. Ut over dette vil det ikke åpnes for mer bruk av motorbåt enn med den gamle forskriften for Spålen-Katnosa naturreservat.

Høringsuttalelsen fra Statnett er forelagt fylkesmannen for kommentarer. Fylkesmannen kommenterer at ryddebeltet for skog ved en 420 kV kraftledning er vanligvis ca. 40m, dvs. ca. 20 m på hver side av senterlinje kraftledningstrasé. Forslag til utvidelse av Spålen-Katnosa naturreservat ved Roensæterhøgda ligger på det nærmeste ca. 50m fra senterlinje. Det betyr at det blir en buffer på ca. 30 m mellom framtidig reservatgrense og yttergrense ryddebelte. Dette burde være nok for å kunne gjennomføre vanlig vedlikeholdsarbeid langs ledningstraseen, inklusive motorisert ferdsel, uten å komme i berøring med et framtidig verneområde som foreslått.

Ved bygging av en eventuell ny ledning vil dette kunne gjøres på motsatt side av et eventuelt framtidig naturreservat. Alternativet hadde vært å flytte forslag til ny reservatgrense ca. 20 m sørover og vekk fra kraftledningen. En slik grensejustering ville medføre at en går inn i gammelskogen og inn til kjerneområdet (naturtypen gammel barskog gran). Det vil derfor ikke bli noen buffer til kjerneområdet. I dette kjerneområdet er det flere forekomster av bl.a. huldresty og lappkjuke (begge med status EN på den norske rødlista), arter som er ansvarsarter for disse sentrale delene av Østlandet. Faren for endringer i naturmiljøet for disse artene ved en slik grenseendring vil derfor være stor. Det kan heller ikke utelukkes at den grov- og høyvokste skogen i området gjør at ryddebeltet til en ny ledning må utvides noe, og således ytterligere medføre fare for naturtypen og artene i denne.

Fylkesmannen viser til kommentarene om forskriften gitt under den generelle og spesielle delen over og tilrår at Spålen-Katnosa naturreservat blir utvidet og opprettet i tråd med vedlagte forslag til fredningsforskrift og kart med grenser. Det er en forutsetning at det er inngått en endelig avtale med Jevnaker Almenning før saken fremmes for Miljøverndepartementet. Fylkesmannen kan ikke tilrå endring som er ønsket av Statnett.

Miljødirektoratets tilråding:

”Føre var landinger” med luftfartøy vil kunne være aktuelt i nødsstisitasjoner og derav anses som nødrett. DN vurderer at det ikke er nødvendig å regulere dette i forskriftene. Det stilles også spørsmål ved om at ordningen med frivillig vern er i strid med miljøinformasjonsloven.

Miljødirektoratet vurderer på samme måte som fylkesmannen at saksbehandlingene av disse sakene følger saksbehandlingsreglene i medhold av naturmangfoldloven.

Miljødirektoratet støtter fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet, også når det gjelder vurderingen av konsekvensene for miljøverdiene dersom kraftledningstraseen utvides vestover inn i det foreslåtte verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår flere endringer i forskriften som følge av at forskriften som var på høring var hjemlet i den tidligere naturvernloven, uten at dette etter direktoratets vurdering endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelsen av Spålen-Katnosa naturreservat.

Klima- og miljødepartementets tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår at Spålen-Katnosa naturreservat naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift 23.06.1995 nr. 654 om vern av Spålen-Katnosa naturreservat, Ringerike kommune, Buskerud fylke, Jevnaker og Lunner kommuner, Oppland fylke.

Klima- og miljødepartementet tilrår:

1. Forskrifter om vern for 30 skogområder i fylkene Nordland, Sør-Trøndelag, Hedmark, Oppland, Akershus, Østfold, Buskerud, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Hordaland og Møre og Romsdal fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1 - 30).
2. Forskrift om endringer i forskrift 22. desember 1989 nr. 1396 om fredning for Atnoset naturreservat, Rendalen og Stor-Elvdal kommuner i Hedmark fylke fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 31).